

ΙΛΙΣΟΣ

ΕΡΕΥΝΑ-ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ-ΤΕΧΝΗ

Ἂν ἀναζητᾶς τὴ γαλήνη
ἔξω ἀπὸ τὸν ἑαυτό σου
καὶ ἀπὸ τὸ δίκιο,
τοῦ κάκου τὴν ἀναζητᾶς.

ΔΙΟΝ. ΣΟΛΩΜΟΣ

ΕΤΟΣ 14ον ΤΕΥΧΟΣ 75-76

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ-ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1969

ΤΙΜΟΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΠΩΛΟΥΜΕΝΩΝ ΕΙΣ ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΤΟΥ ΙΛΙΣΟΥ (Δραγατσανίου 6)

(Δευτέρα καὶ Παρασκευὴ 11 — 1)

		Δρχ.
H. P. Blavatsky	Τὸ Κλειδὶ τῆς Θεοσοφίας ἄδ. 50 δεμ.	60
»	Στὴ χώρα τῶν Γαλάζιων Βουνῶν	20
Annie Besant	Μελέτη ἐπὶ τῆς Συνειδήσεως ἄδ. 50 δεμ.	60
»	**Πρὸς τὴν Μύησιν**	**20**
»	Μετενσάρκωση	10
»	Κάρμα	10
C. Leadbeater	Σ' ἐκείνους ποὺ πενθοῦν	10
Besant-Leadbeater	Ὁ Ἀστρικὸς Κόσμος	10
Ed. Arnold	Τὸ Φῶς τῆς Ἀσίας	30
Th. Pascal	Ἡ Θεοσοφία εἰς ὀλίγα κεφάλαια	10
J. van der Leeuw	Θεοὶ ἐν ἐξορίᾳ	10
N. Sri Ram	Προσέγγισις πρὸς τὴν Πραγματικότητα	30
∴ ∴	Φῶς στὴν Ἀτραπὸ	15
Krishnamurti	Στὰ πόδια τοῦ Διδασκάλου (ἔκδ. 1966)	15
»	Τὸ Βασίλειον τῆς Εὐδαιμονίας	20
»	Ἡ Πηγὴ τῆς Σοφίας	20
»	«Δελτίον Ἀστέρος» Τόμ. 1931 - 34 ἕκαστ.	30
»	**10 Ὁμιλίαι εἰς Ὀχάϊ 1944**	**30**
»	**Ἐλευθερία, ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος**	60
»	**Στοχασμοὶ πάνω στὴ ζωὴ (Β' σειρά)**	60
»	**Ἐκπαίδευσι καὶ σημασία ζωῆς ἄδ. 40 δεμ.**	60
Ἰωάν. Βασιλῆς	**Τὸ σημειωματάριο ἑνὸς Μύστου**	50
Κ. Κιτρινιάρης	Ἀπολλώνιος ὁ Τυανεὺς	40
Γεώργ. Μαλτέζος	Τὰ Ἐλευσίνια Μυστήρια	50
Κ. Μελισσαρόπουλος	Ἀποκρυφισμὸς καὶ Μυστικισμὸς ἄδ. 25 δ.	40
»	**Μ ε λ ε τ ή μ α τ α ἄδ. 40 δεμ.**	**60**
»	**Εἰσαγωγὴ στὴ Θεοσοφία ἄδ. 50 δεμ.**	**70**
»	Τὰ βήματα τῆς Φιλοσοφίας ἄδ. 50 δεμ.	70
»	Ὁ Κομήτης (Θέατρο ἰδεῶν)	20
»	«Ἀγνώστῳ Θεῷ»	10

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ «ΙΛΙΣΟΣ», Τόμοι 1960, 61, 63, 64, 65, 66 χαρτόδετοι ἕκαστος δρχ. 60.

«ΙΛΙΣΟΣ» Ἐπιλογὴ ἐτῶν 1956 - 1957 - 1958 χρυσόδετον **90**.
Διὰ τοὺς συνδρομητὰς τοῦ «ΙΛΙΣΟΥ» 70.

Ἀποστείλατε τὸ ἀντίτιμον, διὰ νὰ τὰ λάβετε ταχυδρομικῶς.

ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ ΙΛΙΣΟΥ ΔΡΑΧ. 10

ΙΛΙΣΟΣ

ΜΗΝΙΑΙΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΛΕΥΘΕΡΑΣ ΣΚΕΨΕΩΣ
Δραγατσανίου 6 (Πλ. Κλαυθμῶνος), ΑΘΗΝΑΙ - 122

Διευθυντὴς ΚΩΣΤΗΣ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΣ
Ἐπιμελητὴς ὕλης ΧΡΙΣΤΟΣ ΡΙΖΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΤΟΣ 14ον ✱ Σεπτέμβριος - Ὀκτώβριος 1969 ✱ ΤΕΥΧΟΣ 75-76

ΣΑΡΑΝΤΟΣ ΠΑΥΛΕΑΣ

Οὐρανὸς ὁ Μέγας

Ἐσιώπησε κάθε φόβος ἐνώπιόν μου διὰ παντός. Διεκόπη, διεχωρίσθη ὁ μαῦρος του βραχίων.

Ἐγέμισαν οἱ μέρες μου θάρρος ὅπως τὰ δέντρα τὰ φύλλα τους, μὲ τὸ ἄνθος τῆς φλόγας του ὅλο τὸ ἐσωτερικό, τὸ μυστικὸ μου ἐνδιαίτημα ἐθάφη. Προσπαθῶ νὰ μὴν ἐνοχλήσω τὴν ἡμερήσια τὴ βοσκὴ τῶν ζώων ἐδῶ ἐπάνω στὰ βουνά, ὅπου κελαρύζουν τὰ νερὰ καὶ ψάλλουν τὰ φυλλώματα. Ἐπιθυμῶ τὴ θάλασσα νὰ λούζω τὴν κούρασή μου στὸ σθένος της καὶ στὴ μεγαλοπρέπειά της, ὅταν τὴν βάφει ἄλικην ὁ ἥλιος καίγοντας μιὰ σειρὰ ἀπὸ δάσος τὶς περυσινὲς τὶς πευκοβελόνες πυρπολώντας.

Ἡ κάθε μέρα ποὺ περνᾶ μοῦ δίδει δύναμη. Πάντοτε θὰ ὑπάρχω ὅλο καὶ πιὸ τέλειος, πιὸ πλήρης σ' ἄλλους πλανῆτες φανεροὺς ἢ κρυφοὺς μὲ μιὰ συνέχεια τῆς μορφῆς, μὲ μιὰ διάρκεια τῆς ἄλλης ἀλλαγῆς μου.

Εἴχαμε μιὰ σκληρὴν ἀντοχὴ δοκιμασμένη σ' ὅλες τὶς περιστάσεις καὶ τὶς δυσκολίες.

Φορούσαμε πανύψηλες μπότες καὶ βαδίζαμε μέσα σὲ ψηλὲς φτέρες. Στὸ δέρμα τοῦ βαδίσματός μας ἀκούγαμε τὰ μάταια κεντήματα τῆς ἔχιδνας. Μαθαίναμε τὴν εὐλυγισία τῶν ὄφεων, τὸ ἀθόρυβό τους τὸ περπάτημα, τὴν ὄρθια κεφαλὴ τῆς ἔκπληξής τους.

Τὰ Ζῶα τῆς νύχτας παραμέριζαν ἔντρομα. Παράξενα ἔντομα βούϊζαν κρυμμένα σὲ μύχια λουλούδια. Μέσα στὴ σκιὰ τῶν δασῶν τὴν ἡμέρα κάτι μικροσκοπικὰ βουβὰ καὶ βέβαια ἄνθη ὅλο τὸ δρόμο μᾶς φώτιζαν ἀνάβοντας τὰ ταπεινά τους μάτια, τοὺς ξεκουραστικοὺς φανούς τους.

Ὁ καημός μας εἶναι ἔρημος. Τὰ σωματάκια μας τὰ σπίτια θὰ τ' ἀφήσουμε καὶ σ' ἄλλα θὰ μετοικήσουμε πιὸ στενὰ ἢ πιὸ εὐρύχωρα; Πάντως ὀφείλουμε ν' ἀλλάξωμε, νὰ ξαναγεννηθοῦμε, τὰ καινούρια δαχτυλίδια νὰ βάλουμε στὰ δάχτυλα τοῦ μυστικοῦ μας γάμου, ἀφοῦ πρέπει ν' ἀποκτήσουμε μιὰν Ἀκοὴ καινούρια.

(Μοναδική μας ἀλήθεια εἶναι κάθε θάνατος. Ὅσο πιὸ τέλειος ὁ θάνατος, τόσο τελειότερη ἡ γέννησή μας).

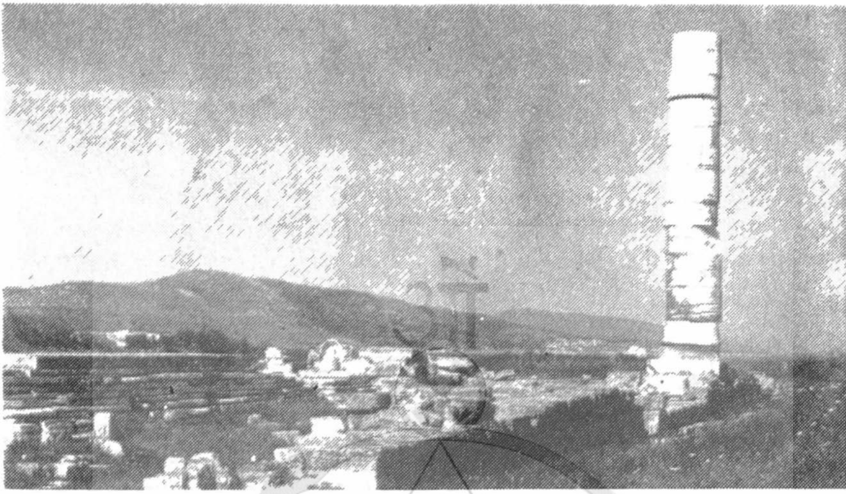
Νά, φθάνω στὴν κορυφὴ τῆς ἀθλοθεσίας μου στεφανωμένος τὸ φυσικὸ γέρας τῆς ἀδιαφορίας μου.

Πρὶν ἐκπορθήσει τὰ στήθη μας ἡ σκληρότητά μας ἂς προσευχηθοῦμε χωρὶς νὰ ζητήσουμε τίποτε, ἰσχυροὶ μέσα σὲ κάθε μας ἐγκατάλειψη, ἄφθονοι σ' ὅλες τὶς ποικιλίες τῆς μοναξιᾶς μας. (Ἐκπαιδεύομαι καθημερινὰ γιὰ τὸν Οὐρανὸ τὸν Πρῶτο, τὸν Ἕνα, γιὰ νὰ ὡριμάσω μέσα μου τὴν Ἁρμονία Του ὅπως τὸ ζεστὸ τὸ ξανθὸ σιτάρι στὸ μέγα του Καλοκαίρι).

Σ' ὅλη τὴ φαινομενικὴ ζωή μας σημεῖα στρώνω βεβαιότητας μέσα στὴν ἔρημο, γιὰ νὰ προσανατολίζομαι, γιὰ νὰ προσανατολίζεσθε, ὦ ἄνθρωποι τῆς Ἐρήμου.

(Ἀλίμονο! δὲ θέλουμε νὰ πεθάνουμε, τὶ παράξενο! δὲ θέλουμε δηλαδὴ νὰ ζήσουμε).
Προτιμοῦμε νὰ φοροῦμε τὸ νεκρικό μας προσωπεῖο τὸ κούφιο, νὰ τὸ ἀκοῦμε διαρκῶς ὅσο ζοῦμε νὰ γίνεται ἕτοιμο. Κενοὶ ἀπὸ τῆς πληρότητας τὸ ἀμέτρητο τὸ Πλάτος.

Ἀπελευθερώνομαι ἀπὸ τὶς θέσεις τῆς δυσαρμονίας, ἔτσι ὅπως ἀγαπῶ ν' ἀναγνωρίζω τὰ δέντρα τὰ διάφορα ἀπὸ τὸν κορμό τους. Ἀχρηστεύω τῶν ζητημάτων τῶν μικρῶν τὴν τυραννία ὅπως ἄγκυρες παμπάλαιες τρώγονται μέσα στὴ σκουριά τους ἀχρησίμευτες ἐδῶ σ' αὐτοὺς τοὺς θαλασσινοὺς λόφους τῶν κομψῶν, τῶν παραθεριστικῶν, ἄνετων οἰκημάτων μας. (Ἔρχεται, ἔρχεται ὁ θάνατος καὶ μᾶς ἐλευθερώνει ἀπὸ τὴν Ἐπίγεια Προσοχή μας).

ΤΟ ΗΡΑΙΟΝ

ΔΗΜ. Α. ΙΩΑΝΝΙΔΗ

Πρόκειται γιὰ τὸ γνωστὸ ἀκρωτήριο στὰ Β.Α. τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου, ποὺ προβάλλει ἀπὸ τὴν χερσόνησο τῆς Περαχώρας. Ἡ τοποθεσία εἶναι πολὺ γραφικὴ καὶ πευκόφυτη, τὸ δὲ ἀκρωτήριο προσφέρει μιὰ θέα λαμπρὴ πρὸς τὴ θάλασσα, ἰδίως ἀπὸ τὸ μέρος ποὺ βρίσκεται ὁ φάρος, ὁ ὁποῖος εἶναι, καθὼς λένε, ἕνας ἀπὸ τοὺς καλύτερους τῆς χώρας μας. Σήμερα, τὸ ἀκρωτήριο εἶναι προσιτὸ στοὺς ἐκδρομεῖς χάρις στὸν καλὸ δρόμο ποὺ τὸ συνδέει μὲ τὸ Λουτράκι μέσῳ τῆς Περαχώρας.

ΑΝΩ: Ναὸς τῆς Ἥρας Σάμου.
ΑΡΙΣΤΕΡΑ: Ναὸς Ἥρας Ὀλυμπίας.

Στὴν ἄκρη τοῦ ἀκρωτηρίου, καὶ καθὼς τοῦτο χαμηλώνει στὴ θάλασσα, εὑρίσκονται τὰ ἐρείπια τοῦ Ἱεροῦ Ἥρας τῆς Ἀκραίας, τὰ ὁποῖα ἀπεκάλυψαν ἀνασκαφές, ποὺ ἔγιναν τὰ τελευταῖα χρόνια. Πλησίον τοῦ Ἱεροῦ ὑπῆρχε φρούριο ἀπὸ τὸ ὁποῖον σώζονται τὰ πολυγωνικὰ τείχη. Τὸ Ἱερὸν τοῦτο τῆς Ἥρας θεωρεῖται ἕνα ἀπὸ τὰ ἀρχαιότερα τῆς μεγάλης ἐκείνης θεᾶς.

Ἡ Θεὰ Ἥρα, σύζυγος, κατὰ τὴν παράδοσι, τοῦ μεγάλου Θεοῦ Διός, εἶχε τιμηθῆ κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους μὲ ναοὺς μεγαλοπρεπεῖς. Ξεχωρίζουν τὰ Ἡραῖα τοῦ Ἄργους, τῆς Ὀλυμπίας καὶ τῆς Σάμου.

Ἐφέτος, τὸν Ἰούνιο ποὺ πέρασε, σὰν βρέθηκα στὸ Ἡραῖο τῆς Περαχώρας γιὰ λίγη ὥρα μόνος, ὁ νοῦς μου ἔκαμε ἀναδρομὴ στὶς παληὲς ἐκδρομές μας μὲ τὸν Ἀρχαιόφιλο στὰ μέρη ἐκεῖνα, ὅπου δοξάστηκε ἄλλοτε ἡ μεγάλη Θεά, ἡ Βασίλισσα τοῦ Ὀλύμπου. Οἱ ἐντυπώσεις ἀπὸ τὶς ἐκδρομὲς ἐκεῖνες μένουν ζωηρὲς κι' ἂς πέρασε τόσος καιρὸς ἀπὸ τότε. Οἱ ἐκδρομές μας τὰ χρόνια ἐκεῖνα, ποὺ τὰ μέσα τῆς συγκοινωνίας δὲν ἦσαν εὔκολα, δὲν εἶχαν τὸν ταχὺ ρυθμὸ τὸν σημερινό, οἱ δὲ ἐπισκέψεις μας στοὺς ἀρχαιολογικοὺς τόπους διαρκοῦσαν, ὥστε νὰ ἔχη ὁ ἐπισκέπτης τὸν χρόνο νὰ ἀφομοιώνη ὅσα ἔβλεπε καὶ ἄκουε. Δὲν ἦσαν οἱ ἐπισκέψεις μας ἐκεῖνες, πῶς νὰ τὸ ποῦμε, κινηματογραφικὲς σὰν σήμερα μὲ τὰ παραφορτωμένα προγράμματα... Ἂς εἶναι...

Ἡ σκέψις μου λοιπὸν πῆγε στὴν ἀρχὴ στὴ Σάμο. Ἦταν τὰ χρόνια τότε, ποὺ τὰ λένε τοῦ «μεσοπόλεμου». Πασχαλινὴ ἐκδρομή, μὲ τὸν Ἀρχαιόφιλο βέβαια. Μὲ τὸ βαπόρι ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ στὸ Βαθύ. Ὑποδοχὴ ἐκεῖ ἀπὸ φίλους. Κατανομὴ στὰ ξενοδοχεῖα τοῦ ὕπνου, καθὼς ὥριζε τὸ πρόγραμμα, φαγητὸ τὸ μεσημέρι, τὸ ἀπόγευμα μικροεκδρομὲς στὰ πέριξ ...(πάντοτε κατὰ τὸ πρόγραμμα τῆς ἐκδρομῆς, ποὺ τόσο καλὰ τὸ σχεδίαζε καὶ τόσο πιστὰ τὸ ἐφήρμοζε ὁ τότε Πρόεδρος τοῦ Ἀρχαιοφίλου, ὁ ἀείμνηστος Ἰωάννης Βασιλῆς).

Τὴν ἄλλη ἡμέρα πρωΐ-πρωῒ γιὰ τὸ Ἡραῖο. Ὄμορφη ἡ διαδρομή, ἀλλὰ ὁ δρόμος ὄχι καὶ τόσο καλός. Ἀπὸ μιὰ ψηλὴ θέσι τοῦ δρόμου ἡ θέα μαγευτικὴ πρὸς τὴ θάλασσα. Στὸ βάθος μάλιστα ἡ Μυκάλη, στὶς ἀκτὲς τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Περνοῦμε ἀπὸ τὸ Τηγάνι (τὸ σημερινὸ Πυθαγόρειον) καὶ ὕστερα φθάνομε στὰ ἐρείπια τοῦ Ἡραίου. Κατασκευὴ τοῦ 7ου αἰῶνος ὁ ἀρχαῖος ναός, ρυθμοῦ ἰωνικοῦ, ποὺ τὸν κατέστρεψαν οἱ Πέρσαι. Μόνον οἱ βάσεις τῶν κιόνων σώζονται. Ἕνας μοναδικὸς κίων βρίσκεται σήμερα ὄρθιος ποὺ προέρχεται ὅπως ἀπὸ τὸν νεώτερο ναὸ τῆς ἑλληνιστικῆς ἐποχῆς, χωρὶς κιονόκρανο καὶ μὲ τοὺς σπονδύλους του σὲ ἀταξία, ἀπὸ σεισμό, καθὼς λέγεται. Ὁ γύρω χῶρος, ἀρκετὰ ἐκτεταμένος, εἶναι γεμάτος ἀπὸ βάσεις καὶ ἄλλων ναῶν καὶ ἱερῶν, μὲ ἐπιγραφὲς καὶ κολῶνες σπασμένες, ποὺ ἀνήκουν σὲ

διάφορους αἰῶνες τῆς ἀρχαιότητος.

Στὴν ἐκδρομὴ ἐκείνη, καθὼς θυμοῦμαι, μᾶς μίλησε ὁ Ἰωάννης Βασιλῆς γιὰ τὴν σημασία τοῦ Ἡραίου καὶ τῶν ἄλλων Ἱερῶν τοῦ τόπου, καθὼς καὶ γιὰ τὸν μεγάλο φιλόσοφο Πυθαγόρα, πού, καθὼς ξέρομε, πατρίδα του ἦτο ἡ Σάμος.

Ἀπὸ τὴν Σάμο ὁ νοῦς μου πῆγε ὕστερα στὸ Ἡραῖο τοῦ Ἄργους. Ἄλλη ἐκδρομὴ ἐκείνη τοῦ Ἀρχαιοφίλου, ἡμέρες τοῦ Πάσχα πάλι.

Μὲ τὸ τραῖνο τότε στὶς Μυκῆνες. Ἀπὸ ἐκεῖ πεζῇ ἡ ἀνάβασις στὸ Ἡραῖο. Ἡ ἀνάβασις εὔκολη, μιὰ ὥρα περίπου. Ἔτσι διαβάζω στὸ ἡμερολόγιο ποὺ κρατοῦσα τότε. (Οἱ ἀποστάσεις αὐτές, στὸν ἀνήφορο μάλιστα, ἦσαν τότε, γιὰ τὰ μέλη τοῦ Ἀρχαιοφίλου ἀσήμαντες...)

Τὰ σωζόμενα ἀπὸ τὰ ἀρχαῖα πενιχρά. Μεγάλη ἡ φθορὰ ἀπὸ τὸν χρόνο καὶ τὴν βαρβαρότητα. Μόνον οἱ βάσεις τῶν δύο ναῶν τῆς θεᾶς Ἥρας, τοῦ ἀρχαιοτέρου, τοῦ 8ου αἰῶνος καὶ τοῦ νεωτέρου τοῦ 4ου. Ἀποζημιώνει ὅμως ἡ θέα πρὸς τὸ Ἀργολικὸ πεδίον, ποὺ εἶναι περίφημη. Γι' αὐτό, ἴσως, καθὼς θυμοῦμαι, ἐμείναμε ἐκεῖ ἐπάνω ὥρα πολλή, ὥστε ν' ἀνησυχήσουν ὅσοι ἀπὸ τὸν Ὅμιλο ἔμειναν στὶς Μυκῆνες, πὼς θὰ χάσωμε τὸ τραῖνο...

Ἡ ὁμιλία εἶχε γιὰ θέμα τὴν βαθύτερη ἔννοια τῆς μεγάλης θεᾶς, τῆς ὁποίας εἶχαν στήσει ἐκεῖ ἐπάνω οἱ Ἀργεῖοι ἄγαλμα χρυσελεφάντινο.

Ἀπὸ ἐκεῖ ἔκαμα κατόπιν ἕνα ταξίδι, νοερὸ βέβαια, στὴν Ὀλυμπία. (Γιὰ τὸν φετεινὸ Ἰούνιο πρόκειται, ποὺ βρέθηκα στὸ Ἡραῖο τῆς Περαχώρας...) Μὰ ὁ τόπος αὐτὸς μοῦ εἶναι πολὺ γνωστός. Δὲν θυμοῦμαι πόσες φορὲς ἔχω πάει. Ἡ προσπέλασις ἄλλως τε εἶναι εὔκολη μὲ τὸ τραῖνο ἢ μὲ τὸ αὐτοκίνητο. Ἡ Ἱερὰ Ἄλτις ἐδῶ μὲ τὰ τόσα καὶ τόσα κτίσματά της, ποὺ τὰ περιγράφει μὲ πολλὲς λεπτομέρειες ὁ Παυσανίας στὰ Ἠλειακά του. Λίγα ἀπὸ αὐτὰ ἔχουν μείνει. Ξεχωρίζουν τὰ ἐρείπια τῶν ναῶν τῶν δύο μεγάλων θεῶν, τοῦ Διὸς καὶ τῆς Ἥρας, τὸ Ἡραῖον τῆς Ὀλυμπίας. Τὸ Ἡραῖον τοῦτο, καθὼς γράφει ὁ Παυσανίας, ἦτο τὸ ἀρχαιότερον ὅλων. Ρυθμὸς δωρικός. Σώζονται δύο ἀπὸ τὶς κολῶνες τοῦ ναοῦ, ποὺ τὶς βλέπομε τόσο συχνὰ στὶς φωτογραφίες. Ἡ Ὀλυμπία μένει ξακουστὴ σ' ὅλο τὸν κόσμο γιὰ τοὺς πανάρχαιους ἀγῶνες της, τὰ περίφημα «Ὀλύμπια», ποὺ ἐγίνοντο μέχρι τοῦ 4ου αἰῶνος μ. Χ. Ἡ τοποθεσία τοῦ Ἱεροῦ χώρου εἶναι καὶ σήμερα ἐπιβλητική. Περιβάλλεται ἀπὸ τὸν Κρόνιον λόφο, κατάφυτο καὶ τοὺς δύο ποταμούς, τὸν Ἀλφειὸ καὶ τὸν Κλαδέο. Καὶ κάτι τὸ ἀξιοσημείωτο: Τὸν σηκὸ τοῦ Ἡραίου ἐστόλιζαν τότε ἀγάλματα θεῶν. Μαζὶ μ' αὐτὰ καὶ τὸ ἄγαλμα τοῦ θεοῦ Ἑρμοῦ, ἔργον τοῦ Πραξιτέλους, ποὺ βρέθηκε κατὰ τὶς ἀνασκαφὲς καὶ τὸ θαυμάζομε σήμερα στὸ Μουσεῖο τῆς Ὀλυμπίας.

Οἱ ἀναμνήσεις αὐτὲς γιὰ τὰ Ἡραῖα ἢ καὶ γιὰ ἄλλους ἀρχαιολογικοὺς χώρους τῆς Ἑλλάδος

μας, μοῦ εἶναι πάντοτε προσφιλεῖς. Σὰν ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου ταξιδεύει στοὺς δοξασμένους καιροὺς τῆς Πατρίδος μας, ἡ ψυχή του ἀνεβαίνει ψηλά, φεύγει ἀπὸ τὴν ρουτίνα καὶ τὶς ἔγνοιες τῆς πεζῆς μας ζωῆς. Αἰσθάνεται ἀνάτασι καὶ ὑπερηφάνεια ἐθνική, γιὰ τὴ δόξα ποὺ ἐκάλυψε τὴν ἀρχαία Ἑλλάδα, τὸ πνεῦμα τῆς ὁποίας καὶ σήμερα ὕστερα ἀπὸ τόσους αἰῶνες φωτίζει τὴν ἀνθρωπότητα. Πολὺ σωστὰ λοιπὸν ἕνας ἄγγλος πολιτικὸς τοῦ αἰῶνος μας ἔλεγε ὅτι ἡ Ἑλλὰς ὑπῆρξε ἡ εὐνοουμένη τῶν θεῶν της.

***

Ἡ θεὰ Ἥρα τιμήθηκε μὲ σεβασμὸν ἐξαιρετικὸν ἀπὸ τὸν ἀρχαῖον Ἑλληνικὸ κόσμο. Συνειδητὰ δοξάστηκε μέσα στὰ ἀρχαῖα Ἱερά, ὅπου τὸ σοφὸ Ἱερατεῖον ἐξήταζε τὰ πνευματικὰ θέματα σὰν κι᾽ αὐτό, φιλοσοφικὰ καὶ βαθύτερα, κάτω ἀπὸ τὸ πρῖσμα τῆς μυσταγωγίας.

Ἀπὸ τὴν ἀρχαία Παράδοσι πολὺ λίγα γνωρίζομε. Ἐπάνω σὲ τέτοια θέματα ἐτηρήθη σιγὴ ἀξιοθαύμαστη. Καθὼς φαίνεται, οἱ πνευματικὲς ἀλήθειες ἀπαιτοῦν σεβασμό.

Ἡ Ἑλληνικὴ Μυθολογία μᾶς προσφέρει πολλοὺς μύθους γιὰ τὴν θεά, μύθους ὅμως παραγεμισμένους μὲ βέβηλες καὶ μὲ ἀνόητες, πολλὲς φορές, προσθῆκες, κατασκευασμένες σ᾽ ἀνθρώπινα μέτρα πολὺ χαμηλά. Παρουσιάζουν συνήθως, τὴν θεὰ σὰν μιὰ γυναῖκα κακιά, φιλόνεικη καὶ ζηλότυπη... Χρειάζεται καὶ στὴ περίστασι αὐτὴ προσεκτικὸ ξεκαθάρισμα τῶν μύθων γιὰ νὰ χωριστῇ τὸ παρείσακτο ἀπὸ τὸ γνήσιο, τὸ βέβηλο ἀπὸ τὸ πνευματικό.

Καθὼς εἶναι γνωστό, οἱ συνθέται τῶν ἀρχικῶν μύθων ἦσαν ἄνθρωποι τῶν Μυστηρίων τῆς Ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος, οἱ ὁποῖοι διετύπωσαν στοὺς μύθους, μὲ τρόπο ἀλληγορικό, πνευματικὲς ἀλήθειες τῶν Ἐσωτερικῶν Παραδόσεων. Σὰν ὅμως οἱ διάφοροι αὐτοὶ μῦθοι ἦλθαν στὴ δημοσιότητα, μοιραίως διεστράφησαν, σὲ τέτοιο μάλιστα βαθμὸ ποὺ ἔγιναν ἀγνώριστοι. Τοῦτο ἀποτελεῖ κανόνα. Κάθε τι τὸ ὑψηλὸ ρυπαίνεται ἀπὸ ὅσους δὲν εἶναι σὲ θέσι νὰ τὸ κατανοήσουν.

***

Ἂς προσπαθήσωμε τώρα νὰ ξεκαθαρίσωμε τὴν ἔννοια ποὺ ἔδιδε ἡ ἀρχαία Παράδοσις στὴ θεὰ Ἥρα. Θὰ χρησιμοποιήσωμε, βέβαια, ὅ,τι σχετικὸ γνωρίζομε, ἀλλὰ θὰ παραμερίσωμε καὶ κάθε προκατάληψι. Καθὼς λοιπὸν νομίζομε, ἡ ἔννοια ποὺ εἶχε ἡ θεὰ ἦταν διπλῆ. Ἡ μία ἀφοροῦσε τὴν Κοσμογονικὴ Ἥρα, ἡ δὲ ἄλλη τὴν Ὀλυμπία θεά. Γίνεται δηλαδὴ καὶ ἐδῶ ὅ,τι συνέβαινε μὲ τὴν ἔννοια ποὺ εἶχε ὁ θεὸς Ζεύς. Καὶ ὁ θεὸς Ζεὺς εἶχε ἔννοια διπλῆ. Ἄλλος ἦταν, κατὰ τὴν Παράδοσι, ὁ Κοσμογονικὸς Ζεύς, ὁ «αὐτότοκος», καθὼς τὸν ἔλεγαν, ποὺ τὸν παρίσταναν νὰ ἔχῃ στὰ πόδια του ἀετοὺς καὶ ἄλλος ὁ Ὀλύμπιος Ζεύς, ποὺ κρατοῦσε σκῆπτρον, γνώρισμα τῆς πνευματικῆς ἐξουσίας.

Ὅταν λοιπόν, κατὰ τὴν Πα-

ράδοσι, ἡ Ἥρα ἀποκαλεῖται «αὐτόγονος» νοεῖται ἡ Κοσμογονικὴ Ἥρα. Ἐνῶ ἡ Ὀλυμπία θεὰ Ἥρα παρίσταται μὲ στέμμα, σκῆπτρον καὶ καρπὸν ροιᾶς. Πρόκειται γιὰ τὴν Βασίλισσα Ἥρα, τὴν Juno Regina τῶν Λατίνων, ποὺ ἔφερε τὰ σύμβολα αὐτὰ τῆς πνευματικῆς ἡγεσίας.

Ἡ ἀρχαία Ἐσωτερικὴ Παράδοσις ἐξεχώριζε τὶς Κοσμογονικὲς Ἀρχές, Κοσμογονικὸ Δία καὶ Κοσμογονικὴ Ἥρα, ἀπὸ τοὺς πνευματικοὺς ἄρχοντας τοῦ Ὀλύμπου, Ὀλύμπιο θεὸ Δία καὶ Ὀλυμπία θεὰ Ἥρα. Ἡ χρησιμοποίησις ὅμως τῶν ὅρων Ζεὺς καὶ Ἥρα χωρὶς διάκρισι τῆς ἐννοίας ποὺ ἔχουν στὴν κάθε περίπτωσι, ἔχει προκαλέσει τόσες παρανοήσεις.

Καὶ τώρα, ἀφοῦ τὸ ἔφερε ὁ λόγος, θὰ πρέπει νὰ προσθέσωμε ἐδῶ κάτι ποὺ εἶναι σχετικό. Ὅτι δηλαδὴ ἀπὸ παρομοίους μύθους, ξεκαθαρισμένους ὅμως ἀπὸ τὰ πολλὰ καὶ διάφορα φανταστικὰ ἐπινοήματα, ἠμποροῦμε, σὰν προσέξωμε, νὰ διακρίνωμε μιὰ θαυμαστὴ φιλοσοφικὴ διατύπωσι γιὰ τὴν ἐμφάνισι καὶ τὴν ἐξέλιξι τῶν ὄντων καὶ μάλιστα τῶν νοητικῶν, ἐπάνω στὸν Πλανήτη μας. Ἀπὸ τὸν Οὐρανὸ καὶ τὴ Γῆ ἐγεννήθησαν οἱ Τιτάνες, ἤτοι ἀπὸ τὶς ἐπιδράσεις τοῦ Σύμπαντος καὶ ἀπὸ τὶς οὐσίες τοῦ Πλανήτη μας προῆλθε ὁ ἔμβιος κόσμος αὐτοῦ, τοῦ ὁποίου τὴν ἀνώτερη βαθμίδα κατέχουν τὰ νοητικὰ ὄντα, δηλαδὴ οἱ ἄνθρωποι. Ὁ Κρόνος καὶ ἡ Ρέα καὶ τ' ἀδέλφια τους κατὰ τὴν διατύπωσι τοῦ μύθου.

Ἀπὸ τὸν Κρόνο καὶ τὴν Ρέα ἐγεννήθησαν οἱ ἕξ πρῶτοι Ὀλύμπιοι. Τοῦ Ὀλύμπου δὲ Βασιλεῖς, κατὰ τὸν μῦθο, εἶναι ὁ θεὸς Ζεὺς καὶ ἡ θεὰ Ἥρα.

Τὸ θέμα τοῦτο, ποὺ εἶναι τόσο σημαντικό, μᾶς δίδεται μὲ τοὺς σχετικοὺς μύθους πολὺ συμπεπυκνωμένους. Θὰ ἤθελε βέβαια κάποια ἀνάλυσι. Σήμερα τὸ θίγομε μόνον. Ἴσως κάποτε νὰ ἐπανέλθωμε. Τὸ θίγομε μόνον καὶ τὸ προσφέρομε κυρίως σὲ ὅσους ἐνδιαφέρονται γιὰ τὶς πνευματόδοξες ἀντιλήψεις τῶν ἀρχαίων.

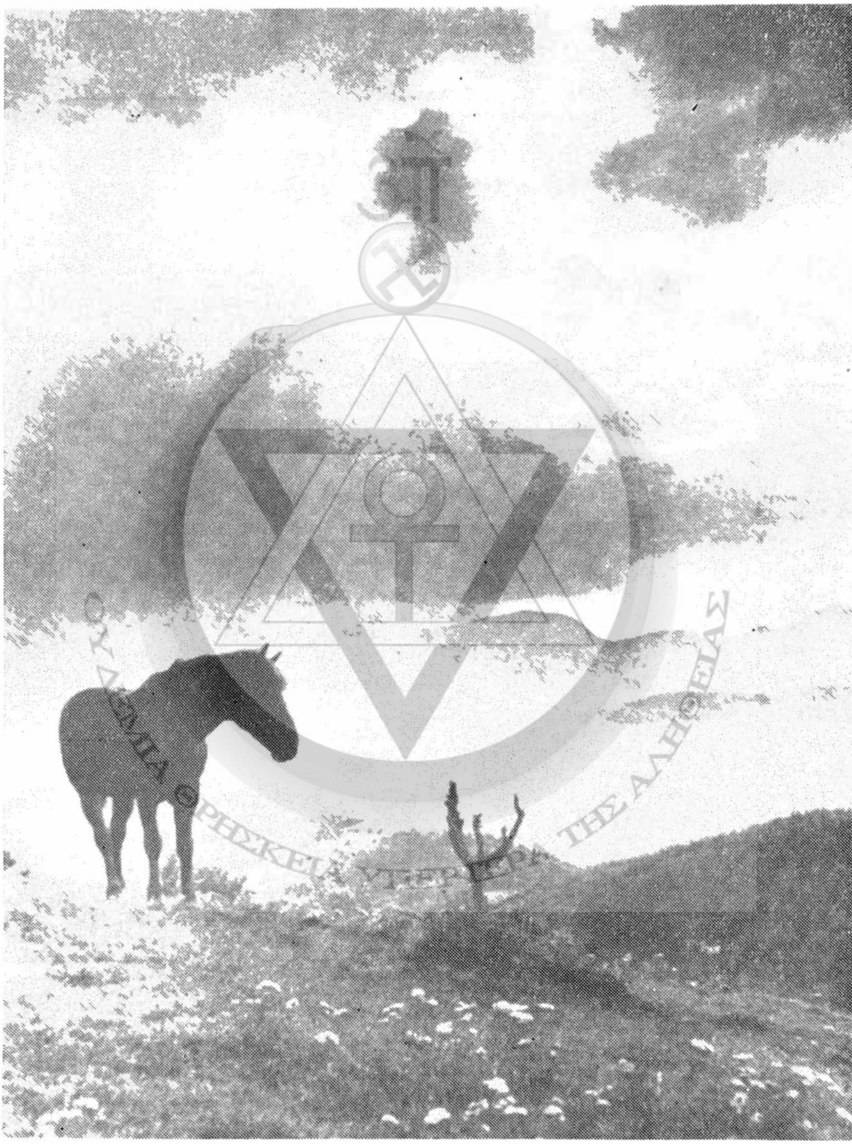
Ἀρετῆς βέβαιαι αἱ κτήσεις μόναι

ΣΟΦΟΚΛΗΣ

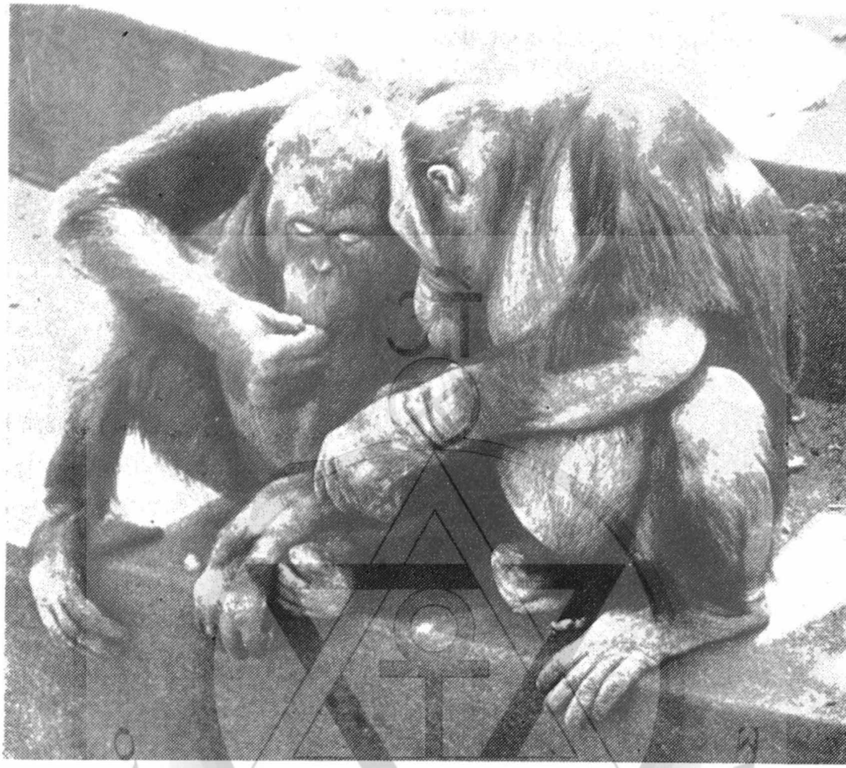
Τόσα εἰς τὴν ἀρετὴν θὰ προσθέσῃς ὅσα ἐκ τῶν ἡδονῶν ἀφαιρέσῃς

ΔΗΜΟΝΑΚΤΟΣ

ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΤΟΥ "ΙΛΙΣΟΥ„ ΣΤΗΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΗΜΕΡΑ ΤΩΝ ΖΩΩΝ

Ὀμορφιὲς τοῦ ὑπαίθρου. . .

Ὁ ἀνθρώπινος κόσμος τῶν ζώων

Ἐκπληκτικὲς ὁμοιότητες μὲ τὶς ἀνθρώπινες κοινωνίες

Τὸ αἴσθημα τῆς συμπόνοιας γι' αὐτὸν ποὺ πάσχει καὶ χρειάζεται βοήθεια δὲν εἶναι ἀποκλειστικὰ ἀνθρώπινο. Τὸ ἴδιο νοιώθουν καὶ τὰ περισσότερα ζῶα, τὸ ἐκδηλώνουν μὲ ὅμοιο περίπου τρόπο. Εἶναι χαρακτηριστικό, πάντως, ὅτι τὸ ἔνστικτο αὐτὸ εἶναι ἰσχυρότερο στὰ ζῶα ποὺ βρίσκονται στὶς ἀνώτερες κλίμακες τῆς εὐφυΐας, δηλαδὴ στοὺς πιθήκους, στὰ δελφίνια καὶ στοὺς ἐλέφαντες. Ὅσο κατεβαίνουμε τὴν κλίμακα τόσο μειώνεται καὶ

στὸ τέλος σβήνει ἐντελῶς. Προεκτείνοντας τὸ φαινόμενο αὐτὸ διαπιστώνεται γιατὶ ὁ ἄνθρωπος, ποὺ εἶναι τὸ εὐφυέστερο ὄν, διαθέτει σὲ π.ὸ ἀνεπτυγμένο βαθμὸ ἀπὸ τὰ ζῶα τὸ αἴσθημα τῆς σύμπνοιας. Προκύπτει δηλαδὴ μία ἄμεση σχέση ἀνάμεσα στὸ διανοητικὸ ἐπίπεδο καὶ τὰ ἀλτρουϊστικὰ αἰσθήματα. Στὸ σημεῖο αὐτὸ ἀναφέρεται ἕνα χαρακτηριστικὸ παράδειγμα, ποὺ ὀφείλεται στὸν καθηγητὴ Βόλφγκανγκ Κέλλερ: Στὴ διάρκεια ἑνὸς «σαφάρι», στὴν Ἀφρική, οἱ κυνηγοὶ τραυμάτισαν ἐλαφρὰ ἕνα χιμπατζῆ. Τὸ πληγωμένο ζῶο ἄρχισε νὰ μουγγρίζη, καλῶντας σὲ βοήθεια. Σὲ λίγο ἔφτασε ἐκεῖ μιὰ μικρὴ ὁμάδα ἀπὸ χιμπατζῆδες, ποὺ τὸν μετέφερε μακρυά. Ὅσο κρατοῦσε ἡ διαδικασία τῆς μεταφορᾶς, ἕνας ἀπὸ τοὺς σωτῆρες εἶχε σταθῆ ἀνάμεσα στὸ «συνεργεῖο διασώσεως» καὶ στοὺς κυνηγούς, ποὺ δὲν τόλμησαν νὰ ξαναπυροβολήσουν ἀπὸ τὸ φόβο μὴ δεχτοῦν ὁμαδικὴ ἐπίθεση.

Ἡ πράξη αὐτὴ τῶν χιμπατζήδων ρίχνει φῶς καὶ σὲ ἕνα μυστηριῶδες ὥς τώρα, φαινόμενο: Γιατὶ τὸ εἶδος τοῦτο τῶν πιθήκων δὲν πιάνεται ποτὲ στὶς συνηθισμένες παγίδες, ποὺ στήνουν οἱ κυνηγοί. Πολλοὶ τὸ ἐξήγησαν, λέγοντας ὅτι εἶναι ἀρκετὰ ἔξυπνο γιὰ νὰ τὶς ἀποφεύγη. Αὐτὸ ὅμως δὲν εἶναι σωστό. Καὶ οἱ χιμπαντζῆδες παγιδεύονται, ὅπως ὅλα τὰ ζῶα, ἀλλὰ ἀπελευθερώνονται πολὺ γρήγορα ἀπὸ τοὺς συντρόφους τους, ποὺ ἀκοῦν τὶς κραυγές τους.

Ἕνα ἄλλο παράδειγμα ἀλληλοβοήθειας, μὲ δελφίνια αὐτὴ τὴ φορά, ἀναφέρεται ἀπὸ τὸν Ἀμερικανὸ ἐρευνητὴ δόκτορα Πίλλυ: Ἕνα ἀπὸ τὰ δελφίνια τοῦ ἐνυδρείου τοῦ Μαϊάμι ἔπαθε κράμπα, καθὼς ἔπαιζε μὲ τοὺς συντρόφους του. Ἀμέσως ἔβγαλε μερικὲς συριστικὲς κραυγές, καλῶντας σὲ βοήθεια. Δύο ἄλλα δελφίνια ἔσπευσαν γρήγορα στὸ σημεῖο ἐκεῖνο καὶ προσπάθησαν νὰ σηκώσουν τὸν σύντροφό τους στὴν ἐπιφάνεια τοῦ νεροῦ, νομίζοντας ὅτι ἦταν πληγωμένος. Αὐτὸς ὅμως τοὺς ἔδωσε νὰ καταλάβουν, μὲ νέους συριγμούς, ὅτι δὲν ὑπέφερε ἀπὸ ἔλλειψη ὀξυγόνου, ἀλλὰ ὅτι δὲν μποροῦσε νὰ κολυμπήση. Τότε οἱ δύο «νοσοκόμοι» κατευθύνθηκαν πρὸς τὴν οὐρὰ τοῦ «ἄρρωστου» καὶ τὸν ἐπίεσαν σὲ ἕνα ὡρισμένο σημεῖο τῆς σπονδυλικῆς του στήλης. Ἡ πίεση στὸ σημεῖο αὐτό, ὅπως ἔχει ἀποδειχτῆ ἀπὸ διάφορα πειράματα, θεραπεύει τὴν κράμπα τῶν δελφινιῶν. Σὲ λίγο τὸ δελφίνι ἔπαιζε καὶ πάλι μὲ τοὺς συντρόφους του.

* * *

Στὴ ζούγκλα βασιλεύει ὁ ἰσχυρότερος. Αὐτὸ εἶναι βέβαια γνωστό. Δὲν εἶναι ὅμως ἀπόλυτα σωστό. Φαίνεται, ὅτι πρέπει ν' ἀναθεωρήσουμε τὴν ἄποψή μας γιατὶ δὲν ἀνταποκρίνεται στὴν πραγματικότητα. Στὶς περισσότερες ὁμάδες ζώων ἡ ἁπλὴ δύναμη δὲν ἀποτελεῖ ἐφόδιο γιὰ τὴν ἐπικράτηση. Ἀλλὰ κι' ἂν κάποιος ἐπικρατήση μόνον ἐπειδὴ εἶναι ὁ ἰσχυρότερος, οἱ ὑπόλοιποι θὰ ὀργανωθοῦν καὶ θὰ ἐπαναστατήσουν γιὰ νὰ τὸν ἀνατρέψουν.

Στὸν κόσμο τῶν ζώων ἡ φυσικὴ δύναμη πρέπει νὰ συνδυάζεται με ἐξυπνάδα, σύνεση καὶ ξεχωριστὲς ἱκανότητες γιὰ νὰ ἐξασφαλίση τὴν ἐπιβίωση καὶ τὴν κυριαρχία.

Ὁ Γιαπωνέζος ζωολόγος δρ Μιτσουχάρα μᾶς δίνει ἕνα παράδειγμα, ποὺ ἐπιβεβαιώνει τὴ θεωρία αὐτή. Στὸ μικρὸ ἰαπωνικὸ νησὶ Κοσίμα, ποὺ βρίσκεται στὸ νότο, ζῆ μιὰ ὁμάδα ἀπὸ 300 περίπου μαιμοῦδες. Μιὰ μέρα, ὁ ἀρκετὰ ἡλικιωμένος ἀρχηγὸς τῆς ὁμάδας δέχτηκε ἐπίθεση ἀπὸ ἕνα νεώτερο ὑπήκοό του, ποὺ τὸν νίκησε με μεγάλη εὐκολία. Τὰ ζῶα τῆς ὁμάδας παρέλαβαν τότε τὸν ἡττημένο καὶ βαριὰ τραυματισμένο παλιὸ ἀρχηγό τους καὶ ἀρνήθηκαν ν' ἀναγνωρίσουν τὸν καινούργιο. Κάθε προσπάθειά του νὰ ἐπιβληθῆ στὶς ἄλλες μαιμοῦδες σκόνταψε σὲ μιὰ ἐκπληκτικὴ παθητικὴ ἀντίσταση. Ἔτσι αὐτός, ἀφοῦ κακοποίησε ἀρκετὰ μέλη τῆς ὁμάδας, ἀναγκάσθηκε νὰ ἐξαφανιστῆ ἀπὸ τὸ προσκήνιο. Τότε οἱ μαιμοῦδες ἀποκατάστησαν τὸν παλιὸ ἀρχηγό τους, ποὺ εἶχε γιατρευτῆ στὸ μεταξύ.

Βλέπουμε, λοιπόν, ὅτι ἡ ἔννοια τῆς ἱεραρχίας ὑπάρχει μέσα στὴν κοινωνία τῶν ζώων. Καὶ γενικώτερα, ὅλα τὰ πιθηκοειδῆ δείχνουν μεγάλο σεβασμὸ στοὺς γέρους. Αὐτὸ δὲν πρέπει νὰ ἑρμηνευθῆ σὰν ἀπόρροια λογικῶν σκέψεων γιὰ τὰ προτερήματα τῶν γηρατειῶν, τὴν πεῖρα, τὴ σύνεση καὶ τὴν ὁλοκληρωμένη πνευματικὴ ἀνάπτυξη, ἀλλὰ σὰν ἐνστικτώδης ἀντίδραση στὰ ἐξωτερικὰ γνωρίσματα τῆς προχωρημένης ἡλικίας. Ὁ δρ Κόρτλαντ παρατήρησε στὴ ζούγκλα τοῦ Κογκό, γιὰ μεγάλο χρονικὸ διάστημα, ἕναν ὑπέργηρο πίθηκο, ποὺ δὲν μποροῦσε νὰ συντηρηθῆ μὲ τὶς ἴδιες του δυνάμεις. Οἱ νεώτεροι σύντροφοί του ὅμως, δὲν τὸν ἐγκατέλειψαν. Καθημερινὰ τοῦ παραχωροῦσαν τὸ καλύτερο μέρος ἀπὸ τὴν τροφή τους καὶ τοῦ φέρνονταν μὲ βαθύτατο σεβασμό.

Ὑπάρχουν πάντως, μερικὲς περιπτώσεις, ποὺ ὅλα αὐτὰ τα προτερήματα μποροῦν νὰ ἐξαφανισθοῦν. Τὸ φαινόμενο αὐτὸ τὸ συναντοῦμε ὅταν μιὰ ὁμάδα ζώων βρεθῆ ξαφνικὰ σ' ἕνα περιβάλλον ὑπερευημερίας, ποὺ δὲν κοπίασε νὰ τὸ δημιουργήση. Τότε ἐμφανίζεται ἡ «διαφθορὰ» καὶ σβήνουν ὅλοι οἱ φυσικοὶ νόμοι ποὺ ρυθμίζουν τὴν ὁμαλὴ συμβίωση μέσα στὴν κοινωνία τῶν ζώων.

Οἱ παρατηρήσεις τοῦ Βιεννέζου καθηγητὴ Ὄττο Καῖνιγκ πάνω σ' αὐτὸ τὸ θέμα ρίχνουν ἄπλετο φῶς στὴ συνάρτηση ἄκοτης εὐημερίας καὶ «διαφθορᾶς»: Σ' ἕνα βιολογικὸ σταθμὸ τοῦ Βιλελμίνενμπεργκ ὁ Αὐστριακὸς ἐρευνητὴς ἐγκατέστησε μιὰ ὁμάδα ἐρωδιῶν, στὴν ὁποία παρεῖχε τὰ πάντα, ἀπὸ τροφὴ ὥς καὶ ψυχαγωγία. Τὰ πουλιὰ ἔπαιρναν χωρὶς νὰ κοπιάζουν καθόλου τροφές, νερὸ καὶ ὅ,τι ἄλλο χρειάζονταν. Ἀλλὰ σύντομα δημιούργησαν μέσα σ' αὐτὸν τὸν παράδεισο μιὰ πραγματικὴ κόλαση. Ἡ κοινωνικὴ καὶ ἡ οἰκογενειακὴ δομὴ τῆς ὁμάδας διαλύθηκε ἐντελῶς. Ἡ σεξουαλικὴ δραστηριότητα τῶν ἐρωδιῶν αὐξήθηκε σὲ μεγάλο βαθμό, ἐνῶ ταυτόχρονα

μειώθηκε ὁ ἀριθμὸς τῶν γεννήσεων, γιατὶ οἱ μητέρες ἐγκατέλειπαν τὰ αὐγά τους ὅπου τύχαινε. Πολλὲς φορὲς μάλιστα τὰ κατέστρεφαν καὶ οἱ ἴδιες. Τὰ πουλιὰ αὐτὰ ἀκόμη, ποὺ εἶναι μονογαμικά, δημιούργησαν τρίγωνα ἢ καὶ τετράγωνα μὲ ἀποτέλεσμα νὰ διαλυθῆ ἐντελῶς ὁ θεσμὸς τῆς οἰκογένειας τῶν ἐρωδιῶν. Οἱ ἐνέργειες ποὺ παλιότερα ἀναπτύσσονταν γιὰ τὴν ἐπιβίωση, διοχετεύτηκαν στὸ σεξουαλικὸ ἔνστικτο. Τὰ παιδιὰ τῶν ἐρωδιῶν ἔγιναν ἄβουλα καὶ ἀνίκανα νὰ συντηρήσουν τὸν ἑαυτό τους, γιατὶ τοὺς ἔλειψε ἡ κατάλληλη πατρικὴ καθοδήγηση καὶ συνέχισαν νὰ ἐξαρτῶνται ἀπὸ τοὺς γονεῖς τους ἀκόμη κι' ὅταν ἀπέκτησαν κι' ἐκεῖνα ἀπογόνους. Ἔτσι ὁ καθένας ἀπὸ τοὺς ἀρχικοὺς κατοίκους τοῦ σταθμοῦ ἔπρεπε νὰ φροντίζη γιὰ τὰ παιδιά, τὰ ἐγγόνια καὶ τὰ δισέγγονά του. Μόλις αὐτὸς πέθανε, ἐξαφανίζονταν καὶ οἱ ἀπόγονοί του.

Καὶ τὸ συμπέρασμα: Ὁ καθηγητὴς Καΐνιγκ διατύπωσε τὸ φόβο, ὅτι κάτι τέτοιο μπορεῖ νὰ συμβῆ καὶ στὴν ἀνθρώπινη κοινωνία, μετὰ ἀπὸ ἕνα μεγάλο χρονικὸ διάστημα. Ἡ διαρκῶς εὐρύτερη χρησιμοποίηση τῶν μηχανῶν ποὺ ἀφαιροῦν ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο κάθε πρωτοβουλία καὶ τοῦ προσφέρουν ἄκοπα τὰ πάντα, θὰ τὸν μεταμορφώσουν σ' ἕνα ἄβουλο καὶ μαλθακὸ πλάσμα, ἀνίκανο νὰ ἐπιβιώση. Αὐτὸ θὰ εἶναι τὸ τέλος τῆς ἀνθρωπότητας. Στὰ ἴδια συμπεράσματα κατέληξε καὶ ὁ Ἀμερικανὸς καθηγητὴς τῆς ψυχολογίας Τζὼν Κάλχουν, ποὺ χρησιμοποίησε σὰν πειραματόζωα 20 ἀρσενικοὺς καὶ 20 θηλυκοὺς ἀρουραίους. Καὶ στὴν περίπτωση αὐτὴ τὸ φαινόμενο τῆς κοινωνικῆς ἀποσυνθέσεως ἐπανελήφθη.

Vitus B. Droescher

(Περίληψις ἀπὸ ΤΟ ΒΗΜΑ τῆς 13ης Ἀπρ. 1969)

★

Τὰ ζῶα εἶναι τόσο εὐχάριστοι φίλοι — δὲν θέτουν ἐρωτήσεις, οὔτε κάνουν σχόλια...

ΤΖ. ΕΛΛΙΟΤ

Τὰ ἀνθρώπινα ὄντα εἶναι τὰ μόνα ζῶα ποὺ φοβοῦμαι ἐντελῶς.

ΜΠΕΡΝΑΡ ΣΩ

Ὅλη μας ἡ γνῶσις συντελεῖ ἁπλῶς νὰ ἔχουμε περισσότερο ὀδυνηρὸ θάνατο, παρὰ τὰ ζῶα ποὺ δὲν ξέρουν τίποτε.

ΜΑΙΤΕΡΛΙΓΚ

Ἡ «γλῶσσα» τῶν ζώων

Εἶναι ἀλήθεια ὅτι τὰ ζῶα μιλοῦν; Καὶ τί εἴδους «γλῶσσα» χρησιμοποιοῦν γιὰ τὴν συνεννόησί τους; Οἱ ἀπορίες αὐτὲς εἶναι παλαιότατες καὶ ἀπὸ καιρὸ σε καιρὸ ἐπανέρχονται στὴν ἐπικαιρότητα, ἐξ ἀφορμῆς κάποιου γεγονοτος. Στὰ τελευταῖα χρόνια, ὡστόσο, ἡ μελέτη σχετικὰ μὲ τὴν γλῶσσα τῶν ζώων ἔγινε πιὸ συστηματικὴ καὶ ἔντονη προσλαμβάνοντας νέο καὶ ἀπρόβλεπτο ἐνδιαφέρον. Οἱ ἐπιστήμονες ἔχουν ἀντιληφθῆ ὅτι γιὰ νὰ μποροῦν νὰ ἐπικοινωνησουν μὲ τοὺς κατοίκους ἄλλων κόσμων, πρέπει προηγουμένως νὰ μάθουν νὰ ἐπικοινωνοῦν με τοὺς διαφορετικοὺς ἀπὸ μᾶς ἄλλους κατοίκους τῆς γῆς, δηλαδὴ μὲ τὰ ζῶα, ἀρχίζοντας ἀπὸ τὰ ἔντομα καὶ φθάνοντας μέχρι τῶν ψαριῶν, καὶ ἀπὸ τὰ δελφίνια μέχρι τῶν πιθήκων.

Θὰ μποροῦσε, δηλαδή, νὰ πῆ κανεὶς ὅτι οἱ ἐπιστήμονες βρῆκαν ὅτι ἀνταποκρίνεται στὴν πραγματικότητα ἐκεῖνο ποὺ εἶχε γράψει πρὸ ἐτῶν ὁ Γάλλος φυσιοδίφης Ζὰκ Λικὸντ καὶ ποὺ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη εἶχε θεωρηθῆ ὡς ἐξωφρενικότης. Εἶχε ἰσχυρισθῆ, δηλαδή, ὁ Λικὸντ ὅτι δὲν θὰ μπορέση ὁ ἄνθρωπος νὰ ἐπικοινωνήση μὲ ἐξωγήϊνα ὄντα, ἂν δὲν κατορθώση νὰ μάθη νὰ συνεννοῆται μὲ τὰ ζῶα.

Ἡ ἐπικοινωνία μὲ τὰ ζῶα, ἀποτελεῖ λοιπόν, τὸν κυριώτερο ἀντικειμενικο σκοπὸ τῶν ἐπιστημονων στὸ ἑξῆς, ἐπειδη ἔχει πιὰ ἀποδειχθῆ, χαρις σε μακρες καὶ ἐπίπονες μελέτες ὅτι ὅλα τα ζῶα ἔχουν μιὰ γλῶσσα ἢ μᾶλλον ἕνα μέσον συνεννοήσεως μεταξύ τους. Φυσικά, ἡ «γλῶσσα» αὐτὴ τοῦ κάθε εἴδους ζώου, ἐκδηλώνεται κατὰ διαφόρους τρόπους, ἀναλόγως τοῦ βαθμοῦ ἐξελίξεως τοῦ ἀντιστοίχου ζώου. Ἀλλά, ἀκόμη καὶ τὰ λιγώτερο ἐξελιγμένα ζῶα, τὰ ὁποῖα δὲν διαθέτουν φωνητικὰ ὄργανα καὶ δὲν εἶναι σὲ θέσι νὰ ἐκβάλουν ἐνάρθρους ἤχους, ὅπως λόγου χάριν, οἱ μέλισσες, τὰ μυρμήκια καὶ οἱ πεταλοῦδες, μποροῦν καὶ «μιλοῦν» μεταξύ τους.

Ἰδιαιτέρως διαφωτιστικὲς ὡς πρὸς τὸν τρόπο ἐπικοινωνίας τῶν μελισσῶν, ὑπῆρξαν οἱ μελέτες τοῦ διασήμου Γερμανοῦ φυσιοδίφου Κὰρλ Φρίς, ὁ ὁποῖος ἀνεκάλυψε τὴν λεγομένη γλῶσσα τῶν μελισσῶν, διὰ τῆς ὁποίας ρυθμίζονται οἱ σχέσεις καὶ ἡ ζωὴ τοῦ σμήνους, καὶ ἡ ὁποία χρησιμεύει ἰδίως γιὰ τὴν παροχὴ πληροφοριῶν ὡς πρὸς τὸν τόπο στὸν ὁποῖο μπορεῖ νὰ βρεθῆ τροφή.

Ὁ δόκτωρ φὸν Φρίς, κατὰ τὴν διάρκεια τῶν παρατηρήσεών του, ἀντελήφθη ὅτι, κάθε φορά,

ποὺ μιὰ μέλισσα - ἐργάτις ἀνακαλύπτει κάποιο ἄνθος, ἰδιαιτέρως πλούσιο σὲ νέκταρ, ἀφοῦ πάρη ὅσο περισσότερο νέκταρ μπορεῖ, ἐπιστρέφει στὴν κυψέλη καὶ ἀνακοινώνει τὴν ἀνακάλυψί της στὶς ἄλλες ἐργάτιδες μὲ ὡρισμένες κινήσεις, τὶς ὁποῖες ὁ φὸν Φρὶς ὠνόμασε «χορό».

Ἀπὸ τὰ πορίσματα ἐπίσης, τῶν σχετικῶν μελετῶν, προκύπτουν ἀκόμη μερικὲς ἐνδείξεις, οἱ ὁποῖες μᾶς κάνουν νὰ ὑποθέσωμε ὅτι οἱ μέλισσες ὄχι μόνο ἔχουν δική τους γλῶσσα, ἀλλὰ καὶ ὑπάρχουν μεταξὺ διαφόρων φυλῶν μελισσῶν, διάφορες διάλεκτοι! Αὐτὸ τοὐλάχιστον, πρέπει νὰ συναχθῆ ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι, ὁσάκις μέλισσες ἀπὸ διάφορες περιοχὲς τοῦ κόσμου, ἦλθαν σὲ ἐπαφή, ὁ «χορὸς» ποὺ ἐκτελοῦσαν ἄτομα μιᾶς φυλῆς, δὲν ἔγινε ποτὲ δυνατὸν νὰ γίνη ἀντιληπτὸς ἀπὸ ἄτομα ἄλλης φυλῆς. Λόγου χάριν, ὁ «χορὸς» τῶν μελισσῶν τῆς μεσογειακῆς ζώνης, δὲν γίνεται ἀντιληπτὸς ἀπὸ μέλισσες οἱ ὁποῖες ζοῦν στὴν περιοχὴ τοῦ Καυκάσου. Καὶ τὸ γεγονὸς δὲν εἶναι καὶ πολὺ περίεργο, ὅταν λάβη κανεὶς ὑπ' ὄψιν του ὅτι οἱ μέλισσες τοῦ Καυκάσου ἐκτελοῦν τὶς κινήσεις τοῦ «χοροῦ» τους μὲ ρυθμὸ σημαντικὰ βραδύτερο ἀπὸ ἐκεῖνον ποὺ ἀκολουθοῦν στὶς κινήσεις τους οἱ μεσογειακὲς μέλισσες!

Τὰ μυρμήκια, ἐπίσης, ἔχει ἀποδειχθῆ ὅτι χρησιμοποιοῦν καὶ ἕνα ἄλλο εἶδος γλώσσας γιὰ τὶς μεταξύ τους συνεννοήσεις, γλῶσσας ἡ ὁποία καὶ εἶναι, προφανῶς, τὸ κύριο μέσον ἐπικοινωνίας. Πρόκειται γιὰ τὴν χρησιμοποίησι τῶν κεραιῶν τους, οἱ ὁποῖες ὁσάκις δύο ἄτομα συναντηθοῦν, φέρονται σὲ ἐπαφὴ καὶ φαίνονται νὰ ἐγγίζουν κατὰ διαφόρους τρόπους καὶ μὲ διάφορο ρυθμὸ κινήσεων. Σύμφωνα μὲ μιὰ θεωρία, ἡ ὁποία παραμένει μέχρι στιγμῆς καθαρὴ ὑπόθεσις, τὰ μυρμήκια μπορεῖ, κατὰ τὶς ἐπαφὲς ἐκεῖνες τῶν κεραιῶν τους, νὰ χρησιμοποιοῦν ἕνα εἶδος «ἀλφαβήτου» τοῦ τύπου Μόρς, μὲ ὡρισμένης διαρκείας καὶ ἐντάσεως κινήσεις τῶν κεραιῶν τους, οἱ ὁποῖες ἔχουν πάντα τὸ ἴδιο νόημα γιὰ ἄτομα ποὺ προέρχονται ἀπὸ τὴν ἴδια φωλιά.

Εἶναι φανερὸ ὅτι, σὲ ζῶα κατωτέρας ἐξελικτικῆς βαθμίδος, ὅπως τὰ ἔντομα, τὰ μέσα ἐπικοινωνίας θὰ πρέπει νὰ εἶναι πολὺ περιωρισμένα καὶ «πρωτόγονα» ἀπὸ ἐκεῖνα ποὺ ὑπάρχουν καὶ χρησιμοποιοῦνται ἀπὸ ζῶα ἀνωτέρας βιολογικῆς βαθμίδος, δεδομένου ὅτι τὰ τελευταῖα διαθέτουν καὶ φωνητικὰ ὄργανα, ἱκανὰ νὰ ἐκβάλλουν ἤχους, οἱ ὁποῖοι, καθὼς φαίνεται, δὲν εἶναι πάντα ἄναρθροι, ὅπως θὰ μποροῦσε κανεὶς νὰ φαντασθῆ. Ἡ ἄμεση σχέσις ποὺ ὑπάρχει μεταξὺ βιολογικῆς ἐξελίξεως καὶ τελειοποιήσεως τῶν μέσων ἐπικοινωνίας, καταφαίνεται καὶ ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν «ἤχων ἐπικοινωνίας», ποὺ ἐκβάλλει ἕνα ζῶο ἔχει ἄμεση σχέσι πρὸς τὴν θέσι ποὺ κατέχει στὴν βιολογικὴ κλίμακα. Ἐνῶ λόγου χάριν, οἱ ὄρνιθες χρησιμοποιοῦν, ἀπὸ ὅ,τι ξέρουμε, μόνον ἐννέα ἤχους γιὰ νὰ μιλοῦν, οἱ χιμπατζῆδες χρησι-

μοποιοῦν περισσοτέρους ἀπὸ τριανταδύο! Πρᾶγμα ποὺ ἐδημιούργησε τὴν ἀνάγκη συντάξεως ἀληθινῶν «λεξικῶν» τῆς γλώσσας τῶν ἔξυπνων αὐτῶν πιθήκων. Καὶ ἡ σύνταξις τοῦ «λεξικοῦ» ἔγινε δυνατή, χάρις στὴν τεράστια ἀνάπτυξι καὶ ἐξέλιξι τῶν μέσων ἠχογραφήσεως, ποὺ ἔχει σημειωθῆ τὰ τελευταῖα χρόνια.

Οἱ εἰδικοὶ ἐπιστήμονες τοῦ γαλλικοῦ ἰνστιτοῦτου ἀγροτικῶν ἐρευνῶν ἔχουν καταρτίσει πλουσιωτάτη ταινιοθήκη μὲ ἤχους διαφόρων εἰδῶν, τοὺς ὁποίους ἐκβάλλουν τὰ πουλιά, γιὰ νὰ ἐκφράσουν εἰδικὲς καταστάσεις, ὅπως ὁ κίνδυνος, ἡ πεῖνα κλπ.

Οἱ ἐγγραφὲς αὐτὲς τῶν ἤχων, πλήθους ὁλοκλήρου πουλιῶν, ἂς σημειωθῆ, ἔγιναν κυρίως, ὄχι χάριν τῆς ἐπιστήμης, ἀλλὰ μὲ σκοπὸ νὰ προστατευθῆ κατὰ ἕνα τρόπο, ἡ συγκομιδή. Ὅταν, δηλαδή, τὰ σπαρτὰ βρίσκωνται σὲ σημεῖο ἀναπτύξεως, κατὰ τὸ ὁποῖο μπορεῖ νὰ γίνουν στόχος ἐπιθέσεως τῶν πουλιῶν, ἕνα μαγνητόφωνο μὲ μεγάφωνο, ἐγκατεστημένο σὲ ἐπίκαιρο σημεῖο τῶν ἀγρῶν, μπορεῖ νὰ μεταδίδη κατὰ διαστήματα τὴν κραυγὴ ἡ ὁποία χρησιμοποιεῖται ἀπὸ διάφορα εἴδη πουλιῶν ὡς ἔνδειξις ἀμέσου κινδύνου. Ὁπότε τὰ πουλιὰ σπεύδουν ἀμέσως νὰ ἀπομακρυνθοῦν.

Τὰ ζῶα, λοιπόν, διαθέτουν τὴ γλῶσσα του, τὸ καθένα, γλῶσσα, τὴν ὁποία οἱ ἐπιστήμονες ἔχουν ἤδη ἀρχίσει νὰ «ἀποκρυπτογραφοῦν». Ὅσο κι' ἂν προχωρήση ὅμως, ἡ ἀποκρυπτογράφησις, δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι θὰ παραμείνη πάντα τεράστιο κενὸ μεταξὺ τῶν μεθόδων ἐπικοινωνίας τῶν ζώων καὶ ἐκείνων τῶν ἀνθρώπων.

Μοναδικὴ ἐξαίρεσι στὸν παραπάνω κανόνα φαίνονται νὰ παρουσιάζουν τὰ δελφίνια, τὰ ὁποῖα μολονότι ἔχουν ἀποτελέσει ἀντικείμενο μελέτης σχετικὰ προσφάτως, ἀποτελοῦν πηγὴ συνεχῶν ἐκπλήξεων γιὰ τοὺς ἐπιστήμονες οἱ ὁποῖοι τὰ μελετοῦν. Κατ' ἀρχήν, ἀπὸ τὴν μελέτη τοῦ δελφινιοῦ προκύπτει τὸ συμπέρασμα ὅτι ἀνατρέπονται τελείως ὅλες οἱ ἀντιλήψεις ποὺ εἶχαν ἐπικρατήσει ὡς σήμερα σχετικὰ μὲ τὴν κατάταξι τῶν ζώων σὲ κλίμακα εὐφυΐας. Οἱ πίθηκοι, τὰ ἄλογα καὶ τὰ σκυλιὰ ποὺ κατὰ καιρούς, εἶχαν ἀναγνωρισθῆ ὡς ζῶα μὲ τὴν μεγαλύτερη εὐφυΐα, ἀποδεικνύεται ὅτι δὲν παρουσιάζουν παρὰ πολὺ μικρὲς διαφορὲς ἀπὸ τὰ ἄλλα ζῶα, ὅταν συγκριθοῦν πρὸς τὰ δελφίνια πού, κατὰ τὴν γνώμη τῶν ἐπιστημόνων, δὲν εἶναι ἀπίθανο νὰ ἀποδειχθοῦν τελικῶς, ὡς τὰ εὐφυέστερα μετὰ τὸν ἄνθρωπο πλάσματα τῆς Γῆς, ἂν δὲν ἀποδειχθοῦν ὡς ἐξ ἴσου εὐφυᾶ μ' αὐτόν!

Ἰδιαίτερα στὸν τομέα ποὺ ἀναφέρεται στὸ σημερινό μας σημείωμα, τὰ δελφίνια δείχνουν ὄχι μόνον ἀφάνταστα μεγάλη καὶ ἐφάμιλλη πρὸς τὴν ἀνθρώπινη εὐχέρεια ἐκμαθήσεως καὶ κατανοήσεως τῆς ἀνθρωπίνης μεθόδου ἐπικοινωνίας, δηλαδὴ τοῦ ἐνάρθρου λόγου, ἀλλὰ καὶ ἀποδεικνύονται ἱκανὰ νὰ μιμηθοῦν τοὺς ἤχους καὶ συνδυασμοὺς ἤχων ποὺ παράγουν οἱ ἄνθρωποι!

(«Πάνθεον») Μ. ΚΑΝΣΗΣ

Παίζουν τὰ ζῶα;

ΠΑΝ. ΖΕΡΒΑ

Ἕνα ἀπόγιομα ἔτυχε νὰ συναντηθῶ μὲ δυὸ φίλους παληούς μου συγκυνηγούς. Καθήσαμε, λοιπόν, σὲ κάποιο κέντρο κι' ἐκεῖ, τί ἄλλο; ἀρχίσαμε ν' ἀναπολοῦμε τὰ περασμένα. Ἦταν ἑπόμενο νὰ φτάσουμε καὶ στὰ ἄλλοτε κυνήγια μας. Ἐλέφαντες δὲν εἴχαμε φυσικὰ κυνηγήσει. Ὅλα μας τὰ κυνήγια εἶχαν περιοριστεῖ στὴν Ἑλλάδα. Παρὰ ταῦτα δὲν θυμοῦμαι πῶς ἔτυχε νὰ εἰποῦμε κάτι καὶ γιὰ ἐλέφαντες, ὁπότε ὁ ἕνας ἀπ' τοὺς δυὸ μοῦ θέτει τὸ ἐρώτημα ἂν παίζουν οἱ ἐλέφαντες. Διατύπωσε αὐτὴ τὴν ἐρώτηση, ἐπειδὴ ἐδιάβασε κάπου ὅτι, ὅταν μιὰ ἀγέλη ἀναπαύεται, ὁ καθένας τους κουνάει εἴτε τὴν προβοσκίδα του, εἴτε τὰ αὐτιά του, εἴτε τὴν οὐρά του, εἴτε καὶ τὸ ἕνα πόδι του, ὅμως ποτὲ κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο μ' ὅποιου ἄλλου, ἀκόμα κι' ἂν ἡ ἀγέλη ἀπαρτίζεται κι' ἀπὸ δέκα κι' ἀπὸ εἴκοσι κομμάτια.

Πρὶν προφτάσει καλὰ - καλὰ νὰ σταματήση αὐτός, νά σου ὁ δεύτερος μὲ τὴν ἴδια ἐρώτηση γιὰ τοὺς λαγούς. Ἀλλ' ἂς ἐπαναλάβω τὴ διήγηση αὐτοῦ τοῦ δευτέρου, ἐπειδὴ μ' αὐτὴ ξεκινάει καλύτερα τὸ θέμα μας.

Κάποιο βράδυ πῆγε γιὰ καρτέρι γιὰ λαγοὺς σὲ ἕνα ἄνοιγμα ἑνὸς ἐλατόδασου. Ἦταν τέλος Αὐγούστου κι' εἶχε ἐπιτραπεῖ τὸ κυνῆγι τους. Οἱ ἡμέρες ἦσαν ἀκόμα μεγάλες, κι' οἱ λαγοί, ὅπως εἶναι γνωστό, δὲν ἀργοῦν νὰ βγοῦν ὄχι μόνον ἐπειδὴ θέλουν νὰ φᾶνε, ἀλλὰ κυριώτερα ἐπειδὴ ἔτσι ἐλευθερώνονται γρηγορώτερα ἀπὸ τὰ κουνούπια ποὺ τοὺς ταράζουν τ' αὐτιά τους, χωρὶς αὐτοὶ οἱ ἄμοιροι νὰ μποροῦν νὰ τὰ διώχνουν, γιατὶ τότε θὰ προδίδουν τὴν παρουσία τους. Ὅπως μᾶς ἐτόνισε, δὲν ἐπρόκειτο, λοιπόν, γιὰ νυκτερινὸ καρτέρι, ποὺ ἀπαγορεύεται. Δὲν εἶχε καλὰ - καλὰ καθήσει καὶ νά, καταφθάνουν δυὸ μαζί. Κι' ὅταν μετὰ ἀπὸ ἕνα - δυὸ λεπτὰ ποὺ ἔμειναν ἀκίνητοι γιὰ νὰ πεισθοῦν γιὰ τὴν

ἀσφάλειά τους, ὁ ἕνας ἔσκυψε κι' ἄρχισε νὰ τρώγει ἕνα χόρτο, ὁ ἄλλος ἄρχισε νὰ χοροπηδάει γύρω του. Ἀπὸ τὴν ὅλη κοιλιά τους ἔδειξαν ὅτι ὁ πρῶτος ἦταν θηλυκός, ὁ δεύτερος ἀρσενικός. Ἦσαν τέτοια τὰ πηδήματά του καὶ τὰ καμώματά του, ποὺ βλέποντάς τον ὄχι μόνον ξέχασε ὅτι ἔκανε καρτέρι, ἀλλὰ ἀπὸ ἀπροσεξία του ἔκαμε καὶ κάποιο θόρυβο μὲ τὸ πόδι του. Ὥς ὅτου ὅμως θυμηθεῖ ὅτι κρατάει ντουφέκι, μὴ τοὺς εἴδατε τοὺς λεβέντες, μὴ τοὺς ἀπαντήσατε. Ἦσαν, λοιπόν, αὐτὰ τὰ φερσίματα τοῦ ἀρσενικοῦ παιγνίδια, ἢ δελεαστικὲς ἐπιδείξεις γιὰ σύζευξη; Αὐτὴ ἦταν ἡ ἐρώτησή του.

Τὸ θέμα τοῦτο κι' ὡς λόγος κι' ὡς ἀντίλογος δὲν εἶναι ξένο γιὰ τοὺς κυνηγοὺς ἰδιαίτερα, ἐφ' ὅσον αὐτοὶ ἔχουν πολλὲς εὐκαιρίες νὰ παρακολουθοῦν τὰ λεγόμενα κυνηγετικὰ τριχωτὰ καὶ φτερωτὰ κυνήγια, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὸν κάθε ἕναν μας, δεδομένου ὅτι βρισκόμαστε κάθε μέρα σχεδὸν σ' ἐπαφὴ μὲ τὸν γύρω μας κόσμο τῶν ζώων, γι' αὐτὸ θὰ δοκιμάσω μιὰ ἐξήγηση, ἐννοεῖται χωρὶς νὰ ξεφύγω ἀπ' τὰ ὅρια τοῦ διαθεσίμου χώρου.

* * *

Ὅπως εἶναι γνωστό, στὸν πλανήτη μας, στὴ γῆ μας, λειτουργεῖ ὁ νόμος τῆς διαιώνισης τῆς ζωῆς τόσο στὰ φυτά, ὅσο καὶ στὰ ζῶα. Μοιάζει, μάλιστα, μποροῦμε νὰ ποῦμε, σὰν ἀδιάκοπο κίνητρο γιὰ παραγωγὴ περισσότερων ὄντων. Γιατί ἆρά γε τοῦτο; Ἀπάντηση ὑπάρχει, ἀλλ' ἐπειδὴ ξεφεύγει ἀπ' τὸ σημερινὸ θέμα μας, τὴν ἀφήνω γιὰ καμμιὰ ἄλλη φορά.

Ἡ διαιώνιση, λοιπόν, ποὺ διατηρεῖται μὲ τὴν ἀναπαραγωγή, καὶ ποὺ στὴ βάση της ἐμφανίζεται σὰν διαφοροποίηση, ἐπιτελεῖται μὲ τὴν ἕνωση δυὸ ὄντων ὀργανικὰ διαφορετικῶν. Ἐξαιρέσεις μονογονικῆς ἀναπαραγωγῆς δὲ λείπουν.

Στοὺς μονοκυττάριους ὀργανισμοὺς τὰ δύο κύτταρα ποὺ ἑνώνονται ἐμφανίζουν διαφορὰ μεταξύ τους. Εἶναι τότε, ὅπως λέγονται, ἀνισόγαμα. Ἂν ὅμως μοιάζουν πολύ, εἶναι τότε, ὅπως λέγονται, ἰσόγαμα. Ἀντίθετα στὰ πολυκύτταρα ζῶα οἱ διαφορὲς εἶναι ζωηρὲς καὶ καταλήγουν στὸν φυλετικό, ὅπως λέγεται, διαμορφισμό, ποὺ ἐκδηλώνεται πολυποίκιλα, μὲ ἐμφανῆ χαρακτηριστικὰ στὸ μέγεθος τοῦ σώματος, στὸν χρωματισμό, στὰ κέρατα, στὸ τρίχωμα, στὰ γένεια κ.λ.ἐ.

Ὁ φυλετικὸς αὐτὸς διαμορφισμός, γνωστὸς μὲ τὸ γενικὸ ὄνομα δευτερεύοντες φυλετικοὶ χαρακτῆρες, ἐνῶ στὰ σπονδυλωτὰ ὀφείλεται στὶς ὁρμόνες τῶν γεννητικῶν ἀδένων, ἢ τῶν ὠοθηκῶν, ἢ ἀκόμα κι' ἄλλων ἀδένων, στὰ ἀσπόνδυλα μένει ἀνεξήγητος. Αὐτὲς οἱ διαφορὲς εἶναι κεῖνες ποὺ κινοῦν κατὰ πρώτιστο λόγο τὰ ἀρσενικὰ σὲ διάφορες ἐπιδείξεις, σὲ προσφορὲς γαμηλίων δώρων, ὅπως παρατηρεῖται καὶ στοὺς ἀνθρώπους, σὲ ἐκπομπὲς φωτεινῶν σημάτων, σὲ ἐκπομπὲς ἤχων, ὀσμῶν κ.λ.π., ὡς ὅτου ἱκανοποιηθεῖ ἡ ἐρωτικὴ πεῖνα, ἡ σύζευξη.

Κατὰ ταῦτα, αὐτοὶ οἱ δελεασμοί, ἑπομένως καὶ τὰ ἰδιόρρυ-

θμα πηδήματα καὶ φερσίματα τοῦ λαγοῦ ποὺ συνεπῆραν τὸν ἕναν τῆς παρέας καὶ τοῦ στοίχισαν τὴν ἀποτυχία τοῦ καρτεριοῦ, δὲν πρέπει νὰ χαρακτηρίζωνται ὡς παιγνίδια.

Ἂς πᾶμε τώρα στὸν ἀντίλογο. Παίζουν τὰ ζῶα; Αὐτὴ ἡ ἐρώτηση μπορεῖ νὰ χαρακτηριστεῖ ἀφελής, ἀφοῦ ὅλοι μας ξέρομε ὅτι τὰ οἰκιακά μας τουλάχιστον ζῶα κι᾽ ὄχι μόνον τὰ μικρῆς ἡλικίας, ἀλλὰ κάποτε - κάποτε καὶ τὰ μεγάλης ἡλικίας, παίζουν.

Ἂς προχωρήσουμε τὴν ἐρώτηση. Γιατί παίζουν; Καὶ παίζουν ὅλα;

Στὴν ἐρώτηση γιατί παίζουν μπορεῖ νὰ δοθεῖ πάλι ἡ ἀφελὴς ἀπάντηση, γιατὶ ἔτσι τοὺς ἀρέσει. Ὅμως μ᾽ αὐτὴ δὲ λύεται τὸ πρόβλημά μας, ὅπως δὲ λύθηκε στὴν ἐρώτηση ποὺ ἔθεσε κάποτε κάποιος, γιατὶ τὰ τραπεζομάχαιρα εἶναι μπρὸς στρογγυλὰ κι᾽ ὄχι μυτερὰ μὲ τὴν ἀπάντηση, ὅτι ἔτσι τὰ ἔφτιαξε ὁ κατασκευαστής τους.

Ἂς πάρουμε, λοιπόν, τὸ πρόβλημα ἀπ᾽ τὴν ἀρχή.

Τί εἶναι παιγνίδι; Παιγνίδι εἶναι ἕνα εἶδος ἐξάσκησης ποὺ γίνεται ἢ πρέπει νὰ γίνεται στὸ ὕπαιθρο, χωρὶς ὅμως ν᾽ ἀποκλείονται κι᾽ οἱ κλειστοὶ χῶροι. Μὲ τὴ σχετικὴ προσπάθεια, ποὺ ἀπαραίτητα καταβάλλεται, ἔρχεται ὡς συνέπεια ἡ διασκέδαση, δηλ. τὰ γέλοια, ἡ χαρά, ἡ ψυχικὴ καθόλου εὐφορία. Κι᾽ ἐνῶ αὐτὴ ἡ ἐξάσκηση μοιάζει σὰν νὰ ἐκδηλώνεται ἁπλᾶ καὶ θεληματικά, ὅμως προέρχεται ἀπὸ κάποια ἐνόρμηση, ἀπὸ κάποια ἐσωτερικὴ ροπή, κάτι σὰν ξέσπασμα τοῦ ὀργανισμοῦ, δείχνοντας κατ᾽ αὐτὸν τὸν τρόπο τὴ μαλθακότητά του. Ὥστε ἐκεῖ πρέπει ν᾽ ἀναζητοῦμε καὶ τὰ γέλοια καὶ τὴ χαρά, μέσα δηλ. στὶς τόσες φάσεις ποὺ παίρνει αὐτὴ ἡ ἐκδήλωση.

Τὰ παραδείγματα κάθε ἄλλο παρὰ λείπουν. Ὅλοι μας ξέρομε ὅτι δὲν παύουν νὰ παίζουν οἱ γάτες μας, τὰ σκυλιά μας, τὰ κατσικάκια μας, τὰ προβατάκια μας, ἀλλὰ γιατὶ ὄχι καὶ τὰ γαϊδουράκια μας κι᾽ ἀκόμα καὶ τὰ γεροντότερα ἀπ᾽ ὅλα αὐτά. Μοῦ ἔχει μείνει ἀνεξίτηλα στὴ μνήμη μου ἕνα μουλάρι κι᾽ ἕνας γάϊδαρος, μεγαλόσωμα μάλιστα καὶ τὰ δυό, ποὺ εἴχαμε στὸ 22ο Σύνταγμα τῆς 7ης Μεραρχίας στὴ Μ.᾽Ασία. Παρ᾽ ὅλες τὶς δέκα-δώδεκα ὧρες ἢ καὶ κατὰ τὶς περιστάσεις καὶ περισσότερες ποὺ περιπατούσαμε, αὐτὰ φυσικὰ παραφορτωμένα, ἀντὶ νὰ ξεκουραστοῦν ἢ νὰ φᾶνε κεῖ ποὺ φτάναμε, ἄρχιζαν κάτι τρελλὰ παιγνίδια κι᾽ ἐγὼ δὲν ξέρω πόση ὥρα. Γιατί; Ἀλήθεια γιατί ἀκόμα καὶ σ᾽ αὐτὴ τὴν περίπτωση, ποὺ γιὰ μᾶς τοὺς ἀνθρώπους εἶναι ἀκατανόητα;

Ἀλλὰ μήπως καὶ τὰ ἐνάλια δὲν παίζουν; Ἀναφέρεται μάλιστα καὶ τὸ ἑξῆς ἐξαιρετικὸ παιγνίδι ποὺ ἔκανε ἕνας μικρός, Διονύσιος ἦταν τὸ ὄνομά του, μ᾽ ἕνα δελφίνι στὴν παραλία ἐπίσης κάπου κεῖ στὴ Μ. Ἀσία. Στὴν ἀρχὴ ποὺ πλησίασε τὸ δελφίνι, ὁ μικρὸς ἦταν φυσικὸ νὰ φοβηθεῖ καὶ ἄρον - ἄρον βγῆκε ἀπ᾽ τὴ θάλασσα. Μετὰ ὅμως ἀπὸ δυὸ - τρεῖς ἡμέρες ποὺ δὲν ἔπαψε τὸ δελφίνι νὰ τὸν πλησιάζει, πῆρε θάρρος

κι᾽ ἄρχισαν τοῦ καλοῦ καιροῦ παιγνίδια. Μάλιστα μιὰ ἡμέρα τὸ δελφίνι τὸν πλησίασε καὶ μπαίνοντας σιγὰ-σιγὰ ἀνάμεσα στὰ σκέλια του τὸν σήκωσε μὲ προσοχὴ γιὰ νὰ μὴ πέσει καὶ τὸν πῆγε λίγα μέτρα στὰ βαθειά. Ἐκεῖ ἀφοῦ τὸν γύρισε δυὸ-τρεῖς βόλτες τὸν ξανάφερε στὰ ρηχὰ ὅπου τὸν ἄφησε. Ἀπὸ τὴν ἄλλη ἡμέρα μετὰ τὰ παιχνίδια τους στὰ ρηχὰ τὸν ἔπαιρνε καβάλα του καὶ τὸν πήγαινε πιὸ βαθειά, ὅπου μετὰ ἀπὸ λίγους κι᾽ ἐκεῖ γύρους τὸν ξανάφερνε στὰ ρηχά.

Κατὰ τὰ τελευταῖα χρόνια οἱ μελέτες γύρω στὰ δελφίνια μᾶς ἀποκαλύπτουν ὅτι εἶναι τόσο ἔξυπνα καὶ ἀκούγονται τόσα κατορθώματά τους, δείχνοντας ἀντίληψη καὶ σκέψη, ποὺ ποιός ξέρει, ὅπως οἱ ἐρευνητές τους λένε, πόσοι ἄνθρωποι θὰ μποροῦν νὰ παραβγοῦν μαζί τους. Ἑπομένως καὶ τὰ παιγνίδια αὐτοῦ τοῦ δελφινιοῦ μὲ τὸν Διονύσιο μποροῦμε νὰ εἰποῦμε ὅτι ξεφεύγουν ἀπὸ τὸν γενικὸν κανόνα.

Πάντως ἂς μὴ λησμονοῦμε ὅτι τὰ ζῶα δὲν εἶναι ἄνθρωποι. Οὔτε βλέπουν, οὔτε ἀκοῦνε, φυσικὰ τὸν γύρω τους καὶ μόνον κόσμο, μὲ τὰ μάτια καὶ τὰ αὐτιὰ ἴδια μὲ τὸν ἄνθρωπο, χωρὶς νὰ φτάσουμε καὶ σὲ σύγκριση λογικῆς. Ἀντιμετωπίζουν κι᾽ αὐτὰ τὰ προβλήματα τῆς τροφῆς, τῆς διαιώνισης τοῦ εἴδους, ἀκόμα καὶ τῆς στέγης, ἀλλὰ τὰ λύνουν μὲ τὸν δικό τους τρόπο, βάζοντας σὲ ἐνέργεια τὴ δική τους, τὴν περιωρισμένη λογική, ἄσχετα πρὸς τὴ μεταξύ τους βαθμίδα, βαθμίδα ποὺ δὲν ἀπολείπει, ὅπως εἶναι γνωστό, καὶ στοὺς ἀνθρώπους,

Ἀπὸ παρατηρήσεις ποὺ ἔγιναν σὲ διάφορα ἐνυδρεῖα πιστοποιήθηκε ὅτι παίζουν καὶ τὰ ἐνάλια, ὅπως πάλι ἀπὸ συστηματικὲς παρατηρήσεις, ἀποδείχτηκε ὅτι παίζουν καὶ τὰ πουλιά, ἀλλὰ καὶ τὰ ἑρπετά.

Ἐρωτᾶται ὅμως. Παίζουν τὰ στρείδια, οἱ σουπιές, τὰ χταπόδια; Κι᾽ ὅταν οἱ ἐλέφαντες, γιὰ νἄρθουμε καὶ σ᾽ αὐτοὺς πάλι, κινοῦν τὶς προβοσκίδες τους ἢ τὶς οὐρές τους εἶναι ἐκδηλώσεις παιγνιδιῶν καὶ ὑποβοηθοῦν ἔτσι τὴν μὲ παιγνίδια ἀνάπτυξη τῶν παιδιῶν τους; Παίζουν οἱ ρινόκεροι ὅταν στοὺς ζωολογικοὺς κήπους σπρώχνουν ἕνα στρογγυλὸ ξύλο, ποὺ τοὺς ἔχουν ρίξει, πότε μὲ τὴ μύτη τους, πότε μὲ τὸ κέρατό τους;

Ἂς καταλήξουμε τώρα.

Μποροῦμε νὰ βεβαιώνουμε πράγματι ὅτι ὅλα τὰ ζῶα παίζουν, ὅταν δὲ μᾶς εἶναι γνωστὸς ὁ τρόπος τοῦ παιγνιδιοῦ τους, ὁπότε πιθανὸν νὰ πέφτουμε σὲ παρεξηγήσεις ὅταν βλέπουμε διάφορες ἐκδηλώσεις τους ποὺ τὶς παίρνουμε γιὰ παιγνίδια;

Δὲν ἀποκλείεται νὰ παίζουν. Καὶ πολλῶν ἀπὸ αὐτὰ οἱ ὡρισμένες ἐκδηλώσεις τους πρέπει ἀναντίρρητα νὰ προσβλέπωνται ὡς παιγνίδια. Ἄλλωστε, νὰ μὴ λησμονεῖται κεῖνο ποὺ εἴπαμε πιὸ πάνω, ὅτι τὸ παιγνίδι εἶναι μιὰ ἐνόρμηση μὲ σκοπό, ἀπὸ τὴ μητέρα Φύση, τὴν κανονικὴ ἀνάπτυξη καὶ λειτουργία πρώτιστα τῶν

μυῶν κι᾽ ἀπὸ κοντὰ τῶν διάφορων ὀργάνων τοῦ σώματος, ὅπως τῆς καρδιᾶς, τῶν πνευμόνων κ.ἄ. Καὶ τελευταῖα, ἂς μὴ λησμονιεται ὅτι ἡ Ἐπιστήμη, ποὺ δεν ἔχει πάψει τὴν ἔρευνά της, ὅπως καὶ σ᾽ ἄλλους τομεῖς, ἔτσι καὶ στὸν προκείμενον, δὲν εἶπε ἀκόμα τὴν τελευταία της λέξη.

ΠΑΝ. ΖΕΡΒΑΣ

Ἕνας ἐλεφας στεφει με λουλουδένια γιρλάντα την Ρουκμίνι Ἀρανταίηλ, βουλευτίνα τῆς Ἰνδίας, πρόεδρο τῆς Θεοσοφικῆς Ὁμοσπονδίας Νεων. Ἡ φωτογραφια ἐδημοσιεύθη στο ἰνδικο περιοδικο Kalakshetra με την σημείωσι: Ἴσως ὁ ἐλέφας ἀνεγνωριζε τοὺς ὑπερ τῶν ζωων ἀγῶνες στὸ Ἰνδικὸ κοινοβούλιο...

Ὁ σκύλος καὶ ἡ καταγωγή του

ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΑ ΠΕΙΡΑΜΑΤΑ ΓΕΡΜΑΝΟΥ ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ

Ἡ καταγωγὴ τοῦ σκύλου εἶναι ἀρκετὰ σκοτεινή. Ὡστόσο, ἐξακριβώθηκε ὅτι ἔγινε σύντροφος τοῦ ἀνθρώπου ἐδῶ καὶ 10.000 χρόνια, στὴν ἀρχὴ τῆς νεολιθικῆς ἐποχῆς, δηλαδὴ τὴν ἐποχὴ ποὺ οἱ πρόγονοί μας δὲν εἶχαν ἀκόμη κατορθώσει νὰ ἐξημερώσουν καὶ ν' ἀναθρέψουν ζῶα. Ὁ σύγχρονος σκύλος εἶναι ἡ κατάληξις τῆς διασταυρώσεως τσακαλιοῦ καὶ λύκου. Ἔκτοτε, οἱ σκύλοι διαφοροποιήθηκαν σὲ μιὰ ποσότητα φυλῶν, ποὺ ὁ ἄνθρωπος πολλαπλασίασε μὲ κριτήριο κυρίως τὴν ὀμορφιὰ καὶ τὴν ἱκανότητα γιὰ ὡρισμένες δουλειές, ὅπως τὸ κυνήγι καὶ ἡ φύλαξι κοπαδιῶν.

Σήμερα, ὑπάρχουν πολλὲς ἑκατοντάδες ἀπὸ διάφορες ράτσες μὲ καθωρισμένα χαρακτηριστικά. Ἀλλ' ὥς τώρα κανεὶς δὲν ἀσχολήθηκε μὲ τὴν κληρονομικότητα τοῦ χαρακτῆρος τοῦ σκύλου, πρὸ παντὸς τῆς πιστότητός του στὸν ἄνθρωπο. Ὁ καθηγητὴς Κόνραντ Λόρεντζ, ὁ διάσημος διευθυντὴς τοῦ Ἰνστιτούτου Μὰξ Πλάνκ, γνωστὸς σ' ὅλον τὸν κόσμον γιὰ

τὶς ἐργασίες του πάνω στὴ συμπεριφορὰ τῶν ζώων, ἐρεύνησε τὸ πρόβλημα. Ὑποστηρίζει ὅτι πρέπει νὰ δημιουργηθῆ μιὰ νέα ράτσα σκυλιῶν, ὄχι πιὰ μὲ τὰ κριτήρια τῆς ὀμορφιᾶς (πολὺ ὑποκειμενικὰ ἄλλωστε), ἀλλὰ τῆς πιστότητος καὶ τῆς νοημοσύνης.

Ὁ καθηγητὴς Λόρεντζ —ποὺ ἀνέθρεψε πολλοὺς σκύλους ἀπὸ διαφορετικὲς ράτσες— ὑποστηρίζει ὅτι ἡ πιστότης τοῦ ζώου στὸ ἀφεντικό του ἔχει δύο ξεχωριστὲς αἰτίες. Ἡ πρώτη εἶναι ἡ ἀφοσίωσι κάθε ἄγριου σκύλου στὸν ἀρχηγὸ τοῦ κοπαδιοῦ, ἡ δεύτερη εἶναι ἡ προσκόλλησι τοῦ κουταβιοῦ στὴ μητέρα του. Ἀλλ' ἡ ἀφοσίωσι αὐτὴ ἀντὶ νὰ διαρκέση μερικοὺς μῆνας, διαρκεῖ σ' ὅλη τὴ ζωὴ τοῦ ζώου, ὅταν ὁ σκύλος τὴν στρέφει πρὸς τὸ ἀφεντικό του. Οἱ δύο αὐτὲς πηγὲς πιστότητος καὶ ἀφοσιώσεως δὲν εἶναι τοῦ αὐτοῦ βαθμοῦ στὶς διάφορες ράτσες. Οἱ ράτσες μὲ μεγάλη ἀναλογία αἵματος λύκου ἔχουν τὴν πιστότητα ποὺ εἶχεν ὁ ἄγριος σκύλος γιὰ τὸν ἀρχηγὸ τοῦ κοπαδιοῦ του, ἐνῶ οἱ σκύλοι μὲ αἷμα τσακαλιοῦ δείχνουν στοργή, ὅμοια μὲ τοῦ κουταβιοῦ στὴ μητέρα του. Πρέπει νὰ σημειωθῆ ὅτι τὸ κοπάδι ἔχει μεγαλύτερη σημασία γιὰ τὸν λύκο παρὰ γιὰ τὸ τσακάλι.

Στὸν τομέα τῶν σχέσεων σκύλου - ἀφεντικοῦ, τὰ δύο αὐτὰ εἴδη πιστότητος εἶναι ἐντελῶς διαφορετικά. Ὁ σκύλος ποὺ προέρχεται ἀπὸ λύκο θὰ δείξη στὸ ἀφεντικό του ἀποκλειστικὴ καὶ ἄνευ ὅρων πιστότητα καὶ ἀδιατάραχη φιλία. Θὰ μείνη σ' ὅλη του τὴ ζωή, ὁ σκύλος τοῦ ἴδιου ἀφεντικοῦ, χωρὶς ποτὲ νὰ καταδεχθῆ νὰ ἐξοικειωθῆ μὲ ἄλλους ἀνθρώπους. Ταυτόχρονα θὰ διαφυλάξη μιὰ σχετικὴ ἀνεξαρτησία ἔναντι τοῦ κυρίου του καὶ δὲν θὰ γίνη ποτὲ σκλάβος του. Προφανῶς διότι θεωρεῖ τὸ ἀφεντικό του σὰν ἀρχηγὸ τοῦ κοπαδιοῦ του καὶ ἐνστικτωδῶς τοῦ δείχνει πιστότητα, φιλία, βοήθεια, ἀλλ' ὄχι πλήρη ὑποταγή. Ὁ σκύλος ποὺ προέρχεται ἀπὸ τσακάλι θὰ εἶναι ἐντελῶς διαφορετικός. Θεωρεῖ τὸ ἀφεντικό του σὰν μητέρα του. Ἐπὶ πλέον, διετήρησε ἀπὸ τὴν πολὺ παλιὰ ἐξημέρωσι τοῦ προγόνου του τσακαλιοῦ —ἐξημερωμένου πρὶν ἀπὸ τὸ λύκο— πλήρη ὑποταγὴ ποὺ τὸν κάνει νὰ σπεύδη μόλις τοῦ σφυρίξουν καὶ νὰ ὑπακούη στὶς παραμικρότερες ἐπιθυμίες μας. Ταυτόχρονα διατήρησε ἕνα χαρακτῆρα ἐξαιρετικὰ νεανικὸ ποὺ τὸν κάνει ἐπιδεκτικὸ γιὰ κάθε εἴδους οἰκειότητες, νὰ πηδᾶ χαρούμενα πάνω στὸ ἀφεντικὸ καὶ νὰ ζητιανεύη διαρκῶς τὴν τροφή του, ὅπως ἀκριβῶς κάνει τὸ κουτάβι μὲ τὴ μητέρα του. Ἡ πίστι του, ὅμως, εἶναι ἀμφίβολη σχετικὰ μὲ τὸν σκύλο ποὺ προέρχεται ἀπὸ λύκο: θὰ δεχθῆ καὶ νέο ἀφεντικό.

Κοντολογῆς, ὁ σκύλος - λύκος θὰ εἶναι πάντα πιστός, ἀλλὰ δύσκολα ἐνσωματώνεται στὸν κόσμο μας. Μόλις ἀπουσιάσει τὸ ἀφεντικό του γιὰ καιρό, δὲν πειθαρχεῖ σὲ κανένα καὶ κάνει τοῦ κεφαλιοῦ του. Ἐὰν τὸ ἀφεντικὸ ἀπουσιάση χρόνια, θὰ πέση σὲ ἡμιάγρια κατάστασι, πνίγοντας κόττες καὶ κουνέλια τοῦ σπιτιοῦ ἢ τῆς γειτονιᾶς καὶ θὰ πεθάνη τελικῶς ἀπὸ

κατάθλιψι. Ὁ σκύλος - τσακάλι ἀντίθετα, θὰ εἶναι λιγώτερο πιστός, ἀλλὰ πιὸ εὐέλικτος καὶ κοινωνικός, ἀληθινὸ παιχνίδι τοῦ σπιτιοῦ.

Τὸ ἰδανικὸ θὰ ἦταν νὰ ἔχῃ κανεὶς ἕνα σκύλο πιστὸ καὶ ὑπερήφανο, σὰν τὸν ἀπόγονο τοῦ λύκου, ἀλλὰ καὶ στοργικὸ καὶ κοινωνικό, σὰν τὸν ἀπόγονο τοῦ τσακαλιοῦ. Ὁ καθηγητὴς Λόρεντζ ὑποστηρίζει ὅτι εἶναι δυνατόν τὸ ἀπέδειξε διασταυρώνοντας μιὰ σκύλα ἀπὸ ράτσα λύκου, μ' ἕνα ποιμενικὸ σκύλο καλοσυνάτο καὶ καταγωγῆς ἀπὸ τσακάλι.

Ἂς σημειωθῆ ὅτι οἱ σκύλοι μὲ αἷμα λύκου διακρίνονται, ἀπὸ τὰ ὑψηλὰ μῆλα παρειῶν, τὰ λοξὰ μάτια καὶ τὸ ἀνασηκωμένο ρύγχος τους ποὺ τοὺς δίνει μιὰ ἐντελῶς ξεχωριστὴ ἔκφρασι. Τέτοιοι εἶναι οἱ σκύλοι τῆς Λαπωνίας καὶ τῶν Ἐσκιμώων. Ἀλλὰ σχεδὸν ὅλοι οἱ εὐρωπαϊκοὶ σκύλοι, ἀπὸ τὸ μπουλντὸγκ ὥς τὸ μπασὲ καὶ τὸ λυκόσκυλο (ποὺ κακῶς ὀνομάζεται ἔτσι) ἔχουν μεγάλη ἀναλογία αἵματος τσακαλιοῦ καὶ ἐλάχιστα ἴχνη αἵματος λύκου. Τὸ ἀποτέλεσμα ποὺ ἐπέτυχε ὁ καθηγητὴς Λόρεντζ ξεπέρασε ὅλες τὶς προσδοκίες του. Τὰ μικρὰ ποὺ γεννήθηκαν ἀπὸ τὴ διασταύρωσι ποὺ ἔκανε ἔχουν ὅλα τὰ χαρακτηριστικὰ τῶν δύο κυρίων φυλῶν. Ὁ καθηγητὴς σχεδιάζει νὰ ἐξακολουθήσῃ τὰ πειράματά του, ἐλπίζοντας νὰ δημιουργήσῃ ἕνα νέο τύπο σκύλου ποὺ δὲν θὰ εἶναι πιὰ ἕνα ζῶο πολυτελείας, ὑπακούοντας σ' ὅλες τὶς διακυμάνσεις τῆς μόδας, ἀλλ' ἕνας πραγματικὸς σύντροφος, ἱκανὸς νὰ δώσῃ στὸν ἄνθρωπο ἐκεῖνο ποὺ τοῦ λείπει σήμερα.

Jean-Jacques Marteau

Ὅσο περισσότερο γνωρίζω τοὺς ἀνθρώπους, τόσο περισσότερο ἀγαπῶ τοὺς σκύλους.

ΚΥΡΙΑ ΝΤΕ ΣΤΑΕΛ
(ἀποδίδεται καὶ στὴν Μαντὰμ Ρολλὰν)

Ἂν περιθάλψῃς ἕνα πεινασμένο σκύλο καὶ τὸν κάμῃς εὐτυχῆ, δὲν θὰ σὲ δαγκώσῃ ποτέ. Αὐτὴ εἶναι ἡ κυρία διαφορὰ μεταξὺ ἀνθρώπου καὶ σκύλου.

ΜΑΡΚ ΤΟΥΑΙΝ

ΣΥΖΗΤΗΣΕΙΣ

Ζωοφιλία

ΣΠΥΡΟΥ ΜΟΤΣΕΝΙΓΟΥ

Πολλὲς κ' ἐνδιαφέρουσες ἀπόψεις ὑποστηρίζονται σ' ἕνα ξένο περιοδικό, ποὺ διέθεσε τὶς στῆλες του σὲ δημοσία συζήτησι γύρω ἀπὸ θέματα ζωοφιλίας. «Ἡ ὑπερβολὴ στὶς ἐκδηλώσεις ἀγάπης πρὸς τὰ ζῶα —γράφει ὁ ἕνας— δείχνει μιὰ νοσηρὴ ὑπερευαισθησία, ποὺ πρέπει ν' ἀπασχολήση ψυχίατρο»...«Δὲν συγχωρῶ τὴν ὑπερβολικὴ ἀγάπη πρὸς τὰ ζῶα σ' ἐκείνους ποὺ δὲν εἶναι φιλάνθρωποι. Πρῶτα ν' ἀγαπᾶμε τοὺς ἀνθρώπους κ' ὕστερα τὰ ζῶα» —φωνάζει ὁ ἄλλος. «Δὲν ἀξίζουν ὑπέρμετρης ἀγάπης ἄλογα πλάσματα, ποὺ δὲν ἔχουν κανέναν ἄλλο προορισμό, ἀπὸ τὸ νὰ μᾶς ἐξυπηρετοῦν» — ἰσχυρίζεται τρίτος, ποὺ φαίνεται ὅτι ἔχει ἰδιαίτερες ἀπὸ τὸν Δημιουργὸ πληροφορίες γιὰ τὸν ἀληθινὸ προορισμὸ κάθε ἐμβίου ὄντος... «Μὲ συγχωρεῖτε —διαμαρτύρεται μία, κατὰ τὴν ὁμολογία της, ἡλικιωμένη κυρία, ποὺ δηλώνει ὅτι κάθε καλοκαίρι πάει στὸ Σάλλερμπαχ τὸ σκύλο της, κατὰ σύστασι κτηνιάτρου, γιὰ νὰ τοῦ ἀλλάξη κλῖμα καὶ νὰ τὸν γιατρέψη ἀπὸ μιὰ ἐπίμονη μελαγχολία— ἀλλὰ νομίζω ὅτι τὰ ζῶα εἶναι καλύτερα ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους. Κι' ὄχι μόνον ἀπὸ μερικοὺς ἀνθρώπους —συνεχίζει ἡ κυρία— ποὺ δὲν ἀντέχουν κἂν στὴ σύγκρισι μὲ τὰ ὑπομονητικὰ γαϊδουράκια, ἢ μὲ τὰ καλοκάγαθα χοιρινὰ καὶ βώδια, ἀλλὰ καλύτερα, ἀπὸ ὅλους μας, ἀπὸ κακοὺς κι' ἀπὸ καλούς...!»

* * *

Βέβαια, μερικὲς χτυπητὰ ὑπερβολικὲς ἐκδηλώσεις, ποὺ παρατηροῦνται ἰδιαιτέρως στὴν 'Αγγλία, τὴν ἀκρόπολι τῆς ζωοφιλίας, τὸ καλλιμάρμαρο π.χ. μνημεῖο πάνω ἀπὸ ἕνα μπουλντόγκ, οἱ στέφανοι ὀρχεοειδῶν πάνω στὸν τάφο ἑνὸς ἀλόγου, ἢ διὰ διαθήκης «ἐγκατάστασι ὡς... κληρονόμου» ἑνὸς γάτου τῆς 'Αγκύρας (δημοσιεύθηκε πέρυσι μιὰ τέτοια διαθήκη —ποῦ ἀλλοῦ;— στὸ Λονδῖνο), προκαλοῦν εὔλογα τὴ θυμηδία. Ἡ ἀγάπη, ὅμως, κ' ἡ ὑπέρμετρη ἀκόμα, πρὸς τὰ ζῶα, δὲν εἶναι καθόλου ἀδικαιολόγητη. Κομίζουμε, ἴσως, γλαῦκα στὴν 'Αθήνα, ἀλλὰ σωστὸ νὰ διαφωτίζουμε ὅσους δὲν ἔχουν συλλάβει τὸ νόημα αὐτῆς τῆς ἀγάπης. Τὰ ζῶα εἶναι ἄξια τῆς προστασίας καὶ τῆς συμπαθείας μας, ὄχι τόσο γιατὶ εἶναι ἀνυπεράσπιστα, ἀφοῦ στεροῦνται τοῦ φοβεροῦ ὅπλου τῆς λογικῆς, ὄχι, ἀκόμα, γιατὶ μετέχουν τῆς ἴδιας μὲ μᾶς μοίρας κ' ἔχουν ἴδια μὲ μᾶς ἔνστικτα κι' ὄχι, τέλος, γιατὶ τἄχουμε ἀναγκάσει νἆναι σκλάβοι μας, νὰ μᾶς δίνουν τοὺς κόπους τους καὶ ὁλόκληρη τὴ ζωή τους, ἀλλά, πρωτίστως καὶ κυρίως, γιατὶ εἶναι ἄδολα κι' ἀπ' αὐτῆς τῆς ἀπόψεως καλύτερα ἀπὸ μᾶς, ἀπὸ κακοὺς κι' ἀπὸ καλούς. Ἡ Φύσι τοὺς ἐστέρησε μὲν τὴ λογική, τὰ εὐνόησε ὅμως, μὲ κάτι, πού, μὰ τὴν ἀλήθεια, βρίσκεται πολὺ πιὸ ψηλὰ ἀπὸ τοὺς ψευτοπολιτισμούς μας καὶ τὶς πονηροεξυπνάδες μας. Δὲν τὰ ἐκηλίδωσε μὲ τὸν δόλο (σὲ σπάνια ἀπ' αὐτὰ ὑπάρχει μιὰ δόσι πονηρίας, ὅπως λ.χ. στὴν ἀλεποῦ), μὲ τὸν δόλο, ποὺ ἀποτελεῖ ἕνα βρωμερὸ γνώ-

ρισμα τοῦ ἀνθρώπου, τόσο σιχαμερό, ὥστε σχεδὸν νὰ ἐξουδετερώνη τὴν ἀξία τῆς λογικῆς του φύσεως. Τὸ ζῶο, κατὰ κανόνα, δὲν σὲ πειράζει, ἂν δὲν τὸ πειράξῃς. Ἀντίθετα, ὅταν τοῦ φέρεσαι μὲ καλωσύνη καί, κάποτε, γιὰ ἕνα σου μόνο χάδι, σοῦ ἐκδηλώνει εὐγνωμοσύνη, αὐτὸ τὸ θεῖο συναίσθημα, ποὺ λείπει, δυστυχῶς, ἀπὸ τόσους ἀνθρώπους κι' ἀκριβῶς ἀπὸ κείνους ποὺ εὐεργετοῦνται περισσότερο. Καὶ τοῦτο δείχνει πὼς ἔχουν μέσα τους κάτι παραπάνω ἀπὸ τὰ αὐτόματα κινούμενα ἔνστικτα. Ἀκόμη καὶ μεγαλοπρέπεια ξέρουν κάποτε νὰ δείχνουν τὰ ζῶα. Δὲν ἔχετε διαβάσει τὴν ἀληθινὴ ἱστορία τοῦ λιονταριοῦ, ποὺ μ' ἕνα περήφανο κίνημα τοῦ ποδαριοῦ του ἐπέστρεψε ἕνα βρέφος στὴ μάννα του, ποὺ, γονατισμένη, ἱκέτευε τὸν βασιλέα τῶν ζώων νὰ μὴ καταβροχθίσῃ τὸ παιδάκι της;

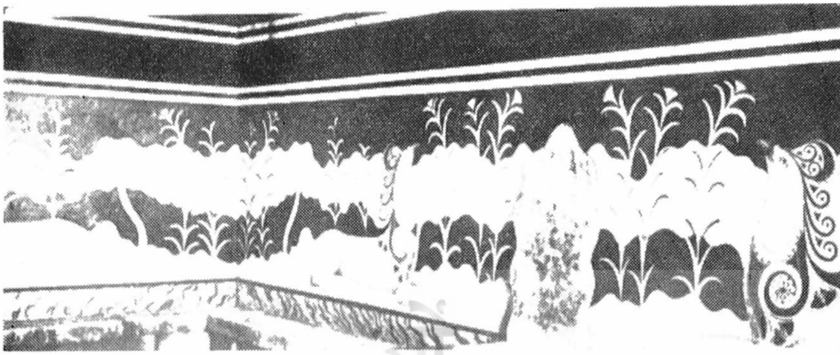
Κι' ὅταν μιλᾶμε γιὰ τὰ ζῶα, σκεπτόμαστε, ἀλήθεια, μέσα σὲ τούτη τὴν Κόλασι, ποὺ λέγεται Ἀνθρωπότητα, μὲ τοὺς πολέμους της, μὲ τὶς ἀδικίες της, μὲ τὴ θυσία τῶν καλῶν στὶς δολιότητες καὶ στὶς πλεκτάνες τῶν κακῶν, μὲ τὶς αἱματηρὲς συγκρούσεις τῶν συμφερόντων, ποιοὶ εἶναι οἱ δικοί μας τίτλοι γιὰ νὰ φερώμαστε μὲ σκληρότητα στ' ἄδολα πλάσματα, στοὺς ἄλλους «ἐν ζωῇ ἀδελφούς» καὶ σὲ ποιούς, σὲ τελευταία ἀνάλυσι, ἀνήκει πιὸ δικαιωματικὰ ὁ τίτλος τοῦ θηρίου; Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ εἶσαι μισάνθρωπος, ἀρκεῖ νἄχης πάρει ἀπὸ τὴ ζωὴ μερικὲς πικρὲς ἐμπειρίες καὶ νἄχης πληγωθῆ ἀπὸ τὶς δολιότητες τῶν συνανθρώπων σου —ἀκόμα καὶ «φίλων», συναδέλφων καί, δυστυχῶς, συχνὰ συγγενῶν— γιὰ νὰ καμαρώσῃς τὸν ὡραῖο στίχο τοῦ Κώστα Καρυωτάκη: «Ὅταν ἀκούσῃς ἀνθρώπους, πέσε χάμω πρηνής». Γιὰ πόσα, ἄρα γε, μέλη τοῦ ζωικοῦ βασιλείου θὰ μποροῦσε δικαίως νὰ λεχθῇ κάτι παρόμοιο;

(Ἀπὸ τὸ «Ἔθνος»)

Τέλος τοῦ ἀφιερώματος

στὴν

«ΗΜΕΡΑ ΤΩΝ ΖΩΩΝ»

Ι. Ν. ΔΑΜΠΑΣΗ

Η ΚΡΗΤΙΚΗ ΜΥΗΣΙΣ

Ὁ Μινωϊκὸς πολιτισμός, σύγχρονος τοῦ τῶν Αἰγυπτίων, τῶν Σουμερίων καὶ τῶν Χιττιτῶν, ὑπερβαίνει τὴν ἡλικίαν τῶν ΛΕ΄ αἰώνων π.Χ. καὶ ἀκμάζει μέχρι τοῦ ΙΕ΄ π.Χ. αἰῶνος, ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ ὁποίου ἄρχεται ἡ παρακμή, πιθανῶς ἐκ θεομηνιῶν καὶ ἐκ ξενικῶν ἐπιδρομῶν, τῶν Μυκηναίων μετὰ τῶν Ἀχαιῶν, κατ' ἀρχήν, καί, μετὰ τὸν Τρωϊκὸν πόλεμον, τῶν Δωριέων (1). Καθ' Ὅμηρον, ἡ Κρήτη, ἐν πελάγει κειμένη, εὔφορος καὶ περίρρυτος ὑδάτων, ἔχουσα ἐννενήκοντα πόλεις, κατήντησε νὰ κατοικῆται ὑπὸ διαφόρων φυλῶν, ἰδίαν γλῶσσαν λαλουσῶν· ἐκεῖ καὶ ἡ μεγάλη πόλις Κνωσσός, ὅπου ὁ θεοφιλὴς Μίνως ἐβασίλευσε·

Κρήτη τις γαί ἐστι, μέσῳ ἐνὶ οἴνοπι πόντῳ·
καλὴ καὶ πίειρα, περίρρυτος· ἐν δ' ἄνθρωποι
πολλοί, ἀπειρέσιοι, καὶ ἐννήκοντα πόλειες
ἄλλη δ' ἄλλων γλῶσσα μεμιγμένη· ἐν μὲν Ἀχαιοί,
ἐν δ' Ἐτεόκρητες μεγαλήτορες, ἐν δὲ Κύδωνες
Δωριέες τε τριχάϊκες, δῖοι τε Πελασγοί·
τῇσι δ' ἔνι Κνωσσὸς μεγάλη πόλις, ἔνθα τε Μίνως
ἐννέωρος βασίλευε, Διὸς μεγάλου δαριστὴς (2).

Ἡ ἐν Κρήτῃ λατρεία τῆς Μεγάλης Θεᾶς ἢ Μεγάλης Μητρὸς τῆς παλαιολιθικῆς καὶ νεολιθικῆς ἐποχῆς, προηγουμένης τοῦ ἄρρενος Θεοῦ, εἰκονιζομένης μὲ προτεταμένα στήθη, φερούσης, ὡς χθονίας θεότητος, ὄφεις εἰς τὴν κεφαλήν, ἀναγνω-

1) Precope, J.: Medicine, Magic and Mythology, p. 47-49. Ed. Heinemann, London, 1954.

2) Ὅμηρος: Ὀδυσσείας Υ, 172-179, Bérard. Ed. Les Belles Lettres, Paris, 1924.

ριζομένης, ἐπίσης, ὡς θεᾶς — ἀγελάδος, ὡς πνεύματος τῶν δένδρων καὶ τῶν καρπῶν καί, βραδύτερον, κατασιάσης ὡραίας θεότητος τῶν γεννήσεων, τῆς γονιμότητος, τῆς τύχης καὶ τοῦ θανάτου (1), παύει, σὺν τῇ παρακμῇ τοῦ Μινωϊκοῦ πολιτισμοῦ, νὰ κατέχῃ ἡγετικὴν θέσιν καὶ ἀντικαθίσταται ὑπὸ τῆς Ρέας, μητρὸς τοῦ Διὸς — πατρὸς θεῶν καὶ ἀνθρώπων, ἡ ὁποία παραδίδει τὴν πρωτοκαθεδρίαν τοῦ θήλεος εἰς τὸ ἄρρεν καί, οὕτως, ἀπὸ τῆς μητριαρχίας εἰσερχόμεθα εἰς τὴν πατριαρχίαν.

Κατὰ τὴν γνωστὴν παράδοσιν, ὁ Κρόνος, ἀδελφὸς καὶ σύζυγος τῆς Ρέας, διὰ νὰ μὴ ἐπαληθεύσῃ ἡ πρόρρησις τῶν γονέων του, Οὐρανοῦ καὶ Γαίης, κατὰ τὴν ὁποίαν ὑπό τινος τῶν τέκνων του θὰ ἐξεθρονίζετο, κατεβρόχθιζεν αὐτὰ ἅμα τῇ γεννήσει των, ὡς τοῦτο συνέβη διὰ τὴν Ἑστίαν, Δήμητρα καὶ Ἥραν, τὸν Πλούτωνα καὶ Ποσειδῶνα. Ἡ Ρέα, μὴ ἀνεχομένη τὴν περαιτέρω τεκνοφαγίαν τοῦ Κρόνου, ὅτε ἐκυοφόρει τὸν Δία, κατέφυγεν εἰς Κρήτην, ὅπου ἐγέννησεν αὐτὸν ἐν κρυπτῷ καὶ ἔδωσεν εἰς τὸν Κρόνον ἐσπαργανωμένον λίθον, ἀντὶ τοῦ νεογνοῦ, τὸν ὁποῖον κατέπιε, μὴ ἀντιληφθεὶς τὴν ἀλλαγήν. Ἡ Ρέα ἐνεπιστεύθη τὸν ἀρτιγέννητον Θεὸν εἰς τοὺς Κορύβαντας, οἱ ὁποῖοι διεφύλαξαν αὐτὸν εἰς τὸ σπήλαιον τῆς Δίκτης ἢ τῆς Ἴδης, ὅπου, διὰ τοῦ θορυβώδους περὶ τὸ λίκνον του χοροῦ των, παρημπόδισαν τὸν Κρόνον ν' ἀκούσῃ τοὺς κλαυθμηρισμοὺς τοῦ νεογνοῦ. Ἐκεῖ, ὡς βρέφος, τῇ φροντίδι τῶν Νυμφῶν Ἀδραστείας καὶ Ἴδας ἐτράφη διὰ τοῦ γάλακτος τῆς αἰγὸς Ἀμαλθείας, τοῦ μέλιτος τῆς μελίσσης Πανακρίδος καὶ τοῦ ἀφεψήματος τοῦ εὐώδους δικτάμου τῆς Δίκτης· καί, βραδύτερον, ἐδιδάχθη τὰς χρησίμους τέχνας καὶ ἐπιτηδεύματα ὑπὸ τῶν Κουρήτων καὶ Ἰδαίων Δακτύλων. Ὁ Ζεύς, ὅτε ἠνδρώθη, κατέλαβε τὴν ἐξουσίαν τοῦ κόσμου, ἀνατρέψας τὸν πατέρα του Κρόνον, τὸν ὁποῖον ὑπεχρέωσε νὰ πίῃ τὸ μαγικὸν φάρμακον τῆς Μήτιος, διὰ τοῦ ὁποίου ἐξήμεσε ζῶντα καὶ ἐν πλήρει ἀναπτύξει τὰ ὑπ' αὐτοῦ καταβροχθισθέντα τέκνα του (2) (3) (4) (5).

Ἡ Ρέα ἐξεπροσώπει τὴν αὐτὴν βασικὴν ἔννοιαν τῆς Μεγάλης Μητρός, τῆς Μητρὸς τῶν Θεῶν, τῆς κυριάρχου θεᾶς τῆς γῆς, τῆς γονιμότητος καὶ ἐταυτίζετο μετὰ τῆς Φρυγίας Κυβέλης τῶν Ἀνατολικῶν ἐθνοτήτων. Σύγχρονοι ἔρευναι ἐν Κνωσσῷ ἐν-

---

1) Δάμπασης, Ι. Ν. : Ἱστορικαὶ Ἰατρικαὶ Μελέται, τόμ. Α', σ. 40-41. Ἔκδ. Ἑταιρείας Κυκλαδικῶν Μελετῶν, Ἀθῆναι, 1966

2) Ἀπολλόδωρος Βιβλιοθήκη, Α', α', 5

3) Καλλίμαχος Ὕμνοι Εἰς Δία, 46-54, Cahen Ed. Les Belles Lettres, Paris, 1948.

4) Lavedan, P. : Dictionnaire de la Mythologie et des Antiquités Grecques et Romaines, l.c. Ed. Hachette, Paris, 1931.

5) Grimal, P. : Dictionnaire de la Mythologie Grecque et Romaine, l.c. Ed. Presses Universitaires de France, Paris, 1963.

δεικνύουσι τὴν Κρητικὴν καταγωγὴν τῆς Ρέας, τῆς ὁποίας ἡ λατρεία ἦτο συναισθηματική, μετὰ προεξαρχόντων ὀργιαστικῶν καὶ μυστηριακῶν χαρακτήρων. Εἰς αὐτὴν ἀποδίδεται ἡ κατασκευὴ φαρμάκων δι' ἐντριβὰς κατὰ τῶν πόνων καὶ κατὰ τῶν παιδικῶν νόσων (1). Οἱ Κορύβαντες, ἀποτελοῦντες τὴν ἀκολουθίαν τῆς Ρέας καὶ τῆς Κυβέλης, ἐλάμβανον μέρος μετὰ τυμπάνων καὶ κυμβάλων εἰς τὰς πρὸς τιμὴν τῶν θεαινῶν τούτων λατρευτικὰς τελετάς, ἐκέκτηντο ἰαματικῶν γνώσεων ὑπὸ τὴν καθαρτικὴν ἔννοιαν καὶ ἀπεμάκρυνον τὴν νόσον καὶ τὰ κακοποιὰ πνεύματα (2)(3). Οὗτοι ἔχουσι στενὴν σχέσιν, ἢ καὶ ταυτίζονται ἀκόμη, μετὰ τῶν Τελχίνων τῆς Ρόδου, τῶν Καβείρων τῆς Σαμοθράκης, ὡς καὶ τῶν Κουρήτων καὶ Ἰδαίων Δακτύλων, περὶ τῶν ὁποίων, τῶν δύο τελευταίων, κατωτέρω (4)(5)(6). Οἱ Κούρητες, δαίμονες ἐν Εὐβοίᾳ, Αἰτωλίᾳ καὶ Ἀκαρνανίᾳ, εἰσήγαγον τὴν «ἐνόπλιον ὄρχησιν» καὶ «τοῖς στρατιωτικωτέροις ἑτέρων καὶ τὸν βίον ἐνόπλιον ἔχουσιν» (7), αὐτοί, εἰς τὴν ἀκολουθίαν τῆς Ρέας ἀνήκοντες, διεφύλαξαν τὸν Δία, «μετὰ τυμπάνων καὶ ἄλλων ψόφων καὶ ἐνοπλίου χορείας καὶ θορύβου περιέποντες» (8), ἀπὸ τῆς παιδοφάγου μανίας τοῦ Κρόνου, καὶ αὐτοῦ, τοῦ Διός, «τροφεῖς λέγονται καὶ φύλακες, εἰς Κρήτην ἐκ Φρυγίας μετακληθέντες ὑπὸ τῆς Ρέας».(9) Κατ' ἄλλην ἐκδοχήν, εἶναι οἱ διδάξαντες τὸν Δία, ὡς εἴδομεν, ὡς καὶ τοὺς κατόπιν Κρῆτας μυσταγωγοὺς καὶ θεραπευτάς, οἱ ἱδρυταὶ τῶν μυστηριακῶν ἱερουργιῶν, οἱ κάτοχοι τοῦ μυστικοῦ τῆς γεννήσεως τῶν θεῶν, οἱ εὑρέται τῶν χρησίμων ἐν γένει ἀποκτημάτων (10), οἱ διδάσκαλοι τῆς ἰαματικῆς τέχνης (11). Οἱ Ἰδαῖοι Δάκτυλοι, ἀκόλουθοι καὶ αὐτοὶ τῆς Ρέας καὶ τῆς Κυβέλης, πρῶτοι οἰκισταὶ τῆς Ἴδης, «σίδηρόν τε ἐξεῦρον καὶ εἰργάσαντο πρῶτοι καὶ ἄλλα πολλὰ τῶν πρὸς τὸν βίον χρησίμων» (12), ὑπῆρξαν μάγοι καὶ τὴν θερα-

---

1) Jayne W.: The Healing Gods of Ancient Civilization, p. 345. Ed. University Books, New York, 1962.
2) Lavedan, P.: Ibid., l.c.
3) Jayne, W.: Ibid., p. 363.
4) Grimal, P.: Ibid., l.c.
5) Jayne, W.: Ibid., p. 337.
6) Στραβων: Τοσαυτη δ' ἐστιν ἐν τοῖς λογοις τουτοις ποικιλια, τῶν μεν τους τοῖς Κουρῆσι τους Κορυβαντας και Καβειρους καὶ Ἰδαίους Δακτυλους και Τελχῖνας ἀποφαινοντων, τῶν δε συγγενεῖς ἀλληλων, και μικρας τινας αὐτῶν προς ἀλληλους διαφορας διαστελλομενων (Γεωγραφικα, Γ', γ', 7, Kramer. Ed. Nicolai, Berolini, 1852).
7) Στραβων: Ἐνθ' ἀνωτ., Ι', γ', 9.
8) Στραβων: Ἐνθ' ἀνωτ., Ι', γ', 11.
9) Στραβων: Ἐνθ' ἀνωτ., Ι', γ', 19.
10) Δαμπασης Ι. Ν.: Ἐπιμενιδης, ὁ Ποιητης, ὁ Χρησμοδοτης, ὁ Θεραπευτης. «Παρνασσος», 5: 1, 1963.
11) Jayne, W.: Ibid., p. 364.
12) Στραβων: Ἐνθ' ἀνωτ., Ι', γ', 22.

πευτικὴν τέχνην ἤσκουν (1). Φαίνεται, ὅτι οἱ Ἰδαῖοι Δάκτυλοι ἐμύουν τοὺς νεοφύτους εἰς τοὺς κατωτέρους βαθμοὺς καὶ οἱ Κούρητες εἰς τοὺς ἀνωτέρους (2). Ὁ Ζεὺς ἐλατρεύθη τὸ πρῶτον ἐν Δωδώνῃ τῆς Ἠπείρου, ὅπου ἡ λαλοῦσα δρῦς τοῦ ἀρχαιοτέρου ἐπωνύμου μαντείου, φυλασσομένου ὑπὸ τῶν ἐχόντων ἀκαθάρτους πόδας Σελλῶν, τῶν ἐν ἐνυπνίῳ ἑρμηνευτῶν τῆς λαλιᾶς τοῦ ἱεροῦ δένδρου (3) (4). Ἡ ἐν Ὀλυμπίᾳ λατρεία τοῦ Διὸς εἶναι μεταγενεστέρα, ἐφ' ὅσον οἱ πρὸς τιμήν του ἀγῶνες, αἱ Ὀλυμπιάδες, ἐθεσπίσθησαν ἀπὸ τοῦ 776 π.Χ. τὸ δὲ χρυσελεφάντινον ἄγαλμά του ἐγένετο ὑπὸ τοῦ Φειδίου τῷ 430 π.Χ. (5). Ἐλατρεύετο ἐπίσης, ἐν Ρόδῳ, διὰ τοῦ ἐπωνύμου τοῦ ἰατροῦ τῶν Θεῶν, ὡς Παιὰν Ζεύς, ἐν Ἐρυθραῖς ὡς ἀποτρόπαιος, τ.ἔ. απομακρύνων τὴν νόσον, καὶ ἀλλαχοῦ (6). Περὶ τῆς ἐν Κρήτῃ μυστικῆς λατρείας του κατωτέρω.

Ἡ Κρήτη, μεταξὺ Αἰγύπτου καὶ Ἑλλάδος κειμένη, προηγήθη τῆς τελευταίας εἰς γνώσεις ἐπὶ τῆς ἐσωτερικῆς (7) παραδόσεως καὶ ἀπέβη διάσημος διὰ τῶν σπουδαίων μάντεων, καθαρτῶν καὶ θεραπευτῶν, ὡς οἱ Κρῆτες Θαλήτας καὶ Ἐπιμενίδης καὶ ὁ ἐκεῖ μυηθεὶς Σάμιος Πυθαγόρας. Περὶ τῆς ἀρχαιότητος τῶν Κρητικῶν μυστηρίων πληροφορούμεθα ἐκ Διοδώρου Σικελιώτου λέγοντος· «τὰς δὲ τιμὰς καὶ θυσίας καὶ τὰς περὶ τὰ μυστήρια τελετὰς ἐκ Κρήτης εἰς τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους παραδεδόσθαι» καὶ «τῶν γὰρ θεῶν φασι τοὺς πλείστους ἐκ Κρήτης ὁρμηθέντας ἐπιέναι πολλὰ μέρη τῆς οἰκουμένης, εὐεργετοῦντας τὰ γένη τῶν ἀνθρώπων καὶ μεταδιδόντας ἑκάστοις τῆς ἐκ τῶν ἰδίων εὑρημάτων ὠφελείας» (8) Τὴν σπουδαιότητα τῆς ἐν τοῖς μυστηρίοις τούτοις διδασκαλίας ἐξετίμων εἰς ἴσην μοῖραν μετὰ τῶν Αἰγυ-

---

1) Jayne, W Ibid, p 361
2) Δαμπάσης, I Ν 'Επιμενίδης "Ενθ' ἀνω-
3) "Ομηρος 'Ιλιάδος Π, 233-235, Mazon Ed Les Belles Lettres, Paris, 1956.
Ζεῦ ἄνα, Δωδωναῖε, Πελασγικέ, τηλόθι ναίων,
Δωδώνης μεδέων δυσχειμέρου ἀμφὶ δὲ Σελλοὶ
σοὶ ναίουσ' ὑποφῆται ἀνιπτόποδες χαμαιεῦναι
4) Σοφοκλῆς Τραχίνιαι, 1166-1168, Pearson Ed Clarendon, Oxford, 1961
"Α τῶν ὀρείων καὶ χαμαικοιτῶν ἐγὼ
Σελλῶν ἐσελθὼν ἄλσος ἐξεγραψάμην
πρὸς τῆς πατρῴας καὶ πολυγλώσσου δρυός
5) Devambez, P : Dictionnaire de la Civilisation Grecque, p 324-315 Ed Hazan, Paris, 1966
6) Jayne, W . Ibid, p 354
7) Ἐσωτερικότης ἢ ἐσωτερισμός, κατὰ νεολογισμόν, σημαίνει τὴν ἄσκησιν πρὸς ἀποκάλυψιν κεκαλυμμένης ἀληθείας, κεκρυμμένης ἐννοίας εἶναι μυστικὴ δοξασία, μύησις, ἑρμηνεία τοῦ ἀποκαλυπτομένου κόσμου ἐν ὁμηγύρει ἐκλεκτῶν ἐν ἀπομονώσει ἀπὸ τοῦ ἔξω περιβάλλοντος καὶ τοῦ ὄχλου, συχνάκις ἀπὸ τοῦ στόματος εἰς τὸ οὖς μεταδιδομένη (Riviere, J Histoire des Doctrines Esoteriques, p 7 Ed Payot, Paris, 1940)
8) Διόδωρος Σικελιώτης. Ἱστορικὴ Βιβλιοθήκη, Ε', 77 Oldfather Ed Harvard University Press, 1960.

πτιακῶν καὶ οἱ φιλόσοφοι ἀκόμη, ὡς ἐκ τῆς ἐπιστολῆς Θαλοῦ πρὸς Φερεκύδην καταφαίνεται, καθ' ἥν αὐτὸς καὶ ὁ Σόλων, μετὰ τὰ εἰς Κρήτην καὶ Αἴγυπτον ταξίδιά των, θὰ ἔπλεον εἰς Σῦρον, ἐὰν τὸ ἐπεθύμει(1). Ἡ ἀρχὴ τῶν καθαρτικῶν μυστηριακῶν τελετῶν θὰ ὠφείλετο εἰς τὴν πεποίθησιν τῶν σοφῶν τῆς Κρήτης, ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι κάτοχος ἀθανάτου ψυχῆς, οὐρανίας προελεύσεως, τῆς ὁποίας ἡ πτῶσις ἐν τῇ σαρκικῇ φυλακῇ ἐμπνέει εἰς αὐτὴν τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ἐπανεύρῃ τὴν ἀπολεσθεῖσαν πατρίδα της καὶ ἐπανολοκληρωθῇ. Ἀλλ' ἡ ζωὴ θέτει ἐμπόδια ἔναντι τῆς αὐτομάτου λυτρωτικῆς ὁρμῆς τῆς ψυχῆς· ὀδύνη, ταλαιπωρία, μίανσις καὶ αἰσχύνη εἶναι τὰ λύτρα τῆς γηΐνης ταύτης ἐξορίας της. Ἡ συνεχὴς αὕτη πάλη ἐν τῇ ἀναζητήσει τῆς σωτηρίας της καὶ ἡ ὑποταγή της εἰς τὰς ὀρέξεις τῆς κατωτέρας φύσεώς της τύπτουσι καὶ ρίπτουσι ταύτην ἀπὸ τοῦ φωτὸς εἰς τὴν σκιάν. Μόνον δ' ἡ κατ' ἐπανάληψιν κάθαρσις εἶναι δυνατὸν ν' ἀπελευθερώσῃ τὴν ψυχὴν τοῦ φορτίου τῶν ἐλαττωμάτων της, ν' ἀποδώσῃ εἰς αὐτὴν τὸ ἄδολον τῆς προελεύσεώς της καὶ νὰ τὴν ἐπαναβαπτίσῃ εἰς τὰ θεῖα νάματα. Ὑπάρχει, λοιπόν, διπλῆ κάθαρσις πρὸς πραγματοποίησιν τῆς ἀπαλλαγῆς τῆς ψυχῆς ἀπὸ τῶν δεσμῶν τῆς ὕλης, διὰ νὰ προχωρήσῃ πρὸς τὴν τελειότητα καὶ νὰ πλησιάσῃ τὸν πνευματικὸν κόσμον· ἡ κάθαρσις τοῦ σώματος δι' ἁγνισμῶν καὶ τελετῶν καὶ τῆς ψυχῆς διὰ προσευχῶν καὶ λειτουργιῶν(2).

Ἐκ τῶν περὶ Θαλήτα, τοῦ ἐκ Γόρτυνος τῆς Κρήτης (3) ἀρχαιοτέρου διασήμου μύστου, ἀκμάσαντος κατὰ τὸν Θ΄ π.Χ. αἰῶνα, πληροφοριῶν συνάγεται, ὅτι οἱ εἰς τὰ Κρητικὰ μυστήρια μυούμενοι ἐδιδάσκοντο τὴν ἰατρικήν, τὴν καθαρτικήν, τὴν μουσικήν, τὴν ὀρχηστικὴν καὶ τὴν νομοθετικὴν τέχνην. Οὗτος, ὁ Θαλήτας, ἐγένετο εὐφήμως γνωστὸς ἔξω τῶν ὁρίων τῆς ἰδιαιτέρας πατρίδος του, διότι «Λακεδαιμόνιοι μουσικῆς ἀπείρως εἶχον· ἔμελε γὰρ αὐτοῖς γυμνασίων καὶ ὅπλων. Εἰ δέ ποτε ἐδεήθησαν τῆς ἐκ Μουσῶν ἐπικουρίας ἢ νοσήσαντες ἢ παραφρονήσαντες ἢ ἄλλο τι τοιοῦτον δημοσίᾳ παθόντες, μετεπέμποντο ξένους ἄνδρας οἷον ἰατροὺς ἢ καθαρτὰς κατὰ πυθόχρηστον. Μετεπέμψαντό γε μὴν Τέρπανδρον καὶ Θάλητα καὶ Τυρταῖον καὶ τὸν Κυδωνιάτην Νυμφαῖον καὶ Ἀλκμᾶνα» (4)· «καὶ Θαλῆτα τὸ Κρῆτα, ὅν φασι

---

1) Διογένης Λαέρτιος : Καὶ ἤν κελεύῃς, παρὰ σὲ ἀφίξομαι ἐς Σῦρον· ἦ γὰρ ἂν οὐ φρενήρεες εἴημεν ἐγώ τε καὶ Σόλων ὁ Ἀθηναῖος, εἰ πλώσαντες μὲν ἐς Κρήτην κατὰ τὴν τῶν κεῖθι ἱστορίην, πλώσαντες δὲ ἐς Αἴγυπτον ὁμιλήσοντες τοῖς ἐκεῖ ὅσοι ἱερέες τε καὶ ἀστρολόγοι . . . ἥξει γὰρ καὶ ὁ Σόλων» (Βίοι καὶ Γνῶμαι τῶν ἐν Φιλοσοφίᾳ Εὐδοκιμησάντων, Α΄, 43-44, Hicks. Ed. Harvard University Press, 1950).

2) Mallinger, J : Pythagore et les Mystères, p 70. Ed Nicolaus, Paris, 1944.

3) Λωρέντης, Ν. : Ὀνομαστικόν, σ. 194. Ἔκδ. Γκαρπολᾶ καὶ Ματακίδου, Βιέννη, 1837.

4) Αἰλιανός : Ποικίλη Ἱστορία, ΙΒ΄, 50. Hercher. Ed. Teubneri, Liipsiae, 1866.

κατά τι πυθόχρηστον Λακεδαιμονίους παραγενόμενον διὰ μουσικῆς ἰάσασθαι, ἀπαλλάξαι τε τοῦ κατασχόντος λοιμοῦ τὴν Σπάρτην»(1). Ἀκόμη, ὁ Λυκοῦργος, νομοθετήσας κατὰ τὴν παράδοσιν περὶ τῷ 884 π.Χ., ἦλθε παρὰ «Θάλητι μελοποιῷ ἀνδρὶ καὶ νομοθετικῷ, ἱστορήσαντα δὲ παρ' αὐτοῦ τὸν τρόπον, ὅν Ραδάμανθύς τε πρότερον καὶ ὕστερον Μίνως, ὡς παρὰ Διός, τοὺς νόμους ἐκφέροι εἰς ἀνθρώπους»(2). Ἡ ἰατρική, ὅθεν, ἠσκεῖτο διὰ καθαρτικῶν τελετῶν πρὸς ἀποβολὴν τοῦ μιάσματος, ἐπιτυγχανομένην διὰ τῆς καθαριότητος τοῦ σώματος καὶ τῶν ἐπῳδῶν, πρὸς ἀποτροπιασμὸν τῶν κακοποιῶν πνευμάτων, ὡς ἐπιστεύετο κατὰ τὴν μεμακρυσμένην ἐκείνην ἐποχήν, καὶ ἐνστάλαξιν σωφροσύνης εἰς αὐτὴν (3). Τῆς μουσικῆς «τῷ ὄντι τὸ πρῶτον αὐτῆς καὶ κάλλιστον ἔργον ἡ εἰς τοὺς θεοὺς εὐχάριστός ἐστιν ἀμοιβή· ἑπόμενον δὲ τούτῳ καὶ δεύτερον τὸ τῆς ψυχῆς καθάρσιον καὶ ἐμμελὲς καὶ ἐναρμόνιον σύστημα»(4). Διὰ τὴν νομοθεσίαν, ἂς σημειωθῇ, ὅτι αὕτη ἦτο ἐμπεπιστευμένη εἰς τοὺς ἀνωτέρους βαθμοὺς τῆς μυήσεως, τοὺς προπαρασκευάζοντας τοὺς μέλλοντας ἡγέτας τῆς πολιτείας. Ὑπὸ τοῦ Θαλήτα ἐδιδάχθη ταύτην ὁ Λυκοῦργος καὶ ὑπὸ τοῦ Ἐπιμενίδου ὁ Σόλων, ὡς θὰ ἴδωμεν (5), καί, ἀκόμη, ὁ Πυθαγόρας κατὰ τὴν ἐν Κρήτῃ μύησίν του, περὶ ἧς κατωτέρω (6)(7)(8).

Ὁ Ἐπιμενίδης, θρυλικὴ μορφὴ ἐποποιοῦ, χρησμοδότου καὶ θεραπευτοῦ, ἐγεννήθη ἐν Κνωσσῷ ἢ Φαιστῷ κατὰ τὸν Ζ' π.Χ. αἰῶνα καὶ ἔζησε τὸν φανταστικὸν ἀριθμὸν τῶν 154 ἢ 299 ἐτῶν (9)(10).Κατὰ τὴν παράδοσιν, «ὑπὸ τοῦ πατρὸς καὶ τῶν ἀδελφῶν τοῦ πατρὸς ἀποσταλεὶς εἰς ἀγρὸν πρόβατον ἀγαγεῖν εἰς τὴν πόλιν, καταλαβούσης αὐτὸν νυκτός, παραλλάξαι τῆς τρίβου καὶ κατακοιμηθῆναι ἔτη ἑπτὰ καὶ πεντήκοντα»(11), καὶ δὴ «ὑπ' ἄντρῳ

---

1) Πλούταρχος· Ἠθικά. **Περὶ Μουσικῆς, ΜΒ', 1146** c-f, Dübner. Ed. Firmin-Didot, Parisiis, 1876

2) Στράβων. Ἔνθ' ἀνωτ., Ι', δ', 19.

3) Δάμπασης, Ι. Ν.: Θεοὶ καὶ Ἥρωες Ἰατροὶ παρ' Ἀρχαίοις «Παρνασσός», 9 : 2, 1967.

4) Πλούταρχος: Ἔνθ' ἀνωτ.

5) Δάμπασης, Ι. Ν. Ἡ Ἰατρικὴ τοῦ Σόλωνος «Πλάτων», 19 : 37-38, 1967.

6) Δάμπασης, Ι. Ν.: Πυθαγόρας, ὁ Ἱδρυτὴς Φιλοσοφικῆς καὶ Ἰατρικῆς Σχολῆς. «Ἑλληνικὴ Ἰατρική», 32 : 9, 1963.

7) Δάμπασης, Ι. Ν.: Ἡ Πυθαγόρειος Ψυχικὴ Ὑγιεινή. «Ἰατρικὰ Χρονικά», 5 : 3-4, 1965)

8) Ἰάμβλιχος Νομοθέται πάντων ἄριστοι γεγόνασιν οἱ Πυθαγόρᾳ προσελθόντες. (Περὶ τοῦ Πυθαγορικοῦ Βίου 172, Westermann. Ed Firmin-Didot Parisiis, 1829).

9) Διογένης Λαέρτιος : Ἔνθ' ἀνωτ., Α', 109.

10) Σουΐδας : Ἐν λέξει Ἐπιμενίδης. Ed. Aldus, Venetiis, 1514.

11) Ἀπολλώνιος Δύσκολος : Ἱστορίαι Θαυμάσιαι, α'. (Ideler, I. : Physici et Medici Graeci Minores, vol. I, p. 193. Ed. Hakkert, Amsterdam, 1963).

τινὶ κατεκοιμήθη ἑπτὰ καὶ πεντήκοντα ἔτη» (1), ἢ «κοιμᾶσθαι λέγουσιν εἰσελθόντα ἐς σπήλαιον. Ὁ δὲ ὕπνος οὐ πρότερον ἀνῆκεν αὐτὸν πρὶν ἢ οἱ τεσσαρακοστὸν ἔτος γενέσθαι καθεύδοντι» (2). Ἡ θαυμαστὴ αὕτη τοῦ Ἐπιμενίδου περιπέτεια ἐθεωρήθη ὡς θεϊκὴ εὔνοια· καί, ὄχι μόνον οἱ Κρῆτες, ἀλλὰ καὶ τὸ Πανελλήνιον ἀπεκάλουν αὐτὸν θεοφιλέστατον, προγνωστικώτατον, σοφὸν περὶ τὰ θεῖα καὶ τὴν ἐνθουσιαστικὴν καὶ τελεστικὴν σοφίαν, θεῖον ἄνδρα, Κούρητα καὶ νέον Κούρητα (3). Καὶ ἡ ἐν τῷ Ἰδαίῳ ἄντρῳ πολυετὴς ἐγκοίμησις τοῦ Ἐπιμενίδου, ὅπου καὶ ὁ Πυθαγόρας κατῆθε μετ' αὐτοῦ, ὡς θὰ ἴδωμεν κατωτέρω, εἶναι χαρακτηριστικὴ τῆς σημασίας τοῦ ὕπνου παρ' ἀρχαίοις, φέροντος τὸν μυούμενον πλησίον τῶν ἀνωτέρων δυνάμεων καὶ τῶν νεκρῶν προγόνων. Τὸ ὄνειρον, ἡ γλῶσσα τοῦ ὑποσυνειδήτου, τό γε νῦν, ἐθεωρεῖτο τότε θείας ἐπινεύσεως καὶ προρρητικὸν τῶν συμβησομένων. Ἐν ὕπνῳ ἢ ἐν ἐκστάσει οἱ μάνεις ἐχρησμοδότουν καί, ὄντες κεκαθαρμένοι παντὸς ρύπου, ἀνέπτυσσον τὴν ἐνόρασιν, διὰ τῆς ὁποίας ἡρμήνευον τὰ ὄνειρα καὶ τὰ σημεῖα τῶν οἰωνῶν καὶ τῶν θυσιῶν. Αἱ δ' ἀνωτέρω προσαγορεύσεις, τοῦ νέου Κούρητος ἰδίᾳ, εἶναι χαρακτηριστικὴ ἔνδειξις τῆς μακροζωΐας του. Τ' ὄνομα τοῦ ἐπικρατεστέρου Κούρητος ἐλάμβανον οἱ ἑκάστοτε ἡγέται τῶν ἐν τοῖς μυστηρίοις τελουμένων· δι' αὐτὸ καὶ ὁ Ἐπιμενίδης, «οὗ λόγος, ὡς ἐξίοι ἡ ψυχὴ ὁπόσον ἤθελε καιρὸν καὶ πάλιν εἰσήει ἐν τῷ σώματι» (4), μετέβη εἰς Ἀθήνας, μετακληθεὶς κατὰ πυθόχρηστον ὑπὸ τοῦ Σόλωνος, διὰ νὰ καθάρῃ τὴν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν τοῦ Κυλωνείου ἄγους, φθίνοντος τοῦ Ζ' π.Χ., αἰῶνος, ὅτε καὶ ἐδίδαξεν αὐτὸν τὴν ἰατρικήν, τὴν τέχνην τοῦ νομοθετεῖν, τὴν ἐκλέπτυνσιν τῶν ἱερουργιῶν καὶ τὴν πραότητα τῶν ἐθίμων (5), καὶ βραδύτερον, ὡς ὁ Πλάτων μαρτυρεῖ: «γέγονεν ἀνὴρ θεῖος, ὅς ἦν ἡμῖν οἰκεῖος, ἐλθὼν δὲ πρὸ τῶν Περσικῶν δέκα ἔτεσι πρότερον παρ' ὑμᾶς κατὰ τὴν τοῦ Θεοῦ μαντείαν, θυσίας τε ἐθύσατό τινας» (6). Ὑπὸ τὸν πέπλον, ὅμως, τοῦ μυστηρίου καὶ τοῦ θρύλου καλύπτεται ἡ ἀλήθεια, κατὰ τὴν ὁποίαν, «εἰσὶ δ' οἱ μὴ κοιμηθῆναι αὐτὸν λέγουσιν, ἀλλὰ χρόνον τινὰ ἐκπατῆσαι ἀσχολούμενον περὶ τὴν ριζοτομίαν» (7). Ριζοτομῶ σημαίνει κόπτω ἢ κλαδεύω τὰς ρίζας, ἢ κόπτω ἀπὸ τὴν ριζαν, ἐκριζῶ· ἰατρικῶς δέ, τέμνω καὶ συλλέγω ρίζας βοτανῶν πρὸς

1) Διογένης Λαέρτιος : Ἔνθ' ἀνωτ

2) Παυσανίας : Περιήγησις τῆς Ἑλλάδος, Α', 14, 3, Schubart Ed. Teubneri, Lipsiae, 1875.

3) Δάμπασης, I. N. : Ἐπιμενίδης Ἔνθ' ἀνωτ.

4) Σουιδας : Ἔνθ' ἀνωτ

5) Δάμπασης, I. N. : Ἡ Ἰατρικὴ τοῦ Σόλωνος Ἔνθ' ἀνωτ.

6) Πλάτων : Νόμοι, Α', 642e, Hermann. Ed. Teubneri, Lipsiae, 1858.

7) Διογένης Λαέρτιος : Ἔνθ' ἀνωτ., Α', 112.

μελέτην τῶν θεραπευτικῶν ἰδιοτήτων αὐτῶν (3). Ἡ ριζοτομία κατὰ τὸν Ζ′ π.Χ. αἰῶνα ἦτο κτῆμα τῶν Κουρήτων, ἐν οἷς ἐπιφανέστερος ὁ Ἐπιμενίδης, ὅστις μάλιστα συνίστα τὴν χρῆσιν ρίζης εἴδους τινὸς σκίλλης, κληθείσης «Ἐπιμενιδείου» καὶ ἐπήνει τὴν λιτότητα, περιορίζων τὴν λῆψιν ποτῶν καὶ σιτίων εἰς ποσότητα κατευνασμοῦ τῆς δίψης καὶ τῆς πείνης, ἀντιτιθέμενος εἰς τὴν μέθην καὶ τὸν κόρον (2). Τὸ τελετουργικὸν τῆς καθάρσεως τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν θὰ ἠδυνάμεθα ν' ἀναπαραστήσωμεν ἐν συνόψει, βασιζόμενοι ἐπὶ τῆς μαρτυρίας Διογένους τοῦ Λαερτίου (3), οὕτως, ὁ Ἐπιμενίδης μετὰ τῶν ἀκολούθων του, τῶν Ἰδαίων Δακτύλων, παραγγέλλει τὴν ἀποκομιδὴν καὶ καῦσιν τῶν ἀπορριμμάτων, συνιστᾷ λουτρὰ καθαριότητος τῶν πολιτῶν, ἐπιβάλλει τὴν ἀνάλογον δίαιταν, χορηγεῖ θεραπευτικὰ καὶ προληπτικὰ φάρμακα, τελεῖ παρακλητικὰς λιτανείας, ἐξαγνιστικὰς θυσίας καὶ εὐχαριστηρίους χορευτικὰς πανηγύρεις. Ἀναφέρεται, ὅτι λαβὼν πρόβατα μέλανα καὶ λευκά, ἤγαγεν εἰς τὸν Ἄρειον Πάγον καὶ ἀφῆκεν ἐκεῖθεν αὐτὰ νὰ πορευθῶσιν ὅπου ἤθελον, δοὺς ἅμα προσταγὴν εἰς τοὺς ἀκολούθους, ὅπου ἂν ἕκαστον ἐξαπλωθῇ, νὰ θυσιασθῇ εἰς τὸν προσήκοντα Θεόν. Ἐκ τῶν ἀνωτέρω περὶ Ἐπιμενίδου ἐκτεθέντων συνάγεται, ὅτι οἱ ἀνωτέρου βαθμοῦ μύσται ἐγνώριζον τὴν θεραπευτικήν, τὴν ὄρχησιν, τὰς ἐξαγνιστικὰς τελετάς, τὴν μαντικήν. Προκειμένου περὶ τῆς τελευταίας, ἐπροφήτευσεν εἰς τοὺς Ἀθηναίους, μετακληθεὶς ὡς εἴδομεν, τὴν εἰσβολὴν καὶ ἧτταν τῶν Περσῶν δέκα ἔτη πρότερον (4), προεῖδε τὴν ἧτταν τῶν Λακεδαιμονίων ὑπὸ τῶν Ἀρκάδων ἐν Ὀρχομενῷ (5) καί, ἐλέγχων τὸν μῦθον τῆς συναντήσεως τῶν ἀετῶν εἰς τὸν «ὀμφαλὸν» τῶν Δελφῶν ἀπὸ τῶν ἄκρων τῆς γῆς, εἶπεν· «οὔτε γὰρ ἦν γαίης μέσος ὀμφαλὸς οὔτε θαλάσσης· εἰ δὲ τις ἔστι, θεοῖς δῆλος, θνητοῖς δ' ἄφαντος» (6).

Τὰ περὶ Κρητικῶν μυστηρίων πληροφορούμεθα ἐκ τῆς ὑπὸ τοῦ Πορφυρίου (7) περιγραφῆς τῆς μυήσεως τοῦ Πυθαγόρου εἰς ταῦτα, τῆς μαρτυρίας τοῦ Διογένους Λαερτίου (8) τῆς ἀναπαραστάσεως αὐτῶν ὑπὸ τοῦ Mallinger (9) καὶ τῆς κριτικῆς τοῦ

---

1) Δάμπασης, Ι. Ν. : Ἱστορικαὶ Ἰατρικαὶ Μελέται, τόμ. Α′, σ. 55-56.

2) Δάμπασης, Ι. Ν. : Ἐπιμενίδης. Ἔνθ' ἀνωτ.

3) Διογένης Λαέρτιος : Ἔνθ' ἀνωτ., Α′, 110.

4) Πλάτων : Καὶ δὴ καὶ φοβουμένων τὸν Περσικὸν Ἀθηναίων στόλον εἶπεν, ὅτι δέκα μὲν ἐτῶν οὐχ ἥξουσιν, ὅταν δὲ ἔλθωσιν, ἀπαλλαγήσονται πράξαντες οὐδὲν ὧν ἤλπιζον, παθόντες τε ἢ δράσαντες πλείω κακά. (Νόμοι : Ἔνθ' ἀνωτ.)

5) Διογένης Λαέρτιος : Ἔνθ' ἀνωτ., Α′, 115.

6) Πλούταρχος : Ἀπόσπ. 11.

7) Πορφύριος : Βίος Πυθαγόρου, 17, Westermann. Ed. Firmin-Didot, Paris, 1829.

8) Διογένης Λαέρτιος : Ἔνθ' ἀνωτ., Η′, 3.

9) Mallinger, J. : Ibid., p. 71-73.

Rohde (1). Ὁ Πυθαγόρας, ἀφ' οὗ ἤκουσε τοῦ Φερεκύδους, μετέβη εἰς Αἴγυπτον, ὅπου ἐξέμαθε τὴν γλῶσσαν, εἶτα παρὰ Χαλδαίοις μάγοις καί, ἐν συνεχείᾳ εἰς Κρήτην(2). Ἐκεῖ, ἐπιβὰς προσῆλθεν εἰς τοὺς μύστας τοῦ Μόργου, ἑνὸς τῶν ἐπιφανεστέρων Ἰδαίων Δακτύλων, ὑπὸ τῶν ὁποίων ὑπέστη κάθαρσιν διὰ τῆς κεραυνίας λίθου ἀπὸ τὴν αὐγὴν παρὰ τὴν θάλασσαν καὶ κατὰ τὴν νύχτα παρὰ τὸν ποταμόν, ἐστεφανωμένος δι' ἐρίων μέλανος προβάτου(3). Ἡ λίθος τοῦ κεραυνίου Διὸς εἶχε, κατά τινας(4), μαγικὰς ἰδιότητας· δὲν εἶναι, ὅμως, ἀπίθανον, νὰ συνεβόλιζε τὴν ὑλοποιημένην θεϊκὴν δύναμιν, τὴν μαγνήτιδα λίθον, τήν, κατὰ τὸ εἰς τὸν Ὀρφέα ἀποδιδόμενον ἔπος, Λιθικά, ἀνωτερότητα τῆς θεουργικῆς ἐπιστήμης, τῆς διδασκούσης τὴν γνῶσιν καὶ τὴν χρῆσιν τῶν θαυματουργῶν ἰδιοτήτων τῶν εὐγενῶν ἢ ἄλλων ἰδιοφυῶν λίθων, τῶν προσελκυουσῶν τὴν εὔνοιαν τῶν θεῶν καὶ προφυλασσουσῶν ἀπὸ δηλητηριάσεων καὶ νόσων καὶ θεραπευουσῶν τὰς παντοειδεῖς τοῦ βίου ἀνάγκας(5). Ἡ μελέτη ὅμως τῆς θεϊκῆς ταύτης λίθου, τῶν μυστικῶν τῆς ὁποίας κάτοχοι εἶναι οἱ Ἰδαῖοι Δάκτυλοι, εἶναι ἐφικτή, μόνον κατόπιν καθάρσεως διὰ τοῦ ἁλμυροῦ ὕδατος τῆς θαλάσσης ὑπὸ τὰς ἀκτίνας τοῦ Φοίβου καὶ τοῦ γλυκέος τοῦ ποταμοῦ ὑπὸ τὸ φέγγος τῆς Ἑκάστης, ἀπαιτούσης κατά τινας(6), εἰδικὸν τελετουργικόν, «ἵνα καθαρθῆ τὸ σῶμα ὅπως ἡ ἀρετὴ καθαίρει τὸ πνεῦμα». Μετὰ ταῦτα «σὺν Ἐπιμενίδη, κατῆλθεν εἰς τὸ Ἰδαῖον ἄντρον, ἀλλὰ καὶ ἐν Αἰγύπτῳ εἰς τὰ ἄδυτα, καὶ περὶ θεῶν ἐν ἀπορρήτοις ἔμαθεν»(7) ὁ Πυθαγόρας. Οὕτως, ὁ ἐπιφανέστερος τῶν Κουρήτων τὸν ὁδηγεῖ εἰς τὸ ἄντρον, φέροντα ἀκόμη τὰ μέλανα ἔρια· ἐκεῖ παρέμεινεν ἐπὶ τρεῖς περιόδους τῶν ἐννέα ἡμερῶν, ὑπέστη τὰς κεκανονισμένας δοκιμασίας καί, εἶτα, ἀποβαλὼν τὰ μέλανα ἔρια, ἐνεδύθη τὴν στολὴν τοῦ ἀξιώματός του, προσέφερε ἀναθήματα εἰς τὸν Δία, ἠτένισε τὸν ἐστρωμένον θρόνον τοῦ Θεοῦ καὶ ἐχάραξεν ἐπίγραμμα ἐπὶ τοῦ τάφου του ἐπιγράψας· «Πυθαγόρας τῷ Διῒ οὗ ἡ ἀρχή, ὧδε θανὼν κεῖται Ζᾶν, ὃν Δία κικλήσκουσιν»(8). Ἡ ἐν τῷ

1) Rohde, E : Psyché, p 107-109. Ed. Payot, Paris, 1928.
2) Διογένης Λαέρτιος : Ἔνθ' ἀνωτ.
3) Πορφύριος : Ἔνθ' ἀνωτ.
4) Mallinger, J. : Ibid.
5) Μιστριώτης, Γ. : Ἑλληνικὴ Γραμματολογία, τόμ. Α', σ. 193. Ἀθῆναι, 1894.
6) Mallinger, J. : Ibid.
7) Διογένης Λαέρτιος : Ἔνθ' ἀνωτ.
8) Πορφύριος : Ἔνθ' ἀνωτ. (Τὸ κείμενον ἔχει οὕτω : Κρήτης δ' ἐπιβὰς τοῖς Μόργου μύσταις προσήει, ἑνὸς τῶν Ἰδαίων Δακτύλων, ὑφ' ὧν ἐκαθάρθη τῇ κεραινίᾳ λίθῳ, ἕωθεν μὲν παρὰ θαλάττῃ πρηνὴς ἐκταθείς, νύκτωρ δὲ παρὰ ποταμῷ, ἀρνειοῦ μέλανος μαλλοῖς ἐστεφανωμένος. Εἰς δὲ τὸ Ἰδαῖον καλούμενον ἄντρον καταβάς, ἔρια ἔχων μέλανα τὰς νενομισμένας τριττὰς ἐννέα ἡμέρας ἐκεῖ διέτριψε καὶ καθήγισε τῷ Διΐ, τόν τε στορνύμενον κατ' ἔτος θρόνον ἐθεάσατο, ἐπίγραμμά τ' ἐχάραξεν ἐπὶ τῷ τάφῳ, ἐπιγράψας . . .).

ἄντρῳ παραμονὴ τοῦ Πυθαγόρου, ἡ ὁποία, ὡς ἐκ τοῦ Ἐπιμενίδου εἴδομεν, ἀπεσκόπει εἰς τὴν διδασκαλίαν τῆς θεραπευτικῆς καὶ μαντικῆς τέχνης, μεταδιδομένης ὑπὸ τοῦ ἐπικρατεστέρου Κούρητος ἑκάστοτε, γνώστου τῆς ἐπιστήμης τῶν θεῶν, καίτοι, κατά τινας (1), δὲν ἀνθίσταται εἰς τὸν ἱστορικὸν ἔλεγχον, ἐν τούτοις δικαιοῦται νὰ γίνῃ πιστευτή, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸ λειτουργικὸν καὶ τὸ τελετουργικὸν τῆς μυήσεως ἐν αὐτῷ, τῷ Ἰδαίῳ ἄντρῳ, ὅπως καὶ ἐν τῷ Χαρωνίῳ τῆς Ἀχάρακα(2) καὶ τῷ Τροφωνίῳ τῆς Λεβαδείας. Ἡ δορά, ἢ τὸ ἔριον, τοῦ προβάτου συνεβόλιζε τὴν ζωώδη φύσιν, τὰς χυδαίας ὀρέξεις, τὰ ταπεινὰ πάθη, τὰ ὁποῖα ὁ μύστης πρέπει ν' ἀποβάλῃ, ἵνα φθάσῃ ἐκ τοῦ σκότους εἰς τὸ φῶς, καὶ τὸ μέλαν χρῶμα τὴν τυφλότητα τοῦ βεβήλου, ἀπὸ τῆς ἐπιδράσεως τῆς ὁποίας ὁ μυούμενος πρέπει νὰ ἐλευθερωθῇ(3). Μόνον μετὰ τὴν πλήρη κάθαρσιν ἠδύνατο ν' ἀπορρίψῃ τὴν δορὰν ταύτην καὶ ν' ἀτενίσῃ τὸν ἐστρωμένον θρόνον τοῦ Θεοῦ καὶ ὄχι αὐτὸν τὸν θεόν, τὸ ἀόρατον καὶ ἄρρητον. Στορνύειν ἢ στρωνύειν θρόνον τοῦ Διὸς εἶναι ἡ ἀρχὴ τῶν μετέπειτα ἐν Ἀθήναις καὶ Ρώμῃ, πρὸς τιμὴν τῶν θανόντων καὶ θεοποιηθέντων ἡρώων καὶ ἡρωΐδων, τελετῶν τῆς στρώσεως τῆς ἱερᾶς κλίνης τῶν ἀρρένων καὶ τοῦ ἱεροῦ δίφρου τῶν θηλέων(lectisternia, sellisternia (4). Ὁ τάφος τοῦ Διὸς εἶχε τὴν ἀλληγορικὴν σημασίαν τῆς χθονίας κατοικίας, τῆς αἰωνίας παραμονῆς τοῦ ἀεὶ ζῶντος θεοῦ ἢ τὸν συμβολισμὸν τοῦ θανάτου τῆς φύσεως (5),τῆς τελευταίας ἐκδοχῆς ἀνταποκρινομένης, νομίζομεν, εἰς τὴν ἀναστολὴν τῆς βλαστήσεως κατὰ τὸ φθινόπωρον καὶ τῆς ἐπανεμφανίσεως ταύτης κατὰ τὸ ἔαρ. Ἐνταῦθα ἡ κοίμησις καὶ ἡ ἐπιφάνεια τοῦ Θεοῦ κατ' ἔτος ἐπὶ θρόνου δόξης δὲν ἔχει μόνον τὴν ἔννοιαν τῆς περιοδικότητος ὕπνου καὶ ἐγρηγόρσεως τῆς φύσεως, ἀλλὰ καὶ τῆς καταλύσεως τῆς ὑλικῆς καὶ ἀνατάσεως τῆς πνευματικῆς ὑποστάσεως τοῦ μυουμένου καί, ἀκόμη, τῆς θυσίας τοῦ ἀθανάτου χάριν τῶν θνητῶν, ὅπως τῆς τοῦ Ζαγρέως Διονύσου τῶν Ὀρφικῶν. Ἐκτὸς τῶν θεῶν, καὶ τῶν μετὰ θάνατον θεοποιηθέντων ἡρώων ἰατρῶν καὶ μάντεων ἡ λατρεία, αἱ ὑπ' αὐτῶν θεραπεῖαι, αἱ πρὸς τιμὴν των καθαρτικαὶ τελεταί, αἱ μυήσεις, ὡς καὶ ἡ ἐπιφάνεια αὐτῶν ἐλάμβανον χώραν ἐν σπηλαίοις ἢ τοῖς ἀδύτοις ἐπωνύμων ἱερῶν, ὅπως τοῦ Ζαλμόξιδος ἐν Θράκῃ, τοῦ Μόψου ἐν Κιλικίᾳ, τοῦ Ἀμφιλόχου ἐν

---

1) Rohde, E : Ibid.

2) Ἡ πόλις αὕτη ἔκειτο ἐν Ἰωνίᾳ, μεταξὺ Τράλλεων καὶ Νύσσης. Περὶ τῶν ἐν Χαρωνίῳ δρωμένων περιγράφει ὁ Στράβων (ΙΔ', 44) καὶ τῶν ἐν Τροφωνίῳ, ὁ Παυσανίας (Θ', 39).

3) Mallinger, J. : Ibid

4) Rohde, E. : Ibid.

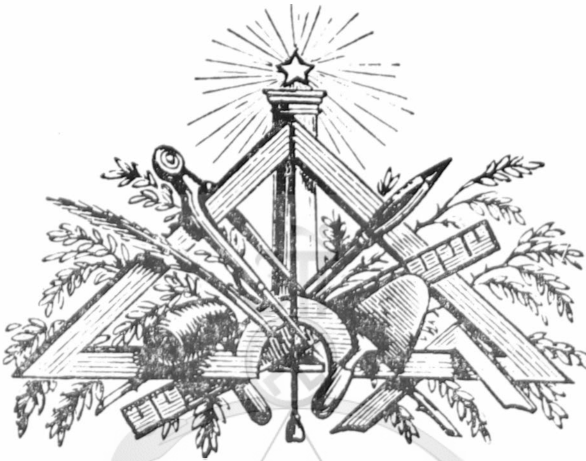
5) Rohde, E. : Ibid.

Αἰτωλίᾳ καὶ Ἀκαρνανίᾳ, τοῦ Ἀμφιαράου καὶ Τροφωνίου ἐν Βοιωτίᾳ, τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐν Ἐπιδαύρῳ καὶ ἀλλαχοῦ, τοῦ Μαχάονος ἐν Λακωνίᾳ, τοῦ Ποδαλειρίου ἐν Ἀπουλίᾳ, τοῦ Ἀβάριδος ἐν Σκυθίᾳ (1) καὶ τῶν, περὶ ὧν ἐπραγματεύθημεν, Θαλήτα καὶ Ἐπιμενίδου ἐν Κρήτῃ.

Αἱ μυήσεις παρ' ἀρχαίοις, αἱ ἐν Κρήτῃ καὶ εἰς ἄλλα μέρη τελούμεναι, ἦσαν ἀπότοκοι τῆς ἐπιθυμίας καὶ ἀγωνίας τοῦ ἀνθρώπου ν' ἀποκαλύψῃ τὰ μυστικὰ τῆς φύσεως, τῆς ἰδικῆς του καὶ τῆς περιβαλλούσης αὐτόν, νὰ ἐξεύρῃ τρόπους θεραπείας τῶν ἀναγκῶν του, νὰ εἰσδύσῃ εἰς τὸ ἄγνωστον μυστήριον τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου. Ἐκ τῶν μυστηρίων προῆλθεν ἡ ἐσωτερικὴ ἐμπειρία, ἡ ἐξελιχθεῖσα προϊόντως εἰς σύστημα ἐναρμονίσεως τῆς ἐπιστημονικῆς ἐρεύνης μετὰ τῆς μεταφυσικῆς θεωρήσεως.

---

1) Δαμπασης, Ι. Ν.: Ζαλμοξις, ὁ Θρᾶξ Μυσταγωγὸς καὶ Ἰατρός. «Ἰατρικὰ Χρονικά», 3: 4-5, 1964.

ΑΠΟ ΤΑ ΤΕΚΤΟΝΙΚΑ ΑΜΕΡΙΚΗΣ - ΑΓΓΛΙΑΣ - ΕΛΛΑΔΟΣ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Φ. ΤΖΑΖΟΠΟΥΛΟΥ
Μεγάλου Διδασκάλου
τῆς Μεγάλης Στοᾶς τῆς Ἑλλάδος

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οἱ Τέκτονες σπανιώτατα προσφεύγουν εἰς τὴν διὰ λόγων προβολὴν τοῦ Τεκτονισμοῦ καὶ τοῦ ἔργου του. Εἰδικώτερον, τὰ πεπραγμένα τοῦ Ἑλληνικοῦ Τεκτονισμοῦ, ἡ πρωταρχική του συμβολὴ εἰς τὴν Ἐθνικήν μας Ἀνεξαρτησίαν, ἡ προσωπικότης πλείστων ἐξόχων μελῶν του Πατριαρχῶν, Βασιλέων, Πρωθυπουργῶν καὶ Ἐπιστημόνων, ὡς καὶ τὸ καθ' ἡμέραν ἀνθρωπιστικὸν ἔργον του, θὰ ἀπετέλουν τὴν πλέον εὔγλωττον προβολήν, ἐὰν ἐχρειάζετο τοιαύτη.

Ἐπιβάλλεται, ὅμως, ὡς καθῆκον ἔναντι τῆς Χώρας αὐτῆς νὰ διακοπῇ ἡ σιγή, ἐξ αἰτίας ἀντιτεκτονικῶν ἐκδηλώσεων προερχομένων ἐξ ἀγνοίας, δυστυχῶς δὲ καὶ ἐκ κακῆς πίστεως, αἱ ὁποῖαι, ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρόν, ἐμφανίζονται κατ' ἀποκλειστικότητα, ἀτυχῶς, εἰς τὸν Ἑλλαδικὸν χῶρον, μοναδικαὶ πάντως ἐν τῷ μέσῳ τῶν πολιτισμένων λαῶν, στιγματίζουσαι τὸν αἰῶνα μας καὶ τὴν ἱερὰν αὐτὴν Χώραν ποὺ ὀνομάζεται Ἑλλάς.

Διασαφηνίζεται κατ' ἀρχὴν ὅτι, βάσει καταστατικῶν διατάξεων

τοῦ Τεκτονισμοῦ, μέλη αὐτοῦ δύνανται νὰ γίνουν τῇ αἰτήσει των καὶ κατόπιν ἀποδοχῆς ταύτης διὰ τῆς ψήφου τῶν 9) 10 τῶν καλουμένων ν' ἀποφανθοῦν ἐπ' αὐτῆς, ἐνήλικες ἄρρενες, πληροῦντες τὰς κάτωθι προϋποθέσεις: 1) Ὁμολογοῦν πίστιν εἰς τὸν Θεὸν καὶ τὴν ἀθανασίαν τῆς ψυχῆς. 2) Εἶναι ἐλεύθεροι καὶ χρηστῶν ἠθῶν. 3) Ἔχουν μόρφωσιν ἱκανὴν καὶ ἔφεσιν πρὸς ἀπροκατάληπτον ἔρευναν τῆς Ἀληθείας. 4) Ἔχουν οἰκονομικὴν ἐπάρκειαν. 5) Ἄγουν τοὐλάχιστον τὸ 23ον ἔτος τῆς ἡλικίας των.

Ἐξ ἄλλου, εἶναι γνωστὸν ὅτι αἱ συνεδρίαι τῶν τεκτόνων γίνονται κ α τ' ἰ δ ί α ν, ἐκτὸς ὡρισμένων ἐξαιρέσεων. Τὴν τοιαύτην μεθοδολογίαν ἐπιβάλλει ἡ πεποίθησις ὅτι μόνον ἐντὸς περιβάλλοντος ἀποτελουμένου ἐξ ἀνθρώπων, συγκεντρούντων ὡρισμένας ἰδιότητας καὶ μιᾶς προσφόρου ἀτμοσφαίρας ἀπερισπάστου περισυλλογῆς, ψυχικῆς ἠρεμίας καὶ καλῆς πίστεως, ἀπηλλαγμένης πάσης προκαταλήψεως καὶ παντὸς φανατισμοῦ, δύνανται νὰ χρησιμοποιηθοῦν τὰ μέσα, τὰ ὁποῖα σοφία αἰώνων παρέδωσε εἰς αὐτόν, καὶ ἀποδώσουν ταῦτα τὰ ἐπιδιωκόμενα ἀποτελέσματα, τῆς πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς βελτιώσεως τοῦ ἀτόμου καὶ τῆς καρποφόρου ἐρεύνης ἐπὶ τῶν φιλοσοφικῶν ζητημάτων, τὰ ὁποῖα ἀπασχολοῦν τὰς τεκτονικὰς συνεδρίας, εἰς τὰς ὁποίας, ἐξ ἄλλου, ἀπαγορεύονται ρητῶς αἱ πολιτικοῦ ἢ θρησκευτικοῦ περιεχομένου συζητήσεις.

Τέλος, τὸ αὐτὸ καταστατικὸν ὁρίζει τὸν Τεκτονισμὸν ὡς φιλοσοφικόν, φιλανθρωπικὸν καὶ προοδευτικόν, σκοποῦντα τὴν ἠθικὴν καὶ πνευματικὴν ἀνόρθωσιν τῆς Ἀνθρωπότητος διὰ τῆς εἰρηνικῆς καὶ βαθμιαίας ἀνυψώσεως τοῦ Ἀτόμου ἐν τῷ πνεύματι τῆς παγκοσμίου ἀδελφότητος καὶ δικαιοσύνης.

Εἶναι τόσον σαφεῖς οἱ ὡς ἄνω σκοποὶ καὶ τὰ μέσα, τὰ ὁποῖα οὗτος χρησιμοποιεῖ, ὥστε ἔχει ἤδη καταστῇ παγκοσμία συνείδησις ὅτι ὁ Τεκτονισμός, ἐξωπολιτικὸς καὶ ἐξωθρησκευτικὸς ὀργανισμός, εἶναι συνώνυμος πρὸς τὸν Ἀνθρωπισμόν.

Παρὰ ταῦτα, διὰ τοὺς ὡς ἄνω λόγους, ἀλλὰ καὶ πρὸς κατατόπισιν τῶν ἐπιζητούντων τὴν διαμόρφωσιν ἀπροκαλύπτου καὶ ὀρθῆς περὶ Τεκτονισμοῦ γνώμης, κρίνεται σκόπιμον νὰ δοθοῦν αἱ ἀνὰ χεῖρας σύντομοι περὶ Τεκτονισμοῦ πληροφορίαι. Πρὸς τοῦτο, δίδονται ἐν συνεχείᾳ στοιχεῖα ἀφορῶντα τὸν Τεκτονισμὸν εἰς δύο μεγάλας Χώρας τοῦ Ἐλευθέρου Κόσμου, σχολιάζονται δὲ συνοπτικώτατα καὶ αἱ περὶ τοῦ θεσμοῦ κατὰ καιροὺς λεγόμεναι ἀνακρίβειαι.

ΗΝΩΜΕΝΑΙ ΠΟΛΙΤΕΙΑΙ ΑΜΕΡΙΚΗΣ

Ἡ Μεγάλη Στοὰ τῆς Νέας Ὑόρκης, ἐκυκλοφόρησε διὰ τοῦ ἐν τῇ παγκοσμίῳ ἐκθέσει τοῦ 1964—1965 μεγαλειώδους Περιπτέρου αὐτῆς, δελτίον πληροφοριῶν ὑπὸ τὸν τίτλον: «The Masonic Brotherhood center at the New York World's fair 1964—1965».

Εἰς τὸ κεφάλαιον «Τέκτονες εἰς Ἀνωτάτας Δημοσίας Ὑπηρεσίας» ἀναγράφονται τὰ κάτωθι: 1) Τοὐλάχιστον 15 τέως Πρόεδροι τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν ἦσαν Τέκτονες παρατιθεμένων τῶν φωτογραφιῶν των καὶ τῶν τεκτονικῶν των στοιχείων. Μεταξὺ αὐτῶν καὶ ἐπικεφαλῆς φέρεται ὁ Οὐάσιγκτων. Ἐκ τῶν Προέδρων τῶν τελευταίων χρόνων ἀναφέρονται οἱ Τέκτονες Τάφτ, Θεόδωρος Ρούσβελτ, Φραγκλῖνος Ρούσβελτ, Τρούμαν καὶ Τζόνσον.

2) Ἡ πλειονότης τῶν μελῶν τοῦ Ἀνωτάτου Δικαστηρίου τῶν Η.Π.Α. εἶναι Τέκτονες. 3) Τοὐλάχιστον 5 πρόεδροι τοῦ Ἀνωτάτου Δικαστηρίου τῶν Η.Π.Α. ἦσαν Τέκτονες, ἐκ τῶν ὁποίων δύο ἦσαν μεγάλοι Διδάσκαλοι. Ὡσαύτως ἀναφέρεται ὡς Τέκτων καὶ ὁ Διευθυντὴς τῆς Ἔφ Μπὶ Ἄϊ, Χοῦβερ.

Ἐπίσης περιλαμβάνει τὰ ὀνόματα τεκτόνων τινῶν, παγκοσμίου φήμης, οἱ ὁποῖοι κατέλαβον ἐξέχουσαν θέσιν εἰς διαφόρους κλάδους τῆς ἀνθρωπίνης δραστηριότητος ὅπως οἱ Γκαῖτε, Λέσιγκ, Βολταῖρος, Μπέρνα, Σκότ, Χάϋδν, Μόζαρτ, Κίπλιγκ, Κίτσενερ, Φλέμιγκ κ.λ.π. Μεταξὺ δ' αὐτῶν ἀναφέρονται καὶ οἱ κάτωθι διάσημοι στρατηγοὶ τῶν Ἐνόπλων τῆς Ἀμερικῆς. Οὕτω οἱ: Στρατηγὸς Τζώρτζ Μάρσαλ, Ἀρχηγὸς τοῦ Στρατοῦ — Ναύαρχος Ἔρνεστ Ζόσεφ Κίνγκ, Ἀρχηγὸς τοῦ Στόλου, — Στρατηγὸς Ὀμὰρ Μπράντλεϋ, Ἀρχηγὸς τοῦ Στρατοῦ τῶν Η.Π.Α. — Στρατηγὸς Ἰωνάθαν Γουαινητράϊτ, ὁ ἥρως τοῦ Κορρέγκιντορ, ὁ στρατηγὸς Λύμαν Λέμνιτσερ, ἀρχιστράτηγος τοῦ ΝΑΤΟ, ὁ Ντάγκλας Μὰκ-Ἄρθουρ, στρατηγὸς τοῦ στρατοῦ.

Εἰς τὸ αὐτὸ ὡς ἄνω δελτίον περιέχονται αἱ φωτογραφίαι τῶν πρωτεργατῶν τοῦ ἀγῶνος τῆς Ἀμερικανικῆς Ἀνεξαρτησίας: Οὐάσιγκτων, Φραγκλίνου Βενιαμὶν (ἀμφότεροι ἐχρημάτισαν Μεγάλοι Διδάσκαλοι) καὶ Λαφαγιέτ, μὲ τὰ τεκτονικά των διάσημα καὶ ἄλλων παραγόντων τοῦ ἀγῶνος.

Ἐπίσης ἀναγράφεται ὅτι ἐκ τῶν 56, οἱ ὁποῖοι ὑπέγραψαν τὴν Διακήρυξιν τῆς Ἀμερικανικῆς Ἀνεξαρτησίας, τὸ 1) 3 ἐξ αὐτῶν μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ὁ Τζὼν Χάνκοκ, ὁ πρῶτος ὑπογράψας αὐτήν, ἦσαν ἀποδεδειγμένως τέκτονες. Πιθανῶς ἦσαν περισσότεροι, ἀλλὰ πολλὰ ἀπὸ τὰ ἔγγραφα τῶν Στοῶν τῆς περιόδου ἐκείνης, εἰδικῶς τῶν Στρατιωτικῶν Στοῶν, ἐχάθησαν ἢ κατεστράφησαν συνεπείᾳ τοῦ πολέμου, ἀμελείας ἢ ἄλλων συνθηκῶν.

Τέλος, εἰς τὸ ὡς ἄνω δελτίον μνημονεύονται καὶ οἱ τέκτονες πρωτεργάται τῆς Ἰταλικῆς Ἑνώσεως καὶ Ἀνεξαρτησίας: Γαριβάλδης, Μέγας Διδάσκαλος τοῦ Ἰταλικοῦ Τεκτονισμοῦ (περίφημος ἀνδριὰς τοῦ ὁποίου ὑπάρχει εἰς Ρώμην μὲ τὰ τεκτονικὰ διάσημα) καὶ ὁ Μαντσίνι, ὡσαύτως Μέγας Διδάσκαλος.

Συναφεῖς πρὸς τὰς ὡς ἄνω ἐπισήμους πληροφορίας εἶναι καὶ αἱ διαπιστώσεις Ἑλλήνων ἀνωτέρων ἀξιωματικῶν μετεκπαιδευθέντων ἐν Ἀμερικῇ, καθ' ἃς, μεταξὺ τῶν διαφόρων οἰκημάτων πλείστων στρατοπέδων, περιλαμβάνεται καὶ

τὸ τεκτονικὸν οἴκημα, εἰς δὲ τὸ καθ' ἑκάστην κυκλοφοροῦν πρόγραμμα, περιλαμβάνεται καὶ ἡ ὥρα συνεδρίας τῆς Στοᾶς.

ΑΓΓΛΙΑ

Εἶναι γνωστὸν ὅτι ἐν Ἀγγλίᾳ, κατ' ἔθιμον, ὁ ἑκάστοτε διάδοχος τοῦ θρόνου, ἐφ' ὅσον εἶναι ἐνῆλιξ καὶ ἄρρην, ἄλλως πάντοτε ἐκ τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας, ἐκλέγεται ὁ Μέγας Διδάσκαλος τοῦ Ἀγγλικοῦ Τεκτονισμοῦ. Τὴν 27ην Ἰνίου 1967, διὰ πανηγυρικῆς ἑορτῆς ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ Ἄλμπερτ Χώλλ, παριστα μένων 7.000 τεκτόνων ἐξ ὅλου τοῦ κόσμου, ἐγκατεστάθη εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ Μεγάλου Διδασκάλου τοῦ Ἀγγλικοῦ Τεκτονισμοῦ, ὁ Δοὺξ τοῦ Κέντ, υἱὸς τῆς πριγκιπίσσης Μαρίνας τῆς Ἑλλάδος.

Μεγάλοι Διδάσκαλοι τοῦ Ἀγλικοῦ Τεκτονισμοῦ ὑπῆρξαν οἱ βασιλεῖς Γεώργιος ὁ 4ος, Γουλιέλμος ὁ 4ος, Ἐδουάρδος ὁ 7ος, Γεώργιος ὁ 6ος, καὶ σειρὰ Δουκῶν ὅπως τοῦ Κάμπερλαιν, τοῦ Σάσσεξ, τοῦ Ντεβονσάϊρ, τοῦ Κόνωτ, τοῦ Κέντ, τοῦ Σκάρμπρω κ.ἄ.

Ὁ πρίγκηψ τοῦ Ἐδιμβούργου, βασιλικὸς σύζυγος, εἰσῆλθεν εἰς τὸν Τεκτονισμὸν πρό τινων ἐτῶν. Ἡ σχετικὴ πληροφορία ἀνεγράφη εἰς τὸν ἡμερήσιον τύπον τῆς Ἀγγλίας.

Θὰ ἀγνοῆται, ἴσως, παρά τινων, ὅτι οἱ βασιλεῖς τῆς Ἀγγλίας εἶναι κατ' ἀπόφασιν ληφθεῖσαν πρό τινων αἰώνων ὑπὸ συνόδου τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας ἀρχηγοὶ καὶ ὑπερασπισταὶ αὐτῆς, τῆς ἰδιότητός των ταύτης ὑποδηλουμένης καὶ διὰ τῶν λέξεων «Fidei Defensor» αἵτινες ἀναγράφονται καὶ ἐπὶ τῶν νομισμάτων.

Ἐξ ἄλλου, εἶναι γνωστὸν ὅτι οἱ Ἱεράρχαι τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας, κατὰ μεγίστην πλειονότητα εἶναι Τέκτονες. Εἶναι δὲ πασίγνωστον εἰς τὸν χριστιανικὸν κόσμον τὸ κῦρος τῶν Ἱεραρχῶν αὐτῶν, τόσον διὰ τὴν μόρφωσίν των καὶ τὸ ἦθος των ὅσον καὶ διὰ τὴν χριστιανικήν των πίστιν καὶ τὸν ζῆλον των.

Σημειοῦται τέλος, ὅτι εἰς τὴν παρὰ τῆς ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος αἰτηθεῖσαν γνωμάτευσιν τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν περὶ Τεκτονισμοῦ, περιέχονται ἐπιστολαὶ δύο Ἐπισκόπων τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας, βεβαιούντων ὅτι τόσον αὐτοί, ὅσον καὶ οἱ πλεῖστοι τῶν Ἐπισκόπων τῆς Ἐκκλησίας των εἶναι Τέκτονες, ὅτι εἶναι ὑπερήφανοι διὰ τὴν τοιαύτην ἰδιότητά των καὶ ὅτι ἡ ἰδιότης των αὕτη τοὺς διευκολύνει εἰς τὴν πληρεστέραν ἐπιτέλεσιν τῶν χριστιανικῶν των καθηκόντων.

Αἱ σχέσεις Τεκτονισμοῦ καὶ Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας οὐδέποτε διεταράχθησαν, διακηρύσσεται δ' εἰς πᾶσαν εὐκαιρίαν ἡ μεταξύ των ἁρμονικὴ συνεργασία.

Εἶναι ἐνδιαφέροντες οἱ ἐν προκειμένῳ συλλογισμοὶ τοῦ Δημ. Μπαλάνου, καθηγητοῦ τῆς θεολογίας καὶ Ἀκαδημαϊκοῦ, οἱ περιληφθέντες εἰς ἄρθρον του δημοσιευθὲν εἰς ἀντίκρουσιν κατ' αὐτοῦ ἐπιθέσεων ἐξ ἀφορμῆς τῆς ὑπὲρ τῶν Τεκτόνων γνωματεύσεως τῆς Θεολογικῆς σχολῆς.

("Ιδε «Τεκτονισμός καὶ Ἐκκλησία» ἔκδοσις Μεγάλης Στοᾶς τῆς Ἑλλάδος).

Ο ΤΕΚΤΟΝΙΣΜΟΣ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ

Τοιαύτη εἶναι, συνοπτικώτατα βεβαίως ἡ τεκτονικὴ κατάστασις εἰς δύο μεγάλας Χώρας τοῦ Ἐλευθέρου Κόσμου. Ἀλλὰ καὶ ἡ Πατρίς μας ἔχει νὰ ἐπιδείξη λαμπρὰν τεκτονικὴν ἱστορίαν, ἀρρήκτως συνδεδεμένην πρὸς ὅλους τοὺς Ἐθνικούς μας ἀγῶνας.

Οἱ πρωτεργάται τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως, ὁ ἀρχηγὸς αὐτῆς Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης καὶ οἱ ἀδελφοί του, ὁ ἡγεμὼν τῆς Μολδοβλαχίας Ἀλέξανδρος Μουρούζης, ὁ Θεόδωρος Κολοκοτρώνης, ὁ Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανός, ὁ Ἰωάννης Καποδίστριας, ὡς καὶ οἱ πλεῖστοι τῶν ἀρχηγῶν (ὁ Ξάνθος τὸ διακηρύττει ὁ ἴδιος) καὶ ἀποστόλων τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας Ἀθ. καὶ Παν. Σέκερης, Πατσιμάδης, Κατακάζης, Πελοπίδας κ. ἄ. εἶχον ἐπισήμως τὴν ἰδιότητα τοῦ τέκτονος. Τέκτονες ὑπῆρξαν ἐπίσης οἱ τόσον ἐνισχύσαντες τὸν ἀγῶνα τοῦ 1821 ἑπτανήσιοι Φιλικοὶ (Διονύσιος Ρώμας, Δραγώνας κ.ἄ.)

Τὸ γεγονὸς τοῦτο τυγχάνει τοιαύτης διεθνοῦς ἀναγνωρίσεως ὥστε εἰς τὸ κλασσικὸν σύγγραμμα τοῦ C. W. Heckethorn «Μυστικαὶ Ἑταιρίαι University Books, New York, 1965) τὸ κεφάλαιον περὶ τῆς Ἑλληνικῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας, ἕπεται τοῦ κεφαλαίου περὶ Τεκτονισμοῦ, ἀλλὰ προηγεῖται ὅλων σχεδὸν τῶν ἐθνικῶν ἀπελευθερωτικῶν ἑταιριῶν ὁλοκλήρου τοῦ Κόσμου.

Οἱ πλεῖστοι τῶν πρώτων μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν Ἐπάρχων, Ἀντεπάρχων καὶ διοικητικῶν ὑπαλλήλων μετὰ τὴν κήρυξιν τῆς Ἐπαναστάσεως ὑπῆρξαν ἐπίσης τέκτονες. Ἕλληνες τέκτονες μετέσχον εἰς ὅλους τοὺς ἀγῶνας τῆς ἀπελευθερώσεως διαφόρων περιοχῶν τῆς Ἑλλάδος (Ἰονίων νήσων, Κρήτης, Μακεδονίας). Ὁ Παῦλος Μελᾶς καὶ ὁ ἀδελφός του, πρωτεργάται τοῦ Μακεδονικοῦ ἀγῶνος, ὑπῆρξαν τέκτονες κανονικοί.

Ἐξ ἄλλου, πλεῖστοι κληρικοὶ ὑπῆρξαν Τέκτονες, ὡς ἐκ τῶν Πατριαρχῶν, μετὰ τὸν Ἰωακεὶμ τὸν Γ΄ οἱ Παναγιώτατοι Βασίλειος ὁ ἀπ' Ἀγχιάλου, ὁ Μελέτιος Μεταξάκης, ὁ Ἀλεξανδρείας Θεόφιλος (ὁ ἐπιλεγόμενος Παγκώστας), ὁ Ἀλεξανδρείας Φώτιος κ.ἄ. ὡς καὶ οὐκ ὀλίγοι Μητροπολῖται τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Τέκτων ὑπῆρξε καὶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων Γεώργιος ὁ Β΄, ὅστις διετέλεσε καὶ Πρόεδρος Στοᾶς, ἀναλαβὼν βαρύτατα τεκτονικὰ καθήκοντα. Τὰ τεκτονικά του διάσημα, μὲ καταφανῆ τὰ ἴχνη τῆς φθορᾶς των ἐκ τῆς ἐντατικῆς χρήσεως, ὁ Βασιλεὺς Παῦλος παρέδωσεν εἰς τὸ Τεκτονικὸν Ἵδρυμα, ὅπου καὶ φυλάσσονται ἐντὸς εἰδικῆς προθήκης. Ἀλλὰ καὶ Πρίγκηπες ἐκ τῆς Βασιλικῆς οἰκογενείας τῆς Ἑλλάδος ὑπῆρξαν Τέκτονες, ὡς ὁ Πρίγκηψ Ἀνδρέας.

Τέλος, δώδεκα Πρωθυπουργοὶ τῆς Ἑλλάδος ὑπῆρξαν Τέκτονες, ἐκ τῶν τελευταίων ὁ Ἐλ. Βενιζέλος, ὁ Ἀλεξ. Παπαναστασίου,

ὁ Ἰωάν. Μεταξᾶς καὶ ὁ Στ. Σκουλούδης.

Ὁλόκληρον γενικῶς τὸ Ἔθνος ἀντιπροσωπεύεται ἐντὸς τῶν κόλπων τοῦ Τεκτονισμοῦ. Τέκτονες ἦσαν καὶ εἶναι Ἀκαδημαϊκοί, Καθηγηταὶ Πανεπιστημίων, Ὑπουργοί, Δικαστικοὶ ὅλων τῶν βαθμῶν, Στρατηγοί, Ναύαρχοι, Βιομήχανοι καὶ πλεῖστοι ἐξέχοντες πολῖται. Ὁ τορπιλλητὴς τοῦ «Φετὶχ Μπουλέντ», ναύαρχος Βότσης, ὡς καὶ ὁ Ἐθνικὸς ποιητὴς Σπ. Ματσούκας ὑπῆρξαν ἐπίσης τέκτονες, πάντες δὲ ὀρθόδοξοι Χριστιανοί, ἐκ τῶν ὁποίων μάλιστα πλεῖστοι προσέφερον μετὰ ζήλου τὰς ὑπηρεσίας των εἰς τὴν Ἐκκλησίαν.

Εἶναι, ἐν προκειμένῳ, λίαν χαρακτηριστικὴ ἡ περίπτωσις τοῦ ἄρτι ἀποθανόντος Μιλτ. Πουρῆ, ἐξέχοντος μέλους τῆς Πειραϊκῆς Κοινωνίας μὲ σημαντικὴν φιλανθρωπικὴν δρᾶσιν, ὅστις ἀνῆλθε καὶ κατεῖχε ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν τὸ ὕψιστον ἐν τῷ Τεκτονισμῷ ἀξίωμα τοῦ Μεγάλου Διδασκάλου. Ὁ ἱερουργῶν κατὰ τὴν νεκρώσιμον ἀκολουθίαν Ἀρχιμανδρίτης, ἐν τῷ Ναῷ τῆς Ἁγίας Τριάδος, ἀναπτύσσων τὴν φιλάνθρωπον δρᾶσιν τοῦ μεταστάντος, ἐξῆρε τὴν συμβολήν του εἰς τὴν ἀνέγερσιν τοῦ ναοῦ τῆς Ἁγίας Τριάδος, ἐκ τοῦ ὁποίου ἐγένετο καὶ ἡ ἐκφορά του, ὡς καὶ τοὺς μόχθους, τοὺς ὁποίους κατέβαλε διὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τοῦ ναοῦ. Ὁ μετ' αὐτὸν δ' ἀπευθύνας τὸν τελευταῖον χαιρετισμὸν ἐκ μέρους τοῦ Τεκτονικοῦ Ἱδρύματος, ἐκθέτων τὴν ἐν τῇ κοινωνίᾳ δρᾶσιν του, ἐτόνισε τὴν πίστιν του εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν καὶ τὴν ἀφοσίωσίν του εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος, ἔμπρακτος ἐκδήλωσις τῶν ὁποίων ὑπῆρξαν, μεταξὺ ἄλλων, καὶ αἱ ἀγωνιώδεις προσπάθειαι τὰς ὁποίας ἐπὶ ἔτη κατέβαλεν ὡς Πρόεδρος τῆς ἐπὶ τούτῳ Ἐπιτροπῆς, διὰ τὴν ἀνέγερσιν τοῦ μεγαλειώδους αὐτοῦ ναοῦ.

Τέλος, εἶναι λίαν γνωστὴ εἰς τὴν ἑλληνικὴν κοινωνίαν ἡ φιλανθρωπικὴ δρᾶσις τοῦ Τεκτονισμοῦ, ἀπὸ τῆς συμπαραστάσεως πλήθους μεμανωμένων ἀναξιοπαθούντων ἀτόμων, μέχρι τοῦ κατὰ τοῦ ἀναλφαβητισμοῦ ἀγῶνος, μὲ τὴν εἰκοσάδα τῶν νυκτερινῶν σχολείων τὰ ὁποῖα συντηρεῖ.

Χαρακτηρίζει νομίζομεν ἐπαρκῶς τὴν θέσιν τοῦ Τεκτονισμοῦ ἐν τῷ κόσμῳ καὶ εἰδικώτερον ἐν Ἑλλάδι ἡ μνεία δύο ἁπλῶν γεγονότων. Ὁ τέκτων Φλέμμιγκ, εἰς τὸν ὁποῖον μερικὰ ἑκατομμύρια ἀνθρώπων ὀφείλουν τὴν ζωήν των, ἐνόμισε ὑποχρέωσίν του διερχόμενος ἐξ Ἀθηνῶν νὰ ἐκφράσῃ ἐγγράφως τὴν λύπην του διότι ἐπειγόμενος δὲν ἠδύνατο νὰ συναντηθῇ μετὰ τοῦ Μεγάλου Διδασκάλου.

Τὸ ἄλλο εἶναι ἡ συνάντησις τοῦ τέως Προέδρου τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν Χάρυ Τρούμαν μὲ τὸν Πρόεδρον τοῦ Ἑλληνικοῦ Τεκτονικοῦ Ἱδρύματος, ὅταν ὁ πρῶτος ἐπεσκέφθη ὡς ἐκπρόσωπος τῶν Η.Π.Α., δι' ὀλίγας μόνον ὥρας τὴν Χώραν μας, προκειμένου νὰ παραστῇ εἰς τὴν κηδείαν τοῦ Βασιλέως Παύλου. Τὸ ἀξιοσημείωτον ἐν προκειμένῳ εἶναι ὅτι ὁ Τρούμαν ἐκράτησε τὸν Μέγαν Διδάσκαλον ἐπὶ 20 λε-

πτὰ καὶ ἐζήτησε νὰ φωτογραφηθῇ μετ᾽ αὐτοῦ, εἰς χαρακτηριστικὴν τεκτονικὴν στάσιν παραβλέπων τὸ ὑπὸ τῆς Πρεσβείας καθορισθὲν Πρωτόκολλον ἀκροάσεων πενταλέπτου διαρκείας, (ἡ φωτογραφία ἐκείνη ἐδημοσιεύθη καὶ εἰς τὴν ἐν Ἀθήναις τότε ἐκδιδομένην ἐφημερίδα «Μεσημβρινή»).

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ, μάλιστα, ἀναφέρεται ὅτι τὸ τοσοῦτον εὐεργετικὸν διὰ τὴν Πατρίδα μας Δόγμα Τρούμαν, ἐξηγγέλθη τὸ πρῶτον ὑπ᾽ αὐτοῦ τοῦ ἰδίου ἀπὸ ἕδρας Τεκτονικῆς Στοᾶς, ὡς ἀνέγραψαν αἱ ἐφημερίδες τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.

Η ΠΕΡΙΕΡΓΟΣ ΕΠΙΒΙΩΣΙΣ ΑΝΤΙΤΕΚΤΟΝΙΚΩΝ ΑΠΟΨΕΩΝ

Παρὰ πάντα τὰ ἀνωτέρω, ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν παριστάμεθα εἰς τὴν Πατρίδα μας, τὴν κοιτίδα αὐτὴν τοῦ κλασσικοῦ πολιτισμοῦ, μάρτυρες μεμονωμένων ἀντιτεκτονικῶν ἐκδηλώσεων, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ἐξωφρενικοῦ περιεχομένου ἔντυπα, ἐν πλήρει γνώσει τῶν συγγραφέων των ὅτι τὰ ἀποδιδόμενα οὐδεμίαν, οὐδὲ πόρρωθεν, ἔχουν σχέσιν μὲ τὸν Τεκτονισμόν.

Βεβαίως, εἰς τὸ ἀπώτερον παρελθόν, ἡ ἄγνοια καὶ ὁ σκοταδισμὸς εἶχον δημιουργήσει ἕνα ἀντικτετονικὸν κλῖμα προερχόμενον ἐν πολλοῖς, ἐκ τῆς ἀντιτεκτονικῆς στάσεως τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας κατὰ τοὺς τελευταίους αἰῶνας, ἥτις εἶχεν οὐκ ὀλίγους πρὸς τοῦτο λόγους. Ἔκτοτε, ὅμως, ἡ ἀνύψωσις τοῦ μορφωτικοῦ ἐπιπέδου τῶν λαῶν, ἡ οὐσιαστικοποίησις τῶν προβλημάτων, ὁ κοινὸς ἀγὼν κατὰ τῶν ποικίλων ἐκδηλώσεων τοῦ ὑλισμοῦ καὶ αἱ βαθμιαῖαι διαπιστώσεις περὶ τοῦ ἀνθρωπιστικοῦ ρόλου τοῦ Τεκτονισμοῦ, κατέστησαν τὸν ἀντιτεκτονικὸν «συρμὸν» τελείως ἀναχρονιστικόν, ἀκόμη καὶ εἰς τὰς Χώρας μὲ τυφλὸν θρησκευτικὸν φανατισμόν, πάντως ἀσυμβίβαστον πρὸς τὰς πρωτοφανεῖς ἐξελίξεις, αἵτινες προβάλλουν εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας, εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ Διαστήματος.

Τελευταίαν δὲ ἀπόδειξιν περὶ τούτου ἔδωσε καὶ ἡ Παπικὴ Ἐκκλησία, ἡ ὁποία, ἄσπονδος πολέμιος τοῦ Τεκτονισμοῦ καὶ τῆς ἰδεολογίας του, δὲν ἔπαυε, μέχρι πρὸ ὀλίγου, νὰ ἐπαναλαμβάνῃ τὸν ὑπὸ τοῦ Πάπα Κλήμεντος τοῦ ΙΒ΄ ἀφορισμὸν τοῦ 1738. Ἰδού, ὅμως, ἔρχεται ἡ 11η Ἀπριλίου 1963 καὶ εἷς Πάπας, Ἰωάννης ὁ 23ος, ὀρθῶς ἐκτιμήσας τὴν ἄβυσσον, πρὸς τὴν ὁποίαν τυφλῶς καὶ ὁλοταχῶς ὀλισθαίνει ἡ ἀνθρωπότης, ἐκπέμπει διὰ τῆς ἐγκυκλίου του Pacem in Terris ἓν ὑψίστης σημασίας διάγγελμα. Χρησιμοποιῶν τὸ κῦρος καὶ τὴν αὐθεντίαν τῆς θέσεώς του, ὅπως τὴν καθιερώνει ἡ Ἐκκλησία του, εἶχε τὸ θάρρος νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν ἄτεγκτον τακτικὴν τῶν πρὸ αὐτοῦ Παπῶν, οἱ ὁποῖοι περιωρίζοντο εἰς τὸ νὰ καλοῦν μεγαθύμως πάντας τοὺς μὴ καθολικοὺς νὰ προσέλθουν εἰς τὴν καθολικὴν Ἐκκλησίαν ἀναμένοντες παθητικῶς τὴν ἔλευσίν των. Ἀναγνωρίζων τὴν ὕπαρξιν μιᾶς καὶ μόνον ἀνθρωπίνης οἰ-

κογενείας, ἀπηυθύνθη πρὸς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, οἱαιδήποτε καὶ ἂν εἶναι αἱ θρησκευτικαὶ ἢ πολιτικαί των πεποιθήσεις. Χριστιανοὶ καὶ μὴ Χριστιανοὶ ἐκαλοῦντο νὰ συνεργασθοῦν διὰ νὰ σχηματίσουν τὴν παγκόσμιον κοινότητα τῶν ἀνθρώπων. Ἐγκαταλείπονται οὕτω ἀρχαὶ αἱ ὁποῖαι ἀπετέλουν σοβαρὸν λόγον ἀντιθέσεως τοῦ Τεκτονισμοῦ μὲ τὸν Καθολικισμόν.

Πάντως, βέβαιον εἶναι ὅτι οἱ λόγοι οὗτοι τοῦ Πάπα περὶ ἀνοχῆς, ἐρεύνης τῆς ἀληθείας, αἱ ἐκκλήσεις διὰ τὴν ὁμόνοιαν, αἱ ἐνθαρρύνσεις αὗται πρὸς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἰδιαιτέρως πρὸς ἐκείνους ποὺ ἐργάζονται διὰ νὰ ὀργανώσουν τὴν παγκόσμιον κοινωνίαν καὶ τὴν εἰρήνην, τὰς ὁποίας τόσον σφοδρῶς ἀπεδοκίμαζεν ἡ Καθολικὴ Ἐκκλησία ἐν τῷ παρελθόντι, εἶναι ἀρχαὶ τεκτονικαί.

Φωναὶ ἄρσεως τῆς πρὸς τὸν Τεκτονισμὸν ἀντιθέσεως δὲν παύουν ν' ἀκούωνται ἐν τῷ Βατικανῷ. Εἶδε τὴν δημοσιότητα καὶ ἐν Ἑλλάδι, ἡ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ληφθεῖσα παρὰ τῆς Συνόδου τῶν Βορείων Χωρῶν τῆς Εὐρώπης, ἀπόφασις ἐγκριθεῖσα καὶ ὑπὸ τοῦ Βατικανοῦ, πρωτοφανὴς εἰς τὰ χρονικὰ τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας, καθ' ἣν ὁ καθολικὸς δύναται νὰ εἶναι καὶ τέκτων. (ΙΛΙΣΟΣ, 1968, σελ. 153). Εἰς ταῦτα δέον νὰ προστεθῇ καὶ τὸ γεγονὸς τῆς παροχῆς ἀδείας παρὰ τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας εἰς τὸν διάσημον Γάλλον συγγραφέα Alec Mellor ὅπως ὑποβάλῃ αἴτησιν εἰσδοχῆς του εἰς τὸν Τεκτονισμόν. Αἱ ἐν Γαλλίᾳ ἐφημερίδες ἀνέγραψαν τὴν ἀποδοχὴν τῆς αἰτήσεώς του καὶ τὴν εἴσοδόν του εἰς τὸν Τεκτονισμόν.

Δυστυχῶς, παρ' ἡμῖν, ἀκούονται εἰσέτι μερικαὶ ἀνεύθυνοι φανατικαὶ ἀπόψεις ἀντιτεκτονικοῦ περιεχομένου, ὡς π.χ. ἡ ἀπίστευτος γνώμη καθ' ἣν ἐχθροὶ τοῦ Ἔθνους εἶναι ὁ Κομμουνισμὸς καὶ ὁ Τεκτονισμὸς (sic)...

Εἶναι νοητὸν νὰ ὑφίσταται σήμερον τοιαύτη σύγχυσις ἐννοιῶν καὶ τοιαύτη ἔλλειψις στοιχειώδους γνώσεως τῆς πραγματικότητος, περὶ ἧς ὀλίγιστα μόνον ἀνεφέρθησαν εἰς τὰς προηγουμένας παραγράφους;

Προφανῶς, μάλιστα ἐν σχέσει μὲ τὴν ὡς ἄνω τραγελαφικὴν ἄποψιν, ἀντελέχθη ὅτι, κατόπιν τῆς τοιαύτης συνταρακτικῆς διαπιστώσεως θὰ ἔπρεπε νὰ διαφωτισθοῦν σχετικῶς καὶ αἱ Η.Π.Α. διὰ νὰ σωθῇ ἀπὸ τὸν... κίνδυνον ποὺ τὰς ἀπειλεῖ, διὰ καταλήψεως τῶν ἀνωτάτων ἐν αὐταῖς ἀξιωμάτων, ἀπὸ τοῦ Προέδρου, τῶν ἀνωτάτων δικαστικῶν, τῶν ἡγητόρων, τῶν ἐνόπλων των δυνάμεων, τῶν Κυβερνητῶν τῶν διαφόρων πολιτειῶν παρὰ τεκτόνων καὶ μάλιστα ἀπὸ τῆς ἀνεξαρτησίας των μέχρι σήμερον! Ἴσως δὲ νὰ ὀφείλαμεν ἐξ εὐγνωμοσύνης τοὐλάχιστον νὰ συστήσωμεν εἰς τοὺς φίλους μας Ἀμερικανοὺς νὰ ἐκδιώξουν ἐκ τοῦ στρατεύματός των τὴν μεγίστην πλειονότητα τῶν ἡγουμένων τῶν ἐνόπλων των δυνάμεων, ἁπάντων τεκτόνων καὶ περαιτέρω νὰ κρημνίσουν τὸ Μαυσωλεῖον τοῦ Οὐάσιγκτον καὶ

τοὺς ἀνδριάντας τοῦ Βενιαμὶν Φραγκλίνου, τὰ ὁποῖα ἀνήγειρεν ὁ Ἀμερικανικὸς λαὸς εἰς ἐκδήλωσιν τῆς εὐγνωμοσύνης του, ἀφοῦ ἀμφότεροι ὑπῆρξαν Μεγάλοι Διδάσκαλοι τοῦ Τεκτονισμοῦ!...

Ἀλλὰ (διὰ νὰ φύγωμεν ἀπὸ τὴν περιοχὴν τοῦ κωμικοῦ), εἶναι παγκοίνως γνωστὴ ἡ στάσις τοῦ Τεκτονισμοῦ ἔναντι τῶν ὁλοκληρωτικῶν καθεστώτων καὶ ἰδίᾳ κατὰ τοῦ Κομμουνισμοῦ, δι' ὃ καὶ εἰς τὰς ἀνατολικὰς Χώρας ὁ Τεκτονισμὸς καταδιώκεται ἀπηνῶς. (Γερμανία καὶ Ἰταλία πρὸ τοῦ πολέμου, Ἱσπανία, Η.Α.Δ., Ἀνατολικαὶ Χῶραι).

Καὶ εἰς τὴν χώραν μας κατὰ τὴν εἰσβολὴν τῶν στρατιῶν τοῦ Χίτλερ καὶ Μουσολίνι κατεδιώχθη ὁ Τεκτονισμός. Συνελήφθη καὶ ἐφυλακίσθη ὁ τότε Μέγας Διδάσκαλος Φιλώτας Παπαγεωργίου, ἀντιπρόεδρος τοῦ Συμβουλίου Ἐπικρατείας, καὶ ἐλεηλατήθη τὸ Τεκτονικὸν Μέγαρον. Πίναξ δὲ τεκτόνων, καταρτισθεὶς ὑπὸ τῶν Γερμανῶν, ἀνευρέθη ὑπὸ τῶν Ἀμερικανῶν εἰς τὸ Βερολῖνον καὶ ἀπεστάλη εἰς τὸ Τεκτονικὸν Ἵδρυμα.

Ὑπάρχει ὅμως καὶ μία ἄλλη, συνηθεστέρα ἀνακρίβεια, δημοσιευμένη κατὰ καιροὺς εἴς τινα ἔντυπα, καθ' ἣν ὁ Τεκτονισμὸς εἶναι, δῆθεν, θρησκεία καὶ (κατὰ συνέπειαν παραλογισμοῦ), τηρεῖ στάσιν ἀντιχριστιανικὴν ... (sic) Δὲν πρέπει νὰ ἀναζητήσῃ τις εἰς τὸν ἰσχυρισμὸν αὐτὸν κάποιαν λογικὴν καὶ στοιχειώδη ἔστω σοβαρότητα ἐφ' ὅσον δι' αὐτοῦ ἀποβλέπουν εἰς τὴν ἐκμετάλλευσιν τῆς ἀμαθείας ἀτυχῶν ἀνθρώπων.

Δὲν ἔχει καμμίαν σημασίαν διὰ τοὺς τοιαῦτα λέγοντας, ἐάν, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, καὶ τὸ πρῶτον ἄρθρον τοῦ διέποντος τὸν Τεκτονισμὸν καταστατικοῦ ρητῶς διαλαμβάνει ὅτι ὁ Τεκτονισμὸς «δὲν εἶναι θρησκεία» καὶ αὐστηρῶς ἀποκλείει πᾶσαν ἐν ταῖς Στοαῖς συζήτησιν ἐπὶ θρησκευτικῶν καὶ πολιτικῶν ζητημάτων καὶ δὲν μετέχει τῶν ἐπ' αὐτῶν ἀγώνων. Δι' ἄλλης δὲ διατάξεως ἀποκρούει ὡς ἀντιτεκτονικὸν πάντα προσηλυτισμόν.

Πρόκειται δυστυχῶς, περὶ χονδροειδοῦς συγχύσεως προερχομένης ἐνδεχομένως ἐκ τῆς *ἀνεξιθρησκείας*, τὴν ὁποίαν ἀπὸ αἰώνων πρεσβεύει ὁ Τεκτονισμὸς ἢ ἀπὸ τὴν συχνὴν αναδρομὴν τῶν κειμένων του εἰς τὴν ἱστορίαν διαφόρων ἐθνῶν ἢ διότι δέχεται εἰς τοὺς κόλπους αὐτοῦ ἀνθρώπους ἐναρέτους, ἄνευ ἐρεύνης τῶν θρησκευτικῶν πεποιθήσεων. Ἡ σύγχυσις ἐπιχειρεῖται κατὰ κανόνα παρ' ἀνθρώπων ἐπιζητούντων διὰ τοῦ μέσου τούτου νὰ ἐξέλθουν τῆς ἀσημότητος, προσελκύοντες τὸν θαυμασμὸν τῶν ἀμαθῶν θρησκολήπτων, ἢ καὶ νὰ ἐξυπηρετήσουν ἀτομικὰ των συμφέροντα.

Σήμερον πλέον, ἡ σύγχυσις αὕτη εἶναι ἀπαράδεκτος. Εἶναι γνωστὸν ὅτι οἱ Τέκτονες θρησκεύονται ἕκαστος ἐλευθέρως, ἡ δὲ θεμελιώδης ἀπαίτησις εἰσδοχῆς «Πίστις εἰς τὸν Θεὸν καὶ τὴν ἀθανασίαν τῆς ψυχῆς», συνιστᾷ ἐν προκειμένῳ τὴν καλυτέραν ἀπάντησιν.

Ἐξ ἄλλου, τὸ παράδειγμα τῶν διασήμων Ἑλλήνων καὶ ξένων Τεκτόνων, τινὲς τῶν ὁποίων κατέλαβον ὕψιστα ἀξιώματα ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ἱεραρχίᾳ (περὶ ὧν εἰς τὰς προηγηθείσας παραγράφους), ὁμιλεῖ ἀφ' ἑαυτοῦ.

Τὸ ζήτημα, πάντως, ἔχει καὶ μίαν ἀτυχῆ παλαιὰν πτυχήν: Τὸ 1933, ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἐζήτησε γνωμάτευσιν περὶ Τεκτονισμοῦ ἀπὸ τὴν ἐγκύρως τὴν Ἐπιστήμην τῆς Ἐκκλησίας ἐκπροσωποῦσαν Θεολογικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν (κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ μειοψηφήσαντος Καθηγητοῦ αὐτῆς Π. Μπρατσιώτου), ἵνα, ὡς διελάμβανε τὸ πρὸς αὐτὴν ἔγγραφον, ἐπὶ τῇ βάσει ταύτης καθορίσῃ τὴν στάσιν της.

Πράγματι, ἡ παντὸς ἄλλου ἁρμοδιωτέρα Θεολογικὴ Σχολὴ καὶ κατ' αὐτὴν τὴν ἀνεξέλεγκτον κρίσιν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, ὑπέβαλεν ἐμπεριστατωμένην Ἔκθεσιν εἰς τὴν ὁποίαν, μὲ συντριπτικὴν πλειοψηφίαν (ἑνὸς μόνον μειοψηφοῦντος) ἀποφαίνεται: μεταξὺ ἄλλων παραθέτουσα ἐν ὑπομνήματι τὰς σκέψεις καὶ τὰ στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα εἶχεν ὑπ' ὄψιν της ὅτι:

1) Ὁ Μασωνισμὸς δὲν εἶναι θρησκευτικὴ ὀργάνωσις, οὐδὲ σωματεῖον ἐπιδιῶκον θρησκευτικοὺς σκοπούς.

2) Ὁ Μασωνισμὸς δὲν ἔχει ἀντιθρησκευτικὸν χαρακτῆρα, τοὐναντίον ῥητῶς τονίζει τὴν πίστιν εἰς τὸν Θεὸν καὶ τὴν ἀθανασίαν τῆς ψυχῆς καὶ αἰωνίαν ζωήν.

3) Ὁ Μασωνισμὸς δὲν ἔχει ἀντιχριστιανικὸν χαρακτῆρα. Οὐ μόνον οὐδόλως συντελεῖ ἀμέσως ἢ ἐμμέσως εἰς μείωσιν τῆς πίστεως τοῦ χριστιανοῦ, ἀλλὰ σέβεται ἀπολύτως τὸν χριστιανισμόν.

4) Αἱ ἠθικαὶ ἀρχαὶ τοῦ Μασωνισμοῦ δὲν δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ἀντιστρατευόμεναι πρὸς τὰς τοῦ Χριστιανισμοῦ, ὅτι δὲ ὁ θεσμὸς τῆς ἀγάπης δὲν περιορίζεται ἐν τῷ Μασωνισμῷ ἀλλ' ἐπεκτείνεται ἐπὶ πάντας μαρτυρεῖ οὐ μόνον ἡ διαρρήδην δήλωσις καθ' ἣν «θεωροῦμεν πάντας τοὺς ἀνθρώπους ἀδιακρίτως τάξεως καὶ φυλῆς ἴσους πρὸς ἡμᾶς ἀδελφοὺς ἡμῶν» (Τυπικὰ σ. 32), ἀλλὰ καὶ ἡ φιλανθρωπία, ἣν ἐξασκεῖ ὁ Μασωνισμὸς οὐ μόνον πρὸς τὰ μέλη του, ἀλλὰ πρὸς πάντας ἀνεξαρτήτως φυλῆς καὶ θρησκείας. Οὕτως ὁ Μασωνισμὸς οὐ μόνον συντηρεῖ συσσίτια, νυκτερινὰς σχολὰς καὶ ὀρφανοτροφεῖα, ἄνευ οἱασδήποτε προπαγανδιστικῆς ἐνεργείας, ἀλλὰ καὶ ἐνεργὸν ἐπεδείξατο ἐνδιαφέρον κατά τε τὸ παρελθὸν καὶ κατὰ τὰς ἡμέρας ἡμῶν εἰς πάσας τὰς ἐθνικὰς ἀνάγκας καὶ εἰς πάσας τὰς συμφοράς, αἵτινες ἔπληξαν τὴν Πατρίδα καὶ τὴν Κοινωνίαν.

5) Χαρακτηριστικὸν στοιχεῖον τῆς Μασωνικῆς ἠθικῆς εἶναι καὶ ὁ πόλεμος κατὰ τοῦ ὑλισμοῦ. Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ ἀναφέρει ἡ γνωμάτευσις ἀποσπάσματα ἐκ τῶν Τυπικῶν τοῦ Τεκτονισμοῦ. «Οἱ Τέκτονες συνέρχονται ἵνα ἐπικρατήσῃ ἐπὶ τῆς Γῆς ἡ βασιλεία τοῦ ἀγαθοῦ». «Ὁ υἱοθετούμενος πρέπει νὰ καταγίνηται διαρκῶς νὰ κατανικᾷ τὰ πάθη του,» καὶ νὰ εἶναι «πάντα πρόθυμος νὰ θυσιάζῃ

τὸ ἀτομικὸν συμφέρον ὑπὲρ τοῦ γενικοῦ», «Ἀγάπα τὴν ἐργασίαν, ἥτις εἶναι φύλαξ τῶν ἠθῶν» κ.ἄ.π.

6) Ὅτι ὁ Μασωνισμὸς δὲν ἔχει ἀντιθρησκευτικάς, ἀντιχριστιανικὰς καὶ ἀντικαθεστωτικὰς ἀρχάς, δύναται νὰ συναχθῇ, οὐ μόνον ἐκ τῶν ἐπισήμων κειμένων αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ ὅτι ἐν τοῖς κόλποις αὐτοῦ καταλέγονται ἄνδρες εὐσεβέστατοι καὶ συντηρητικωτάτων ἀρχῶν, ὧν πολλοὶ οὐ μόνον κατέσχον καὶ κατέχουσιν ἀνώτατα ἀξιώματα, ἀλλὰ καὶ προσήνεγκον καὶ προσφέρουσι πολυτιμοτάτας ὑπηρεσίας πρὸς τὴν ἐκκλησίαν, ἥν τινες καὶ πιστότατα ὑπηρετοῦσι. Καὶ καταλήγει:

«Ἐφ' ὅσον λοιπὸν ὁ Μασωνισμός, ὡς τουλάχιστον διεμορφώθη παρ' ἡμῖν καὶ ὡς διαπιστοῦται ἐκ τῶν ἐπισήμων κειμένων του καὶ ἐκ τῶν θετικῶν δεδομένων, ἅτινα ἔχομεν πρὸ ἡμῶν, δὲν ἀναμιγνύεται εἰς δογματικὰ ζητήματα καὶ δὲν ἦλθεν εἰς ἀντίθεσιν ἢ σύγκρουσιν πρὸς τὴν χριστιανικὴν διδασκαλίαν, δογματικὴν καὶ ἠθικήν, οὐδ' ἐκήρυξεν ἀνατρεπτικὰς θεωρίας, νομίζομεν ὅτι οὐδεὶς λόγος ὑπάρχει ἵνα ἡ ἐκκλησία ἀναλάβῃ ἀγῶνα κατ' αὐτοῦ καὶ φρονοῦμεν ἀδιστάκτως ὅτι τοιοῦτος ἀγὼν οὐ μόνον δὲν ἐπιβάλλεται, ἀλλ' ἀντενδείκνυται καὶ δὴ εἰς ἐποχὴν καθ' ἣν ἀγῶνες ὑψίστης σπουδαιότητος ἐναντίον δεδηλωμένων ἐχθρῶν τοῦ κοινωνικοῦ καὶ θρησκευτικοῦ καθεστῶτος δέον νὰ προκαλέσωσιν ἀμέριστον τὴν προσοχήν της. Ἂν δὲ ἑτερόδοξοί τινες ἐκκλησίαι, ὁρμώμεναι ἐξ ἄγαν στενῶν ἀντιλήψεων, ἀντικειμένων πρὸς τὸ γνήσιον χριστιανικὸν πνεῦμα, ἦλθον εἰς ρῆξιν πρὸς τὸν Μασωνισμὸν καὶ ἐκήρυξαν τὸν πόλεμον κατ' αὐτοῦ, τοῦτο εἶναι εὐεξήγητον, διότι οὗτος προήσπισε τὴν ἐλευθερίαν τῆς ἐρεύνης καὶ ἐπολέμησε σφοδρῶς καταπιεστικὰς τῆς ἐλευθερίας τάσεις, ὡς καὶ ἀναμίξεις τῆς ἐκκλησίας καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀρχόντων εἰς ἔργα ξένα τῆς ἀποστολῆς αὐτῆς καὶ αὐτῶν, καὶ μάλιστα τὰς κοσμοκρατορικὰς τάσεις τῶν παπῶν. Λόγῳ τῆς μασωνικῆς ἀρχῆς τῆς ἐλευθερίας τῆς ἐρεύνης καὶ τῆς σκέψεως κατεδιώχθη σφοδρῶς ὁ Μασωνισμὸς καὶ ὑπὸ αὐταρχικῶν πολιτειακῶν συστημάτων τῶν μᾶλλον ἀντιθέτων τάσεων, ἤτοι τόσον τοῦ σοβιετισμοῦ ὅσον καὶ τοῦ φασισμοῦ. Ἡ ὀρθόδοξος ἐκκλησία εὐτυχῶς, οὐδέποτε διατρανώσασα τοιαύτας τάσεις, οὐδένα ἔχει λόγον νὰ ἔλθῃ εἰς σύγκρουσιν πρὸς τὸν Μασωνισμόν, ἐφ' ὅσον μάλιστα τὰ πλεῖστα τουλάχιστον τῶν μελῶν του εἶναι ἐν ἀδιαρρήκτῳ συνδέσμῳ πρὸς τὴν μητέρα ἐκκλησίαν, ἧς θέλουσι νὰ εἶναι πιστὰ τέκνα».

Μία 40ετία σχεδὸν διέρρευσεν ἔκτοτε, καὶ ἡ πραγματικότης ἐπηλήθευσε πλήρως τὰς ἀπόψεις αὐτὰς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν.

Τὸ καταπληκτικὸν καὶ ἀπίστευτον ὅμως, ἐν προκειμένῳ πρωτοφανὲς δ' εἰς τὰ παγκόσμια χρονικά, εἶναι ὅτι οἱ ἐπιλέξαντες κατ' ἀπόλυτον καὶ ἀδέσμευτον κρίσιν των, τὸ πρὸς γνωμάτευσιν ὄργανον, ἐν προκειμένῳ τὴν Πανεπιστημιακὴν Σχολὴν καὶ δὴ Θεολογικήν, δὲν εὗρον τὴν διὰ παμψηφίας σχεδὸν παρασχεθεῖσαν εἰς αὐτοὺς γνωμά-

τευσιν τῆς ἀρεσκίας των καὶ κατόπιν τούτου, τὴν μὲν γνωμάτευσιν, τὴν ὁποίαν ἐζήτησαν ἵνα ἐπὶ τῇ βάσει ταύτης καθορίσουν τὴν στάσιν των ἔρριψαν εἰς τὸν κάλαθον τῶν ἀχρήστων, ἐνεκολπώθησαν δὲ τὴν γνώμην τοῦ μειοψηφήσαντος ἑνὸς καὶ μόνον.

Τὸ ἄλλο περίεργον ἐν προκειμένῳ, εἶναι ὅτι ὄχι μόνον οὐδεὶς ἐκ τοῦ συνόλου τῶν Ἱεραρχῶν (περὶ τοὺς 70) ἐτόλμησε νὰ ὑποδείξῃ τὸ ἄτοπον τῆς ὡς ἄνω ἐνεργείας, ἀλλ' ἅπαντες, ἐν ἀγαστῇ ὁμοφωνίᾳ καὶ οἱ 70, μηδενὸς ἐξαιρουμένου, ἠγνόησαν τὴν ζητηθεῖσαν παρ' αὐτῶν γνωμάτευσιν, τὴν ἐκπορευθεῖσαν ἐκ τῶν μυησάντων αὐτοὺς εἰς τὴν θεολογίαν καθηγητῶν τῆς Θεολογικῆς καὶ ἐτάχθησαν μὲ τὴν γνώμην τοῦ ἑνός.

Τὸ φαινόμενον αὐτὸ ἀπίθανον ἐκ πρώτης ὄψεως χαρακτηρίζει τὴν παρ' ἡμῖν κατάστασιν, ὅταν μάλιστα, ἐπιπροσθέτως, ἔχῃ τις ὑπ' ὄψιν του ὅτι οὐκ ὀλίγοι ἐκ τούτων ἐγνώριζον τὴν ἀναλήθειαν τῶν ὅσων περὶ τοῦ Τεκτονισμοῦ ἀπεδέχθησαν κατηγοριῶν, ἀλλὰ τὰς ἐν παντὶ ἀντιθέσεις καὶ διαφωνίας μεταξὺ τῶν ἱεραρχῶν, τὰς ἐκδηλουμένας μετ' ἀσυνήθους ὀξύτητος κλπ. ἐπὶ πλέον δὲ καὶ τὸ γεγονὸς ὅτι ἐνεφανίσθησαν κατὰ καιροὺς καρδινάλιοι, ἐκδηλώσαντες τὴν ἀντίθεσίν των ἐν προκειμένῳ, ἀψηφήσαντες τὸ ἀλάθητον τοῦ Πάπα, χωρίς, μάλιστα, νὰ ἔχουν συνεπίκουρον καμμίαν γνωμάτευσιν.

Ἐπιβάλλεται, λέγοντες ταῦτα νὰ μὴ παρίδωμεν τὸ γεγονὸς τῶν ἐπιθέσεων, τὰς ὁποίας ἐδέχθη ὁ Δημ. Μπαλάνος, ἀμυνόμενος τῆς γνωματεύσεως. Εὐτυχῶς δι' αὐτόν, δὲν ἦτο κληρικός.

Καὶ ταῦτα μὲν τὰ δεδομένα τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς, ἐξαγγελθέντα κατ' αἴτησιν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, διὰ τῶν παρ' αὐτῆς κριθέντων ἐν προκειμένῳ ὡς τῶν πλέον ἁρμοδίων. Οἱ καιροὶ ὅμως ἐπέρασαν. Ὁ φρικτὸς δεύτερος παγκόσμιος πόλεμος καὶ τὰ δεινὰ τῆς ἀνθρωπότητος ὑπὸ τὰ πλήγματα τῶν ὁλοκληρωτικῶν καθεστώτων, ἀκόμη καὶ σήμερον, διέλυσαν τοὺς ἀναχρονιστικοὺς φανατισμούς, ἀπεκάθαραν τὰς ἐννοίας, ἐδημιούργησαν σύγχρονα προβλήματα καὶ συνέβαλον εἰς τὴν τοποθέτησιν νέων στόχων πνευματικῆς ἐλευθερίας καὶ ἀνθρωπισμοῦ, ἀνέκαθεν ὑπηρετουμένους καὶ ὑπὸ τοῦ Τεκτονισμοῦ.

Σήμερον, πλέον, μόνον μεμονωμένα ἄτομα ἢ ὀργανώσεις δημιουργηθεῖσαι ὑπὸ ἐπαγγελματιῶν τῆς διεγέρσεως μίσους ἀντὶ ἀγάπης, ἀρέσκονται νὰ ἐπιστρέφουν εἰς τὸ ἀνύπαρκτον πλέον ψευδοπρόβλημα τῶν σχέσεων Τεκτονισμοῦ καὶ Χριστιανισμοῦ, μὲ ἐξωφρενικοῦ περιεχομένου δημοσιεύματα, ὡς νὰ μὴ ὑπῆρχον, δι' ὅλους μας, ζέοντα τὰ προβλήματα τῶν ἔργων ἀγάπης, τῶν ἔργων παιδείας καὶ τοῦ ὑψίστου ἔργου τῆς καλλιεργείας κριτικῶν προσωπικοτήτων, ἑτοίμων νὰ ἀμυνθοῦν δι' ὅλων τῶν δυνάμεών των κατὰ τοῦ ἐπαπειλουμένου ἀπανθρωπισμοῦ.

Ἀλλὰ πέραν ὅλων τούτων, διερωτᾶται κανεὶς ἐὰν εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπάρχῃ ἄνθρωπος εἰς τὸν 20ὸν αἰῶνα, οἱουδήποτε πνευματικοῦ καὶ ἠθικοῦ ἐπιπέδου, ὁ ὁ-

ποῖος νὰ ἀποκρύπτῃ τὴν θρησκείαν εἰς τὴν ὁποίαν πράγματι ἀνήκει καὶ νὰ ἐμφανίζεται ψευδῶς ὅτι ἀνήκει εἰς ἄλλην θρησκείαν. Καὶ ὅμως οἱ ζηλωταὶ οὗτοι τῆς Χριστιανικῆς πίστεως παρουσιάζουν ἑαυτοὺς ὡς πιστεύοντας ὅτι τὰ μερικὰ ἑκατομμύρια τῶν Τεκτόνων, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἀρχηγοὶ ἐκκλησιῶν, βασιλεῖς, πρόεδροι δημοκρατιῶν καὶ λοιποὶ κάτοχοι ὑψίστων εἰς τὰς ἐκκλησίας καὶ πολιτείας ἀξιωμάτων κ.λ.π. ἀπηρνήθησαν τὴν θρησκείαν τῶν πατέρων των, ἠσπάσθησαν ἄλλην θρησκείαν, τὴν μασωνικὴν ὅπως τὴν ἀποκαλοῦν, καὶ ἔφθασαν εἰς τοιοῦτον σημεῖον ἀθλιότητος ὥστε ν' ἀποκρύπτουν τὴν ἀλλαξοπιστίαν των, ἰσχυριζόμενοι ψευδῶς ὅτι ὁ μασωνισμὸς δὲν εἶναι θρησκεία! Δὲν περιωρίσθησαν δὲ μόνον εἰς τὴν ποταπότητα αὐτήν, ἀλλὰ προσχωρήσαντες εἰς τὴν... νέαν θρησκείαν, ἐν γνώσει τελοῦντες ὅτι ὁ Τεκτονισμὸς δὲν δέχεται γυναῖκας, ἐγκατέλειψαν εἰς τὴν θρησκείαν τὴν ὁποίαν ἀπηρνήθησαν, τὰ προσφιλέστερά των πρόσωπα, μητέρα, σύζυγον, θυγατέρας!...

Καὶ ὅμως οἱ ζηλωταὶ οὗτοι τῆς πρὸς τὸν Θεὸν τῆς ἀγάπης πίστεως, γνωρίζουν καλλίτερον παντὸς ἄλλου ὅτι οἱ τέκτονες διακηρύσσουν τὴν πίστιν των εἰς τὴν Ὀρθοδοξίαν (ἐννοεῖται ὅσοι ἐξ αὐτῶν εἶναι ὀρθόδοξοι). Τὴν δὲ ἀφοσίωσίν των εἰς τὴν Ἐκκλησίαν δεικνύουν ὁσάκις τοὺς παρέχεται ἡ εὐκαιρία δι' ἔργων.

Τὸ φαινόμενον αὐτό, τῶν ἑκάστοτε κατὰ τοῦ Τεκτονισμοῦ ἐν Ἑλλάδι ἐπιθέσεων οὐδαμοῦ τοῦ Ἐλευθέρου Κόσμου εἰς οὐδεμίαν κοινωνίαν συναντᾶται, οὐδ' εἰς αὐτήν, ἰδίᾳ κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους, τὴν ἐκ καθολικῶν τὸ θρήσκευμα ἀπαρτιζομένην, οὐδ' εἰς ἡμιανάπτυκτον ἢ παντελῶς μὴ ἀνάπτυκτον. Καὶ νὰ σκεφθῇ κανεὶς ὅτι ἡ ἀνθρωπότης ἀνῆλθε καὶ διανύει τὸν αἰῶνα τοῦ Διαστήματος!

Αἱ παροῦσαι συνοπτικαὶ πληροφορίαι ἀπευθύνονται πρὸς πάντα ἐπιζητοῦντα ἐν γένει νὰ σταθμίσῃ εὐσυνειδήτως τὰ τῆς ὀρθότητος ἢ μὴ τῶν κατὰ τοῦ Τεκτονισμοῦ διατυμπανιζομένων μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι θὰ συμβάλουν εἰς τὴν διαφώτισιν τῶν καλῇ τῇ πίστει ἐν πλάνῃ εὑρισκομένων.

21 ΙΟΥΛΙΟΥ 1969

ΟΙ ΠΡΩΤΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ ΣΤΗ ΣΕΛΗΝΗ

ΤΟ ΚΟΣΜΟ·Ι·ΣΤΟΡΙΚΟ ΕΓΧΕΙΡΗΜΑ «ΑΠΟΛΛΩΝ 11»

ΕΝΑ ΜΙΚΡΟ ΒΗΜΑ γιὰ ἕναν ἄνθρωπο, ἀλλὰ ΕΝΑ ΤΕΡΑΣΤΙΟ ΑΛΜΑ γιὰ τὴν ἀνθρωπότητα — αὐτὰ ἦσαν τὰ λόγια τοῦ ἀστροναύτου Νὴλ Ἄρμστρογκ, καθὼς ἐπραγματοποίησε τὸ πρῶτο περπάτημα ΣΤΟ ΕΔΑΦΟΣ ΤΗΣ ΣΕΛΗΝΗΣ!

Αὐτὴ ἡ συγκλονιστικὴ σελίδα τῆς ἀνθρώπινης ἱστορίας ἀπὸ καταβολῆς Κόσμου γράφηκε τὴν 21ην Ἰουλίου 1969, ἡμέρα Δευτέρα, ὥρα 04.56′, ὅταν Ο ΠΡΩΤΟΣ ΑΝΘΡΩΠΟΣ ἔθετε πόδα σὲ ἕναν ἐξωγήϊνο πλανήτη. Ἔστησε τὴν ἀμερικανικὴ σημαία καὶ στάθηκε εἰς προσοχήν, ὑπὸ τὰ ἔκθαμβα βλέμματα ὅλης τῆς ἀνθρωπότητος, ἡ ὁποία παρακολουθοῦσε τὴν σκηνὴ στὶς ὀθόνες τῆς τηλεοράσεως!

Ὁ ἀστροναύτης Ἔντουϊν Ὤλντριν ἀκολούθησε, σὲ λίγο, τὸν συνάδελφό του καὶ ἀπεκάλυψε ἀναμνηστικὴ πλάκα (στὰ πόδια τῆς σεληνακάτου «Ἀετὸς») ποὺ ἔλεγε:

ΕΝΤΑΥΘΑ ΑΝΘΡΩΠΟΙ ΑΠΟ ΤΟΝ ΠΛΑΝΗΤΗ ΓΗ
ΕΘΕΣΑΝ ΤΟ ΠΡΩΤΟΝ ΠΟΔΑ ΕΠΙ ΤΗΣ ΣΕΛΗΝΗΣ
ΤΟΝ ΙΟΥΛΙΟΝ 1969 Μ.Χ.
ΗΛΘΟΜΕΝ ΕΙΡΗΝΙΚΑ ΔΙ' ΟΛΟΝ ΤΟ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟ ΓΕΝΟΣ

Ἀκολουθοῦσαν αἱ ὑπογραφαὶ τῶν δύο ἀστροναυτῶν ποὺ πάτησαν στὸ φεγγάρι, τοῦ τρίτου ἀστροναύτου Μάϊκλ Κόλλινς, ὁ ὁποῖος κυβερνοῦσε τὸ περιφερόμενο γύρω ἀπὸ τὴν Σελήνη διαστημόπλοιο «Ἀπόλλων 11», καὶ τοῦ Ρίτσαρντ Νίξον, προέδρου τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς, τῆς Χώρας, ἡ ὁποία ἐπετέλεσε τὸν κοσμοϊστορικὸ ἆθλο.

Λίγα λεπτὰ μετὰ τὴν ἀποβίβασι τῶν πρώτων ἀνθρώπων στὴ Σελήνη ἐπραγματοποιεῖτο ραδιοτηλεφωνικὴ συνομιλία Γῆς καὶ Σελήνης, εἰς ἐπήκοον ὅλης τῆς ἀνθρωπότητος. «Οἱ λαοὶ ὅλου τοῦ κό-

σμου —εἶπε ὁ Πρόεδρος Νίξον— εἶμαι βέβαιος ὅτι συμμερίζονται μὲ τὸν ἀμερικανικὸ τὴν χαρὰ καὶ τὴν ἀναγνώρισι τοῦ μεγάλου σας ἐπιτεύγματος. Μὲ ὅσα ἐκάματε οἱ οὐρανοὶ ἔγιναν ἐπέκτασις τῆς Γῆς. Καὶ καθὼς μᾶς μιλᾶτε ἀπὸ τὴν Θάλασσα τῆς Ἠρεμίας, μᾶς ἐμπνέετε γιὰ νὰ διπλασιάσωμε τὶς προσπάθειες γιὰ νὰ φέρωμε εἰρήνη καὶ ἠρεμία ἐπὶ τῆς Γῆς».

«Ἐλπίζω —ἐδήλωσε στὸν ἴδιο τύπο ὁ διάσημος Γερμανὸς ἐπιστήμων Λεοπόλδος Σάντσενμυλλερ— ὅτι, ἐπὶ τέλους, οἱ ἄνθρωποι θὰ ἀντιληφθοῦν ὅτι ἡ Γῆ εἶναι πολὺ μικρὴ καὶ ὅτι ὑπάρχουν πολὺ σπουδαιότερα πράγματα ἀπὸ τὴν πολιτικὴ τῆς ἰσχύος. Θὰ ἀντιληφθοῦν, ἐπὶ τέλους, ὅτι δὲν εἴμεθα πολλὰ ἔθνη, ἀλλὰ μία οἰκογένεια. Ἡ κατάκτησις τῆς Σελήνης ἀποδεικνύει ὅτι ὁ ἄνθρωπος, ὅ,τι ἐπιδιώξη, τὸ ἐπιτυγχάνει».

ΤΑ ΕΠΙΤΕΥΓΜΑΤΑ ΤΟΥ «ΑΠΟΛΛΩΝ» 11

Τὸ κοσμοϊστορικὸ ἐγχείρημα ἄρχισε στὶς 15.32΄ τῆς 16ης Ἰουλίου, ὅταν, ἀπὸ τὸ κοσμοδρόμιον τοῦ Ἀκρωτηρίου Κέννεντυ, ἕνας πύραυλος «Κρόνος» ἐξετόξευε τὸν «Ἀπόλλωνα 11» γιὰ τὸ φανταστικὸ ταξίδι του. Ὅλα —ἀπὸ τὴν ἐγκατάλειψι τῆς γηΐνης τροχιᾶς, τὴν εἴσοδο σὲ σεληνιακὴ τροχιά, τὴν ἀπόσπασι τῆς σεληνακάτου, τὴν προσγείωσί της, τὴν ἐκ νέου σύνδεσί της μὲ

τὸ διαστημόπλοιο, μέχρι τὴν ἐπιστροφὴ στὴ Γῆ— ἔγιναν μὲ καταπληκτικὴ ἀκρίβεια. Ὑπῆρξε ἀπόκλισις μόνον ἑνὸς λεπτοῦ! Ἕνα ἀκόμη θαῦμα τῆς τεχνολογίας.

Ἡ πτῆσις διήρκεσε συνολικὰ 195 ὧρες, 16 πρῶτα λεπτὰ καὶ 21 δεύτερα καὶ τὸ διαστημόπλοιον «Ἀπόλλων 11» ἐπραγματοποίησε τὶς ἀκόλουθες ἐπιδόσεις:

1. Ἀπεβίβασε μὲ ἀσφάλεια ἀνθρώπους στὸ ἔδαφος τῆς Σελήνης γιὰ πρώτη φορὰ καὶ τοὺς διετήρησε στὴν ζωὴ ἐκεῖ ἐπὶ δύο ὧρες καὶ 36 λεπτά, παραλλήλως δὲ τοὺς ἀπεμάκρυνε καὶ πάλι ἐκ τοῦ ἀσφαλοῦς ἀπὸ ἐκεῖ.

2. Ἔθεσε γιὰ πρώτη φορὰ ἀποτυπώματα ἀνθρωπίνων ποδιῶν σ' ἕνα ἄλλο οὐράνιο σῶμα ἐκτὸς ἀπὸ τὸν πλανήτη μας, παρέχοντας τὴν δυνατότητα τετραώρου ἐξερευνήσεως πεζῆ γιὰ τὴν συλλογὴ δειγμάτων ἀνυπολογίστου ἀξίας. Ἤδη, τὰ κομισθέντα ἀπὸ τὴν «Θάλασσα τῆς Ἠρεμίας» πετρώματα ὑπολογίζονται νὰ ἔχουν ἡλικίαν μεταξὺ 2 - 4 δισεκατομμυρίων ἐτῶν, ἤτοι πολὺ γηραιότερα ἀπὸ ὅ,τι (500 ἑκατομμύρια ἔτη) ὑπέθεταν οἱ ἐπιστήμονες καὶ σχεδὸν «ὁμήλικα» μὲ τὸ ἡλιακὸ σύμπαν.

3. Διήνυσε ἀπόστασι 952.000 μιλίων (1.533.215 χιλιόμετρα) στὸ χάος χωρὶς νὰ σημειωθῆ κανένα μεγάλης σημασίας σφάλμα ἢ ἐμπόδιο, ὑπερνικώντας θριαμβευτικὰ κάθε κίνδυνο σ' αὐτὴ τὴν πιὸ ἐπικίνδυνη πτῆσι ποὺ ἔγινε ποτὲ στὴν ἱστορία τῆς τεχνολογίας τῆς ἀνθρωπότητος.

4. Ἐγκατέστησε στὴ Σελήνη συσκευές, ποὺ ἀναμένεται νὰ δώσουν πολύτιμες πληροφορίες.

α) Ὁ σεισμογράφος: θὰ διηγηθῆ τὶς «μυστικὲς» κινήσεις τῆς Σελήνης, τοὺς «σεισμοὺς τῆς Σελήνης», ἂν μποροῦμε νὰ ἐκφρασθοῦμε ἔτσι, καὶ θὰ μᾶς πληροφορῆ γιὰ τὴν πτῶσι μεγάλων μετεωριτῶν. Εἶναι ἐφωδιασμένος μὲ τέσσαρα αἰωρούμενα βάρη καὶ ἕνα τελλάρο ποὺ ἀκουμπάει στὸ ἔδαφος. Ὅταν θὰ κινῆται τὸ ἔδαφος, τὸ τελλάρο θὰ κινηθῆ καὶ αὐτό, ἐνῶ τὰ βάρη θὰ παραμένουν ἀκίνητα. Μετρώντας τὴν σχετικὴ κίνηση ἀνάμεσα στὸ τελλάρο καὶ τὰ βάρη καὶ μεταφράζοντάς την σὲ ἀριθμούς, θὰ ἔχουμε τὰ νούμερα αὐτὰ στὴ Γῆ, γιὰ νὰ μᾶς ἀποκαλύπτουν τὶς ἐσωτερικὲς κινήσεις τοῦ φυσικοῦ μας δορυφόρου.

Ἤδη, ὁ σεισμογράφος ἐξέπεμψε διάφορες πληροφορίες πρὸς ἐπιγείους σταθμοὺς ἀπὸ τῆς 21ης Ἰουλίου μέχρι τῆς 2ας Αὐγούστου ὁπότε καὶ ἔδυσε ὁ ἥλιος στὴν περιοχὴ τῆς προσεληνώσεως τῶν ἀστροναυτῶν. Ἐν συνεχείᾳ, οἱ ἐπιστήμονες διέκοψαν τὴν λειτουργία τῆς συσκευῆς φοβούμενοι μήπως καταστραφῆ κατὰ τὴν σεληνιακὴ νύκτα ἡ ὁποία διαρκεῖ 15 γήϊνες ἡμέρες, δεδομένου ὅτι ἡ θερμοκρασία μειοῦται εἰς 155 βαθμοὺς ὑπὸ τὸ μηδέν.

Κατὰ τὴν διάρκεια τῆς πρώτης περιόδου τῆς δραστηριότητός του ὁ σεισμογράφος κατέγραψε ἐνδείξεις δονήσεων ἐκ τῶν ὁποίων παρέχονται στοιχεῖα ὅτι ἡ σελήνη ἐνδέχεται νὰ ἔχη θερμὸν πυρῆνα ὡς καὶ ἡ γῆ. Κατέγραψε ὡσαύτως, δονήσεις ἐκ καπολισθή-

σεων εἰς τοὺς πέριξ κρατῆρας.

Ἡ ἐξακολούθησις τῆς λειτουργίας τοῦ σεισμογράφου —τοῦ κυριωτέρου ἐπιστημονικοῦ ὀργάνου — θὰ ἐπιτρέψῃ νὰ ἐξακριβωθῇ ἂν ἡ Σελήνη εἶναι σῶμα γεωλογικῶς νεκρὸν ἢ ζωντανό, ὅπως ἡ Γῆ. Μέχρι πρὸ ὀλίγου ἐπιστεύετο γενικῶς ὅτι ὁ φυσικός μας δορυφόρος ἦτο γεωλογικῶς νεκρός, στερούμενος ἐσωτερικῆς θερμῆς μάζης, ὅπως ἡ Γῆ. Ἐν τούτοις, τὸν τελευταῖο καιρὸ ἐπεσημάνθησαν δι' εἰδικῶν ὀργάνων ὡρισμένα ἀέρια, τὰ ὁποῖα ἀναδύονται ἐκ τῆς ἐπιφανείας τῆς Σελήνης. Τοῦτο ἠμπορεῖ νὰ σημαίνῃ ὅτι ὑπάρχει ἐπ' αὐτῆς δρᾶσις ἡφαιστειογενής, ὁπότε βεβαίως θὰ ὑπάρχουν καὶ σεισμοί.

Τὸ θέμα τοῦτο τώρα θὰ διευκρινισθῇ χάρις εἰς τὸν ἐγκατασταθέντα ὑπὸ τῶν ἀστροναυτῶν εὐαίσθηταν σεισμογράφον. Ἂν ὑπάρχῃ δρᾶσις ἡφαιστειογενὴς ἐπὶ τῆς Σελήνης, τότε τὸ ἐσωτερικὸν αὐτῆς θὰ εἶναι πυρακτωμένον καὶ ἐξ αὐτοῦ δύνανται νὰ ἐξαχθοῦν πολυάριθμα πολύτιμα ἐπιστημονικὰ συμπεράσματα. Μεταξὺ αὐτῶν οἱ γεωλόγοι τῆς ΝΑΣΑ συγκαταλέγουν, τὴν διαπίστωσι τῆς ἡλικίας τοῦ οὐρανίου αὐτοῦ σώματος, τὴν προέλευσίν του, τὰς πιθανὰς ὁμοιότητας μὲ τὴν Γῆν καὶ τὴν φύσι τῶν γεωλογικῶν στρωμάτων ὑπὸ τὴν ἐπιφάνεια τοῦ ἐδάφους.

Γιὰ ὅλους αὐτοὺς τοὺς λόγους οἱ ἐπιστήμονες τῆς ΝΑΣΑ φρονοῦν ὅτι ὁ ἐγκαταλειφθεὶς εἰς τὴν ἐπιφάνεια τῆς Σελήνης σεισμογράφος ἐνέχει μεγίστην ἐπιστημονικὴν ἀξίαν. Δὲν διστάζουν μάλιστα οἱ ἐπιστήμονες αὐτοὶ νὰ εἰποῦν ὅτι, ἐν τελευταίᾳ ἀναλύσει, ἡ ἀξία αὐτὴ ἴσως ἀποδειχθῇ μεγαλύτερη ἀπὸ τὴν ἀξία τῶν γεωλογικῶν πετρωμάτων, τὰ ὁποῖα ἔφεραν στὴ Γῆ οἱ ἄνδρες τοῦ «Ἀπόλλων 11», διότι διὰ τοῦ σεισμογράφου θὰ δοθοῦν ἀπαντήσεις μὲ βασικώτατα ἐρωτήματα γιὰ τὸ παρελθὸν καὶ τὴν ὑφὴ τῆς Σελήνης.

β) Ἀκτῖνες Λέϊζερ: Πρόκειται γιὰ συσκευή, ποὺ παράγει φωτεινὰ κύματα, διαφέρει ἀπὸ μιὰ κοινὴ λυχνία, γιατὶ τὰ κύματα ποὺ παράγει ἔχουν ὅλα τὸ ἴδιο μῆκος καὶ μποροῦν νὰ συγκεντρωθοῦν σὲ μιὰ πολὺ λεπτὴ δέσμη, πολὺ λεπτότερη ἀπὸ τὶς δέσμες τοῦ κανονικοῦ φωτός.

Ὁ ἀνακλαστὴρ τῶν ἀκτίνων Λέϊζερ ἀποτελεῖται ἀπὸ 100 κάτοπτρα χαλαζίου, γωνιακά, τὰ ὁποῖα λέγονται ἔτσι, γιατὶ μοιάζουν μὲ τὶς κορυφὲς ἑνὸς κύβου, κουταγμένες ἀπὸ τὸ ἐσωτερικό τους, ἢ γιὰ ὅσους δὲν θυμοῦνται τὴν γεωμετρία, μὲ τὶς γωνιὲς ποὺ βρίσκονται ἡ μιὰ ἀπέναντι στὴν ἄλλη, ἐκεῖ ὅπου συναντιοῦνται οἱ τοῖχοι ἑνὸς δωματίου στὸ ὕψος τοῦ πατώματος ἢ τοῦ ταβανιοῦ.

Αὐτὸς ὁ ἀνακλαστὴρ ἔδωσε ἤδη, γιὰ πρώτη φορά, στὸν ἄνθρωπο ἕνα πράγματι ἀκριβὲς μέτρο. Κατεμέτρησε τὴν ἀπόστασι ἀπὸ τὴ Γῆ στὸ φεγγάρι, μὲ τὴν καταμέτρησι τοῦ χρόνου ποὺ χρειάσθηκαν οἱ ἀκτῖνες (ποὺ ταξιδεύουν, ὅπως ὅλες οἱ ἀκτῖνες φωτὸς καὶ ὅλα τὰ ἠλεκτρομαγνητικὰ κύματα μὲ ταχύτητα 300.000 χιλιομέτρων στὸ δευτερόλεπτο) νὰ διανύσουν τὴν ἀπόστασι. Καί,

ὅπως ἀνεκοίνωσαν οἱ ἐπιστήμονες τοῦ ἀστεροσκοπείου Μὰκ Ντόναλντ, ἡ μεγίστη ἀπόστασις Γῆς καὶ Σελήνης εἶναι 373.787.265 μίλια — μεγαλύτερη μόνον κατὰ 40 μίλια ἀπὸ ὅσο ὑπελογίζετο ἕως τώρα.

Ἡ γνῶσις τῆς ἀκριβοῦς ἀποστάσεως, εἶναι πολὺ ἐνδιαφέρουσα, γιατὶ ὅταν τὴν γνωρίζουμε εἶναι δυνατὸν νὰ μετρήσουμε τὶς παραλλαγές της. Ἂν εἶναι ἀλήθεια, γιὰ παράδειγμα, πὼς ἡ σεληνιακὴ τροχιὰ ποὺ κάθε χρόνο γίνεται καὶ μεγαλύτερη, θὰ μπορῇ νὰ ἐπιβεβαιωθῇ ἡ ὑπόθεσις σύμφωνα μὲ τὴν ὁποίαν ἡ γήϊνη βαρύτητα ἐλαττώνεται ἀδιάκοπα, ἔστω καὶ ἂν ἡ ἐλάττωσις εἶναι βραδυτάτη. Θὰ μποροῦμε ἐπίσης, νὰ ἀξιολογήσουμε τὶς κινήσεις τῆς Γῆς περὶ τὸν ἄξονά της καὶ νὰ τὶς ἀντιπαραθέσουμε στοὺς σεισμούς.

Θὰ εἶναι δυνατὸν ἐπίσης, νὰ μάθουμε, ἂν αἱ ἤπειροι τῆς Γῆς μετακινοῦνται πραγματοποιώντας αὐτὸ ποὺ ὀνομάζουμε: «μετατόπισι τῶν ἠπείρων». Θὰ εἶναι ἀρκετὸ νὰ κάνουμε ἕνα τρίγωνο ἀνάμεσα στὸ φεγγάρι καὶ σὲ δύο σταθερὰ σημεῖα στὴν Ἀφρικὴ καὶ τὴν Νότιο Ἀμερική, νὰ βροῦμε τὴν ἀπόσταση ἀνάμεσα στὰ σημεῖα αὐτὰ καὶ νὰ δοῦμε ἂν παραμένη σταθερὴ ἡ ἀπόστασις αὐτή, ἂν ἀλλάζῃ καὶ μὲ ποιά ἔννοια ἀλλάζει.

γ) Μετρητὴς ἡλιακοῦ ἀνέμου: Ἦτοι μετρητὴς τῆς ροῆς μορίων ὑψηλῆς ἐνεργείας, τὰ ὁποῖα προέρχονται ἀπὸ τὸν ἥλιο.

Ὁ μετρητὴς τοῦ ἡλιακοῦ ἀνέμου εἶναι ἕνα λεπτὸ φύλλο ἀπὸ ἀλουμίνιο, ποὺ συμπεριλαμβάνει τὰ μόρια τῶν σπανίων ἀερίων, ὅπως εἶναι τὸ ἀργόν, τὸ κρυπτόν, τὸ ξένον καὶ τὸ ἥλιον. Αὐτό, ὅμως, τὸ φύλλο δὲν τὸ ἄφησαν, τὸ πῆραν μαζὶ μὲ τὰ δείγματα τοῦ σεληνιακοῦ ἐδάφους, τὰ ὁποῖα θὰ πρέπει νὰ μᾶς ποῦν ἀπὸ τί εἶναι φτιαγμένη ἡ Σελήνη καὶ ἐὰν ἐπιφυλάσσῃ γιὰ τοὺς ἀνθρώπους ποὺ ἀπὸ τόσο μακρυὰ πῆγαν νὰ τὴν ἐξερευνήσουν, τὸ βραβεῖον τοῦ ὑλικοῦ πλούτου.

ΤΑ ΑΠΟΤΥΠΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΣΤΡΟΝΑΥΤΩΝ

Τὰ ἀποτυπώματα τῶν ἀστροναυτῶν τοῦ «Ἀπόλλων 11» στὸ χῶμα τῆς Σελήνης ἔχουν βάθος 4 ἑκατοστῶν περίπου, σύμφωνα μὲ ἀνακοίνωσι τοῦ γεωλόγου τῆς ΝΑΣΑ δρος Ἔλμπερτ Κίνγκ, καὶ πρόκειται νὰ διατηρηθοῦν ἀναλλοίωτα ἐπὶ αἰῶνας. Τοῦτο θὰ ὀφείλεται στὸ γεγονὸς ὅτι στὴν ἐπιφάνεια τῆς Σελήνης δὲν ὑπάρχουν οὔτε ἄνεμοι οὔτε ἄλλα μετεωρολογικὰ φαινόμενα, τὰ ὁποῖα νὰ ἐξαλείψουν τὰ ἀποτυπώματα. Ὁ ἐπιστήμων ἐξηγεῖ ὅτι τὸ μόνον στοιχεῖον τὸ ὁποῖον δύναται νὰ ἐπιφέρῃ ἀλλοιώσεις στὴν ἐπιφάνεια τῆς Σελήνης εἶναι ὁ συνεχὴς βομβαρδισμὸς ὑπὸ μικρομετεωριτῶν, οἱ μεγαλύτεροι τῶν ὁποίων δυνατὸν νὰ ἔχουν διαστάσεις μικροῦ βοτσάλου. Οἱ μικρομετεωρῖται αὐτοί, λέγει ὁ δρ. Κίνγκ, θὰ καλύψουν ἐν τέλει τὰ ἀποτυπώματα ἐκ τῶν ὑποδημάτων τῶν ἀστροναυτῶν, ἀλλὰ τοῦτο ἀποκλείεται νὰ γίνῃ πρὸ τῆς παρελεύσεως δύο τουλάχιστον αἰώνων.

Στὴν ἀνακοίνωσί του ὁ δρ. Κίνγκ διευκρινίζει πάντως, ὅτι, οἱ μικρομετεωρῖται δὲν ἀποτελοῦν τὸ μόνον στοιχεῖον, τὸ ὁποῖον πρόκειται νὰ συμβάλλη στὴν ἐξάλειψι τῶν ἀποτυπωμάτων. Ἕτερον στοιχεῖον, λέγει ὁ ἐπιστήμων, θὰ εἶναι αἱ ἐξαιρετικῶς μεγάλαι διακυμάνσεις τῆς θερμοκρασίας στὴν σεληνιακὴν ἐπιφάνειαν. Ὁ κ. Κίνγκ πληροφορεῖ ἐν προκειμένῳ ὅτι κατὰ τὴν διάρκεια τῆς ἐκθέσεως τοῦ σεληνιακοῦ χώματος στὸ ἡλιακὸν φῶς, ἡ θερμοκρασία ἀνέρχεται εἰς τοὺς ·120 βαθμοὺς Κελσίου, ἐνῶ κατὰ τὴν σεληνιακὴ νύκτα αὕτη κατέρχεται εἰς τοὺς -172 βαθμοὺς Κελσίου. Αἱ ἀπότομοι αὐταὶ αὐξομειώσεις ὁδηγοῦν ἐν τέλει εἰς βραδεῖαν ἀλλοίωσιν τοῦ σχήματος τῶν διαφόρων μικρῶν λίθων στὴν ἐπιφάνεια τῆς Σελήνης καὶ βεβαίως τῆς ἔναντι ἀλλήλων θέσεως τῶν κόκκων τοῦ σεληνιακοῦ χώματος.

Η «ΤΑΥΤΟΤΗΣ» ΤΗΣ ΣΕΛΗΝΗΣ

Τὰ στοιχεῖα «ταυτότητος» τῆς Σελήνης, τὰ ἕως τώρα γνωστά, εἶναι:

Μέση διάμετρος: 3.476 χιλιόμετρα, ἤτοι τὸ ἕνα τέταρτον περίπου τῆς γηΐνης, ποὺ εἶναι 12. 744 χιλιόμετρα.

Ὄγκος: 22.010.000.000 κυβικὰ χιλιόμετρα, ἤτοι 50 φορὲς μικρότερος τοῦ γηΐνου ὄγκου.

Ἐπιφάνεια: 38 ἑκατομμύρια τετραγωνικὰ χιλιόμετρα, περίπου, 13 φορὲς μικρότερη τῆς ἐπιφανείας τῆς Γῆς.

Ἕλξις: Εἶναι τὸ ἕνα ἕκτο περίπου τῆς ἕλξεως τῆς Γῆς. Συγκεκριμένα, ἕνα κιλὸ ζυγίζει στὴ Σελήνη 166 γραμμάρια.

Θερμοκρασία: Τὴν ἡμέρα κυμαίνεται ἀπὸ 130 βαθμοὺς Κελσίου, πάνω ἀπὸ τὸ μηδὲν στὰ ἐκτεθειμένα στὸν ἥλιο σημεῖα, ἕως 50 κάτω τοῦ μηδενός, στὴν σκιά. Τὴν νύκτα, ἡ θερμοκρασία κατέρχεται στοὺς 156 βαθμοὺς ὑπὸ τὸ μηδέν.

Σεληνιακὴ ἡμέρα: Περίπου 14 γήϊνες ἡμέρες.

Σεληνιακὴ νύκτα: Περίπου 14 γήϊνες νύκτες.

Σεληνιακὸς μήν: 29 γήϊνες ἡμέρες, 12 ὧρες, 44 λεπτὰ καὶ 2, 8΄΄.

Μέση ἀπόστασις ἀπὸ τὴν Γῆ: 384.400 χιλιόμετρα. (Περίγειο: 356.430 χιλιόμετρα. Ἀπόγειο: 406.720 χιλιόμετρα).

Ὁρατὸν τμῆμα ἐπιφανείας ἀπὸ τὴν Γῆ: 59% περίπου.

Πολλά, ὅμως, πάρα πολλά, μένουν νὰ γνωστοῦν γιὰ τὴν Σελήνη — καὶ δὲν ὑπῆρχε ἄλλο μέσον ἀπὸ τὴν μετάβασι ἀνθρώπων ἐπὶ τόπου. Τὰ βασικὰ ἐρωτήματα, σύμφωνα μὲ ἀνακοίνωσι ἐκπροσώπων τοῦ Διαστημικοῦ Κέντρου Χιοῦστον, Τέξας, εἶναι:

—Ποιά εἶναι τὰ βασικὰ συστατικά, τὰ ὁποῖα συνθέτουν τὸ σεληνιακὸν ἔδαφος;

—Ἀπὸ ποῦ προῆλθον ἡ Σελήνη, ἡ Γῆ καὶ ὁ Ἥλιος;

—Ποιά ἡλικία ἔχει ἡ Σελήνη;

—Τί προεκάλεσε τὰς γεωλογικὰς διαμορφώσεις στὴν ἐπιφάνεια τῆς Σελήνης, εἰδικώτερα τί προεκάλεσε τὸν σχηματισμὸ τῶν

ἐπιλεγομένων «θαλασσῶν» καὶ τῶν πολυαρίθμων κρατήρων; Τὰ γεωλογικὰ αὐτὰ χαρακτηριστικὰ εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα προσκρούσεως μετεωριτῶν, ἐκρήξεως ἡφαιστείων ἢ μήπως συνδυασμοῦ ἀμφοτέρων;

—Ὑπάρχει οἱαδήποτε μορφὴ ζωῆς ἐπὶ τῆς Σελήνης; Καὶ ἐὰν ὄχι, μήπως ὑπῆρξε ποτὲ ἐκεῖ κατὰ τὸ παρελθὸν κάποια μορφὴ ζωῆς;

Οἱ ἐπιστήμονες τῆς ΝΑΣΑ φρονοῦν ὅτι, πρὸς ἐξασφάλισιν ἱκανοποιητικῶν ἀπαντήσεων στὰ ἀνωτέρω ἐρωτήματα, ἀπαραίτητος ἦταν ἡ ἐξερεύνησις τῆς Σελήνης ὑπὸ ἀνθρώπων. Οἱ ἐπιστήμονες εἶναι πεπεισμένοι ὅτι οἱ δαπάνες τῆς προσπαθείας αὐτῆς εἶναι ἀπολύτως δικαιολογημένες, διότι χάρις εἰς τὴν διευκρίνισι τῶν ἀνωτέρω βασικῶν θεμάτων, ἡ ἀνθρωπότης θὰ ὁδηγηθῆ σὲ μιὰ νέα ὅλως ἐποχή. Αἱ ἀπαντήσεις εἰς τὰ ἀνωτέρω βασικὰ ἐρωτήματα, λέγουν οἱ Ἀμερικανοὶ ἐπιστήμονες, θὰ προκαλέσουν ἐπανάστασι στὴν φιλοσοφικὴ καὶ θρησκευτικὴ σκέψι τῆς ἀνθρωπότητος, ἐνῶ παραλλήλως θὰ διαλευκάνουν τὴν προέλευσι καὶ ἱστορία τοῦ πλανήτου μας.

ΒΑΘΥΤΕΡΑ ΣΤΟ ΣΥΜΠΑΝ

Ἀλλά, ὁ ἄνθρωπος τῆς διαστημικῆς ἐποχῆς δὲν ξεδιψάει μόνον μὲ πληροφορίες ἀπὸ τὴν Σελήνη. «Ὁ ἄνθρωπος —ἐδήλωσε χαρακτηριστικὰ ὁ πρόεδρος τῆς Ἑλληνικῆς Ἀστροναυτικῆς Ἑταιρίας κ. Ἠλίας Πετρόπουλος— μὲ τὴν κατὰ τὸν φιλόσοφον Ἀριστοτέλη δίψαν τῆς γνώσεως τοῦ ἀγνώστου, ὠθούμενος ἀπὸ τὴν γιγαντιαίαν δύναμιν τῆς συγχρόνου τεχνολογίας, ἀλλὰ διαθέτων συνάμα πίστιν ἀδιάσειστον, θὰ προχωρῆ συνεχῶς καὶ θὰ εἰσδύη βαθύτερον πρὸς τὰς ἀβύσσους τοῦ ἀστρώου σύμπαντος καὶ θὰ ἀξιοποιῆ, εἰς κλίμακα πρωτοφανῆ, τὴν γνῶσιν εἰς πρόγνωσιν καὶ εἰς δύναμιν».

«Πρόγραμμα τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν —ἐδήλωσεν ὁ συνδιευθυντὴς τῆς ΝΑΣΑ δόκτωρ Τζὼν Νάγκλ— εἶναι ἡ ἐξερεύνησις ὅλων τῶν πλανητῶν τοῦ ἡλιακοῦ συστήματος πρὸ τοῦ τέλους τοῦ αἰῶνος μας εἰς ἀναζήτησις ἐξωγηΐνης ζωῆς».

Ἡ δήλωσις τοῦ δρ. Νάγκλ ἀποτελεῖ συνέχειαν δηλώσεων τοῦ διευθυντοῦ τῆς ΝΑΣΑ δρος Τόμας Πάϊην καθ᾽ ἣν ὁ ἑπόμενος στόχος τῶν Ἀμερικανῶν εἰς τὸ διάστημα θὰ εἶναι ἡ ἐκτόξευσις διαστημοπλοίου 3.000 τόννων μὲ 12μελὲς πλήρωμα διὰ τὸν Ἄρην.

Ἀμφότεραι αἱ δηλώσεις ἐγένοντο παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι αἱ φωτογραφίαι τὰς ὁποίας ἀπέστειλε στὴ Γῆ ὁ «Μάρινερ 6» οὐδεμίαν ἐνθάρρυνσιν παρέχουν περὶ ὑπάρξεως ζωῆς εἰς τὸν «Ἐρυθρὸ Πλανήτη».

★ ☆ ★ ☆ ★ ☆ ★ ☆ ★ ☆ ★ ☆ ★ ☆

Ὁ Σεληνάνθρωπος Ὤλντριν εἶναι Τέκτων

Ὁ Ἔντουϊν Ὤλντριν ποζάρει στὸν Ἄρμστρογκ

ΕΝΤΟΥΪΝ ΩΛΝΤΡΙΝ

ΖΩΗΡΟΣ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΣ τόνος ἐδόθη στὸ ἐγχείρημα τῆς προσεδαφίσεως τῶν πρώτων ἀνθρώπων στὴ Σελήνη.

Πρῶτον: Προτοῦ ἐκτοξευθοῦν μὲ τὸ διαστημόπλοιον «Ἀπόλ-

λων 11», στούς ἀστροναῦτες ἐδόθη μία μετάλλινη θήκη περιέχουσα μηνύματα ἡγετῶν τοῦ κόσμου σὲ μικροφίλμ, γιὰ νὰ τὴν ἀφήσουν στὸν χλωμὸ δορυφόρο τῆς Γῆς, ὅταν θὰ ἔφθαναν ἐκεῖ. Στὸ μήνυμα τοῦ Πάπα Παύλου Στ΄ ἐμνημονεύετο καὶ ἡ ἑξῆς περικοπὴ τοῦ 8ου ψαλμοῦ τοῦ Δαυΐδ, διὰ τοῦ ὁποίου ἐξυμνεῖτο τὸ μεγαλεῖον τοῦ Δημιουργοῦ:

«Κύριε, ὁ Κύριος ἡμῶν, ὡς θαυμαστὸν τὸ ὄνομά Σου ἐν πάσῃ τῇ Γῇ.

»Ὅτι ἐπήρθη ἡ μεγαλοπρέπειά Σου ὑπεράνω τῶν οὐρανῶν.

»Ὅτι ὄψομαι τοὺς οὐρανούς, ἔργα τῶν δακτύλων Σου, Σελήνην καὶ ἀστέρας, ἃ Σὺ ἐθεμελίωσας.

»Τί ἐστιν ἄνθρωπος ὅτι μιμνήσκει αὐτοῦ; ἢ υἱὸς ἀνθρώπου ὅτι ἐπισκέπτῃ αὐτόν;

»Ἠλάττωσας αὐτὸν βραχύ τι παρ᾽ ἀγγέλους δόξῃ καὶ τιμῇ ἐστεφάνωσας αὐτόν, καὶ κατέστησας αὐτὸν ἐπὶ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν Σου.

»Πάντα ὑπέταξας ὑποκάτω τῶν ποδῶν αὐτοῦ...»

Δεύτερον: Ὅταν οἱ ἀστροναῦτες ξύπνησαν στὸ ἔδαφος τῆς Σελήνης καὶ ἦλθαν εἰς ἐπαφὴν μὲ τὸ Διαστημικὸν Κέντρον στὸ Χιοῦστον (Τέξας), τοὺς ἐπληροφόρησαν ὅτι ὅλαι αἱ Ἐκκλησίαι τοῦ κόσμου προσεύχονται γι᾽ αὐτούς. Ὁ ἀστροναύτης Φρὰνκ Μπόρμαν ἐδιάβασε τὸ χωρίον ἀπὸ τὴν Γένεσιν, ποὺ εἶχε διαβάσει πέρυσι τὰ Χριστούγεννα, ὅταν, στὴν πρώτη ἐπηνδρωμένη πτῆσι πρὸς τὴν Σελήνη, πετοῦσε εἰς ἀπόστασιν 110 χιλιομέτρων ἀπὸ αὐτήν.

Τρίτον: Εἰδικὰ ἡ Ἐκκλησία τῆς **Ἑλλάδος ἐτέλεσε εἰδικὴν** πανηγυρικὴν λειτουργίαν μὲ εἰδικοὺς ποιητικώτατους ὕμνους, συντεθέντας ἀπὸ τὸν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Κοζάνης κ. Διονύσιον. Ὁ αὐτὸς Μητροπολίτης ἐδήλωσεν ὅτι «ὅταν οἱ Ἀμερικανοὶ ἀστροναῦτες ἐτοποθέτησαν στὴν ἐπιφάνεια τῆς Σελήνης τὴν πινακίδα μὲ τὸ ἀπόσπασμα τῆς Ἁγίας Γραφῆς, εἶναι σὰν νὰ ἔβαλαν στὸν δορυφόρο τῆς Γῆς τὰ θεμέλια τοῦ πρώτου Χριστιανικοῦ Ναοῦ».

Τί θὰ ἔλεγε ἆρά γε ὁ Σεβασμιώτατος, ἐὰν ἐγνώριζεν ὅτι ὁ ἀστροναύτης Ἔντουϊν Ὤλντριν, ὁ κυβερνήτης τῆς Σεληνακάτου «Ἀετός», αὐτός, ἀκριβῶς, ὁ ὁποῖος «ἐθεμελίωσε τὸν πρῶτο Χριστιανικὸ ναὸ ἐπὶ τῆς Σελήνης» εἶναι ἕνας ἀνωτάτου βαθμοῦ Μ α σ ῶ ν ο ς;

Πράγματι, ὁ Ὤλντριν εἶναι Ἐλεύθερος Τέκτων ἀπὸ τοῦ 1956 μέλος τῆς Στοᾶς τῆς πόλεως Μοντκλαὶρ (πολιτεία Νέας Ὑερσέης) ὑπ᾽ ἀριθ. 144, ἀκολουθήσας τὸ παράδειγμα τοῦ πατέρα του, ὁ ὁποῖος εἶναι μέλος τῆς Στοᾶς «Πρωϊνὸς Ἀστὴρ» τοῦ Οὐόρτσεστερ (Μασαχουσέτης). Ὁ Ἔντουϊν Ὤλντριν υἱὸς ἀνυψώθη εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ Διδασκάλου τὴν 21ην Φεβρουαρίου 1956 καὶ ἔκτοτε, χάρις εἰς τὴν ἀφοσίωσίν του εἰς τὸν Τεκτονισμόν, ἀνῆλθεν εἰς τὸν προτελευταῖον βαθμὸν τοῦ Τάγματος, τὸν 32ον (Ὑπέρτατος πρίγκηψ τοῦ Βασιλικοῦ Μυστικοῦ).

Τὰ ἀποτυπώματα τῶν ποδῶν τοῦ Ἔντουιν Ὥλντριν στὴ Σελήνη.

Δὲν εἶναι ὁ μόνος ἀστροναύτης Μασῶνος. Ἀνήκουν ἐπίσης εἰς τὸν τεκτονισμὸν καὶ οἱ ἑξῆς:

1) Λερουὰ Γκόρντον Κοῦπερ. Ἔκαμε 22 περιστροφὰς περὶ τὴν Γῆν, διὰ τοῦ «Φαίηθ 7», τὴν 17ην Μαΐου 1956. Ἐπίσης ἔκαμε (μαζὶ μὲ τὸν Κόνραντ), διὰ τοῦ «Τζέμινι 5», τὴν 24ην Αὐγούστου 1965, 120 περιστροφάς. Εἶναι ἀπὸ τοῦ 1956 μέλος τῆς Στοᾶς τῆς πόλεως Κάρμπονταίηλ ὑπ' ἀριθ. 82 (πολιτείας Κολοράδο). Ἦτο καὶ ὁ πατέρας του Τέκτων.

2) Ντὸν Ἄϊζελε. Ἔκαμε (μαζὶ μὲ τὸν Σίρρα καὶ τὸν Κάνιγκαμ) 163 περιστροφὰς περὶ τὴν Γῆν, τὴν 11ην Ὀκτωβρίου 1968 διὰ τοῦ «Ἀπόλλων 7». Εἶναι ἀπὸ τοῦ 1952 μέλος τῆς Στοᾶς «Λούθηρος Τάρνερ» ὑπ' ἀριθ. 732, τῆς πόλεως Κολόμπους (Ὀχάϊο). Εἶχε τὴν τύχη νὰ τὸν μυήση ὁ πατέρας του Χέρμαν Ἄϊζελε, ποὺ ἦτο Σεβάσμιος τῆς Στοᾶς τότε.

3) Βίργκιλ Γκρίσσομ. Ἔκαμε τὴν 21ην Ἰουλίου 1961 «ὑποτροχιακὴν πτῆσιν» 16 λεπτῶν διὰ τοῦ «Λίμπερτυ Μπὲλλ 7». Μαζὶ μὲ τὸν Γιάνγκ, ἔκαμε τὴν 23ην Μαρτίου 1965, διὰ τοῦ «Τζέμινι 3», τρεῖς περιστροφὰς περὶ τὴν Γῆν. Ἦτ ο μέλος τῆς Στοᾶς Μίτσελ ὑπ' ἀριθ. 228, τῆς πόλεως Μίτσελ (Ἰνδιάνα), ἀπὸ τοῦ 1949. Εὗρε τὸν θάνατον, τὴν 27ην Ἰανουαρίου 1967, μέσα εἰς τὸ διαστημόπλοιον «Ἀπόλλων 6» ὅταν τοῦτο ἀνεφλέγη κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς ἐκτοξεύσεως στὸ Ἀκρωτήριο Κέννεντυ.

4) Οὐῶλτερ Σίρρα. Ἔκαμε ἓξ περιστροφὰς περὶ τὴν Γῆν, τὴν 3ην Ὀκτωβρίου 1962, διὰ τοῦ «Σίγμα 7». Μαζὶ μὲ τὸν Στάφφορντ, τὴν 15ην Δεκεμβρίου 1965, ἔκαμε 17 περιστροφὰς περὶ τὴν Γῆν, διὰ τοῦ «Τζέμινι 6». Καὶ ἐπραγματοποίησε συνάντησι στὸ Διάστημα μὲ τὸ «Τζέμινι 7». Μὲ τὸ «Ἀπόλλων 7» ἔκαμε 163 περιστροφάς, τὴν 11ην Ὀκτωβρίου 1968, μαζὶ μὲ τοὺς Ἄϊζελε καὶ Κάνιγκαμ. Ἔγινε Τέκτων τὴν 4ην Νοεμβρίου 1967, στὸ Τζάκσονβιλ (Φλωρίδα) δι' ἀνακηρύξεως προσωπικῶς ἀπὸ τὸν Μεγάλον Διδάσκαλον Τζῶν Ράους. Ὁ πατέρας του ἦτο, ἐπίσης, Τέκτων ἀπὸ τοῦ 1965.

5) Τόμας Στάφφορντ. Ἔκαμε 17 περιστροφάς, τὴν 15ην Δεκεμβρίου 1965, μαζὶ μὲ τὸν Σίρρα, 44 περιστροφάς, τὴν 3ην Ἰουνίου 1966 μαζὶ μὲ τὸν Σέρναν καὶ τὴν 18ην Μαΐου 1968 ἐπραγματοποίησε, μαζὶ μὲ τὸν Σέρναν καὶ τὸν Στάφφορντ, πτῆσιν πρὸς τὴν Σελήνη, ἀπὸ τὸ ἔδαφος τῆς ὁποίας ὁ Σέρναν ἔφθασε μὲ σεληνάκατο εἰς ἀπόστασιν 15 μόνον χιλιομέτρων, πρᾶγμα ποὺ ἀπετέλεσε τὴν «γενικὴ δοκιμὴ» γιὰ τὴν προσεδάφισι τῶν ἀστροναυτῶν τοῦ «Ἀπόλλων 11». Εἶναι μέλος, ἀπὸ τοῦ 1952, τῆς Στοᾶς «Δυτικὸς Ἀστὴρ» ὑπ' ἀρ. 138, τῆς πόλεως Γουέδερφορδ (Ὀκλαχόμα).

Ἐξ ἄλλου, ἀστροναῦτες μὴ Τέκτονες, ἀλλὰ τῶν ὁποίων οἱ πατέρες εἶναι Τέκτονες, ἀναφέρονται οἱ Ἄλαν Σέπαρντ, Τζῶν Γκλέν, Βὰνς Μπράντ, Οὐΐλλιαμ Πόγκ καὶ Ἄντονυ Ἤγκλαντ.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω Μασώνων τοῦ Διαστήματος, οἱ Οὐῶλτερ Σίρρα καὶ Τόμας Στάφφορντ εἶχαν τὴν ἔμπνευσι, κατὰ τὴν πτῆσι τοῦ 1965, νὰ μεταφέρουν στὸ Διάστημα τὸ Τεκτονικὸν σῆμα τῆς «Φλόγας» και νὰ τὸ ἐπαναφέρουν στὴ Γῆ. Τὸ σῆμα αὐτὸ ἐξετέθη κατόπιν στὸ περίπτερο, ποὺ ἡ Μεγάλη Στοὰ τῆς Νέας Ὑόρκης ὠργάνωσε στὴν Μεγάλη Παγκόσμιο Ἔκθεσι Νέας Ὑόρκης τοῦ 1965. Πολλὰ καὶ ἐνδιαφέροντα ἦσαν τὰ ἐκθέματα γιὰ τὴν ἱστορία καὶ τὰ ἐπιτεύγματα τοῦ Τεκτονικοῦ Τάγματος ὑπὲρ τῶν μεγάλων ἰδεῶν τῆς Ἀνθρωπότητας, ἀλλὰ τὰ πλέον ἐντυπωσιακὰ ἦσαν, ἀφ' ἑνὸς η ἀναπαραγωγὴ τοῦ ποιήματος «Ρέτζιους» τοῦ 13ου αἰῶνος, ποὺ ἱστορεῖ τοὺς κανόνες τῶν πρώτων Τεκτονικῶν (ἐργατικῶν) συντεχνιῶν καὶ ἀφ' ἑτέρου ἡ γαλάζια φλόγα τῶν κοσμοναυτῶν.

Ὡς πρὸς τὸν Ἔντουιν Ὤλντριν, τὰ στοιχεῖα τῆς βιογραφίας του καὶ τῆς διαστημικῆς του δράσεως εἶναι τὰ ἀκόλουθα:

Ἐγεννήθη στὸ Μόντκλαιρ (Νέας Ὑερσέης) τὴν 20ὴν Ἰανουαρίου 1930. Τὸ 1951 ἀπεφοίτησε τρίτος (μεταξὺ 475 σπουδαστῶν) ἀπὸ τὴν Στρατιωτικὴ Ἀκαδημία Οὐὲστ Πόϊντ ὡς πτυχιοῦχος φυσικῶν ἐπιστημῶν. Ἐπειδὴ ὁ πατέρας του εἶναι σμήναρχος τῆς ἀμερικανικῆς ἀεροπορίας, ἀκολούθησε τὸ παράδειγμά του καὶ μετετάγη στὴν ἀεροπορία. Στὸν πόλεμο τῆς Κορέας μετέσχε σὲ 66 ἀποστολές. Ἔχει πετάξει ἐπὶ 2.992 ὧρες!

Ἀπὸ τὸ 1963 ἀνήκει στὸ διαστημικὸ ἐπιτελεῖο τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν. Ἡ πρώτη του διαστημικὴ πτῆσις ἐπραγματοποιήθη τὴν 11ην Νοεμβρίου 1966 (μαζὶ μὲ τὸν Τζαίημς Λόβελ) διὰ τοῦ «Τζέμινι 12». Ἦτο διαρκείας τεσσάρων ἡμερῶν. Ὁ Ὤλντριν ἔκαμε τρεῖς ἐξόδους ἀπὸ τὸ διαστημόπλοιο καὶ κατέρριψε ρεκὸρ μένοντας πλέον τῶν πέντε ὡρῶν. Ἐπῆρε τὶς πρῶτες φωτογραφίες μιᾶς ἐκλείψεως τοῦ Ἡλίου ἀπὸ τὸ Διάστημα. Τὸ 1963 εἶχε ἀνακηρυχθῆ διδάκτωρ τοῦ Τεχνολογικοῦ Ἰνστιτούτου Μασαχουσέτης γιὰ μιὰ ἐργασία του σχετικὰ μὲ τὰ «διαστημικὰ ραντεβοῦ». Αὐτὴ τὴ φορὰ τοῦ ἐδόθη ἡ εὐκαιρία ν' ἀποδείξῃ στὴν πρᾶξι ὅσα ὑπεστήριζε. Ἐπραγματοποίησε μὲ ἐξαιρετικὴ ἐπιτυχία τὴν σύνδεσι μὲ τὴν «Αἴητζίνα».

Στὴν ἱστορικὴ πτῆσι τοῦ «Ἀπόλλων 11», ὁ Ὤλντριν, καὶ μὲν ἐπάτησε δεύτερος στὸ ἔδαφος τῆς Σελήνης, ἀφήνοντας τὴν ἐντυπωσιακὴ ἐπιτυχία στὸν συνάδελφό του Νὴλ Ἄρμστρογκ, ἀλλὰ ἦτο ὁ κυβερνήτης τῆς σεληνακάτου καὶ αὐτὸς καθοδήγησε τὸν Ἄρμστρογκ στὰ πρῶτα του βήματα, στὴν κλίμακα καθόδου. Ἀπὸ τοὺς δύο «σεληνανθρώπους» ὁ Ὤλντριν ἔδωσε τὴν ἐντύπωσι ὅτι ἦτο ὁ πιὸ πειθαρχικὸς ἐκτελεστὴς τοῦ προγράμματος ἐξερευνήσεως τῆς Σελήνης.

Εἶναι ξανθός, μὲ γαλανὰ μάτια, ἀναστήματος 1,80 μ. καὶ βάρους 75 κιλῶν. Ἀθλητικὸς τύπος. Ἔχει τὴν «πέτρινη» ὄψι ἑνὸς ντετέκτιβ. Ἡ φωνή του εἶ-

ναι χαμηλή, ἡ ὁμιλία του λακωνική. Τὸ ὕφος του ἐν γένει ταπεινό. Δὲν μπορεῖς νὰ φαντασθῇς ὅτι εἶναι *αὐτός*, ἂν δὲν τὸν ξέρεις. Πολὺ λεπτὸς στοὺς τρόπους. Στὸ ἀριστερό του χέρι φοράει πάντα τὸ ἀναμνηστικὸ δακτυλίδι τῆς Σχολῆς Οὐὲστ Πόϊντ καὶ στὸ δεξί του, στὸ μικρὸ δάκτυλο, ἕνα *Μασωνικὸ* δακτυλίδι. Εἶναι ὑπερήφανος γιὰ τὴν Τεκτονική του ἰδιότητα, ὅπως, ἄλλως τε, οἱ περισσότεροι ἄνθρωποι στὶς χῶρες ὅπου ὄχι μόνον δὲν διώκεται, οὔτε συκοφαντεῖται ἢ ὑβρίζεται ὁ Τεκτονισμός, ἀλλὰ θεωρεῖται τίτλος τιμῆς.

Ὁ Ὤλντριν διακρίνεται ἐπίσης γιὰ τὴν βαθειά του θρησκευτικότητα. Δὲν εἶναι μόνον ἕνας ἐνεργὰ θρησκευόμενος, ἀλλὰ καὶ ἐπίτροπος τῆς Ἐκκλησίας στὴν ὁποίαν ἀνήκει (τὴν Πρεσβυτεριανή).

Προτοῦ ξεκινήσῃ γιὰ τὸ κοσμοϊστορικὸ ταξίδι, εἶχε συνάντησι μὲ τὸν πάστορα Γούντραφ τῆς Πρεσβυτεριανῆς ἐκκλησίας τοῦ Γουέμστερ, κοντὰ στὸ Χιοῦστον καὶ. . . Ἀλλά, ἂς ἀκούσωμε τὴν ἀφήγησι τοῦ ἰδίου τοῦ Ὤλντριν:

«Δύο ἑβδομάδες πρὶν ἀπὸ τὴν ἐκτόξευσί μας ὁ πάστορας Γούντραφ εἶχε εὐλογήσει μία θεία Κοινωνία εἰδικὰ γιὰ τὴν διαστημική μας πτῆσι. Μετὰ τὴν εὐλογία, μοῦ ἔδωσε ἕνα μικροσκοπικὸ δισκοπότηρο ποὺ τὸ ἐτοποθέτησα μέσα στὴν σεληνάκατο μὲ λίγον ἄρτον καὶ οἶνον.

»Τὴν στιγμὴ ποὺ ὁ Μάϊκ (Κόλλινς) περνοῦσε πάνω ἀπὸ τὰ κεφάλια μας μὲ τὸ διαστημόπλοιο «Ἀπόλλων 11», λίγο μετὰ τὴν ἄφιξί μας στὴν Σελήνη, ἔβγαλα τὴν Θεία Μετάληψι καὶ ἐκοινώνησα. Γιὰ τὴν ἀκρίβεια ἐτοποθέτησα τὰ θεῖα δῶρα πάνω σ᾿ ἕνα μικρὰ δίσκο, μπροστὰ στὸν ἠλεκτρονικὸ ἐγκέφαλο τῆς σεληνακάτου. Ἐζήτησα ἀπὸ τὸ Κέντρον ἐλέγχου τοῦ Χιοῦστον νὰ μοῦ παραχωρήσουν μερικὰ λεπτὰ ἡσυχίας. Διάβασα τότε μερικὰ ἀποσπάσματα ἀπὸ τὴ Βίβλο καὶ ἐκοινώνησα.

»Δὲν μπορῶ νὰ σᾶς πῶ πῶς κυλᾶ ὁ οἶνος πάνω στὴν Σελήνη. Εἰλικρινὰ δὲν πρόσεξα. Ἤμουν συγκινημένος ποὺ τὸν ἔβλεπα μέσα στὸ ἅγιο δισκοπότηρο. Ἔκανα μερικὲς προσευχές. Δὲν ἤμουν τόσο ἐγωϊστής, ὥστε νὰ περιορισθῶ στὸν ἑαυτό μου καὶ στὴν οἰκογένειά μου, ἀλλὰ προσευχήθηκα γιὰ τὸ πεπρωμένο καὶ τὸ μέλλον ὁλοκλήρου τοῦ κόσμου...»

Ὥστε, δὲν «ἐθεμελιώθη», ἁπλῶς, «ὁ πρῶτος Χριστιανικὸς ναὸς στὴ Σελήνη», ἀλλὰ καὶ ἐλειτούργησε! Ἀνεγνώσθησαν ἀποσπάσματα ἀπὸ τὴν Βίβλο καὶ ἐτελέσθη, γιὰ πρώτη φορά, τὸ **Μυστήριον τῆς Θείας Μεταλήψεως! Ἀπὸ ἕνα Μασῶνο!**

Αὐτή, ὅμως, δὲν ἦταν ἡ μόνη ἐκδήλωσις τῆς εὐσεβείας τοῦ Ὤλντριν. Μέσα ἀπὸ τὸ σεληνόπλοιο «Ἀετός», ὅπου ἀνεπαύετο προσεδαφισμένος στὴν Σελήνη, ἀπέστειλε τὸ ἀκόλουθον μήνυμα πρὸς τὴν Ἀνθρωπότητα:

«Σᾶς ὁμιλεῖ ὁ κυβερνήτης τοῦ σεληνοπλοίου. Δράττομαι τῆς εὐκαιρίας νὰ ζητήσω ἀπὸ κάθε ἄνθρωπον, ποὺ μὲ ἀκούει, ὁπουδήποτε τῆς Γῆς καὶ ἂν εὑρίσκεται,

νὰ σταματήσῃ κάθε ἄλλη σκέψι, νὰ ἀναλογισθῆ τὰ γεγονότα, ποὺ συνέβησαν πρὸ ὀλίγων ὡρῶν, καὶ νὰ εὐχαριστήσῃ τὸν Θεόν, ὁ καθένας μὲ τὸν ἰδικόν του τρόπον».

Ἐπίσης, ὅταν ἐπέστρεψε στὴ Γῆ καὶ ἔδωσε τὴν πρώτη περιγραφή του, εἶπε:

«Ὁ ἄνθρωπος θὰ φθάσῃ καὶ θὰ ἐγκατασταθῆ ἴσως κάποτε στὴ Σελήνη, ὅπως ἴσως ἀργότερα καὶ σ' ἄλλα ἀστέρια. Τὴν ὥρα ὅμως ποὺ βρισκόμουν μόνος ἐγὼ ἐκεῖ ἐπάνω μαζὶ μὲ τὸν Νὴλ, οἱ πρῶτοι ἄνθρωποι ποὺ πατήσαμε τὸ πόδι μας σ' ἀστέρια, δὲν μποροῦσα νὰ μὴ στρέψω τὸν λογισμό μου πρὸς τὸν Θεὸ καὶ νὰ μὴ ἀπευθύνω μιὰ προσευχὴ πρὸς τὸν Δημιουργὸν αὐτοῦ τοῦ Σύμπαντος, ποὺ ὁ ἄνθρωπος τώρα μόλις τολμοῦσε νὰ διαβῆ τὸ κατώφλι του. Ἡ ἀνθρωπότης καὶ οἱ ἄνθρωποι χρωστοῦν πολλὰ σ' αὐτόν. Μὲ τὴν πρόοδο, τὴν ἀγάπη, τὴν κατανίκησιν τῆς δυστυχίας καὶ τὴν κατάκτησι νέων κόσμων θὰ τοῦ τὰ ξεπληρώσουν».

Τόση θρησκευτικότης, τόση θεοσέβεια ἀνεμένετο —ἀ κ ρ ι β ῶ ς!— ἀπὸ ἕναν Μασῶνο. Διότι ὁ Τεκτονισμὸς θεωρεῖ τὴν πίστιν εἰς Θεὸν ὡς βασικὴν προϋπόθεσιν ἠθικῆς ζωῆς. Ἀφήνει, βέβαια, στὸν καθένα, σὰν ἀναφαίρετο δικαίωμα, νὰ ἀνήκῃ στὴν Ἐκκλησία ἢ τὴν Θρησκεία τῆς προτιμήσεώς του καὶ ἀπαγορεύει κάθε θρησκευτικὴν συζήτησιν. Ἂς κοινωνῆ ὁ καθένας μὲ τὸν Θεό, κατὰ τὸν τρόπο του... Τὰ δόγματα εἶναι τόσο ἀνθρώπινα, τόσο μικρά... Κάποια μελλοντικὴ ἐπαγὴ ἴσως θὰ προσθέσῃ — «καὶ τόσο θλιβερά»...

Τὸ πάτημα τῶν πρώτων ἀνθρώπων στὴ Σελήνη ἴσως ν' ἀποτελέσῃ ὁρόσημο τῆς νέας ἐποχῆς, ὅπου ἡ μισαλλοδοξία δὲν θὰ ἔχῃ θέσιν.

Ὁ Πρόεδρος τῶν Η.Π.Α. Ρίτσαρντ Νίξον εἶπε: «Ἡ ἐπιτυχία αὐτοῦ τοῦ ἐγχειρήματος θὰ ἔχῃ ἄμεση εὐνοϊκὴ ἀπήχησι σ' ὁλόκληρο τὸν Κόσμο καὶ θὰ κάμῃ τοὺς ἀνθρώπους τῆς Γῆς νὰ πλησιάσουν περισσότερο τοὺς συνανθρώπους των».

Καὶ ὁ ἱερεὺς τοῦ ἀεροπλανοφόρου «Χόρνετ» αἰδεσ. Τζὼν Πιέτρο, ἀνέπεμψε, ἀμέσως μετὰ τὴν προσθαλάσσωσι τῶν ἀστροναυτῶν, μιὰ δέησι ποὺ ἔλεγε: «Ἂς μᾶς ἐμπνεύσῃ τὸ παράδειγμα τῶν ἀστροναυτῶν νὰ δημιουργήσωμε μία Κοινωνία περισσότερο ἀδελφωμένη, ἕνα Κόσμο, ὅπου θὰ κυριαρχῆ ἡ ἀγάπη, ἕνα Κόσμο, ὅπου θὰ πρυτανεύουν ἡ λογικὴ καὶ ὁ ἀμοιβαῖος σεβασμός».

Θὰ ἤθελα νὰ προσθέσω μία λέξι μόνον: Εἴθε!

ΧΡΙΣΤΟΣ ΡΙΖΟΠΟΥΛΟΣ

Οὐχ ἑωράκαμεν τὸν Κύριον

«Ἔχοντες οὖν Ἀρχιερέα μέγαν
διεληλυθότα τοὺς οὐρανούς...»
βαδίσαμε ἀπὸ τ' ἀχνάρια
τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ μας
καὶ δοξάσαμε τ' ὄνομά Του
«ἐπὶ ἐνιαυτοὺς ἐνιαυτῶν».
Ἐξουθένωση καὶ ἱλασμὸς
μέσα στὶς ἅγιες ἐκκλησίες Του,
ριπὴ δεινῶν ἐξοντωτικῶν ἐπιθέσεων
τοῦ «ὑπὲρ ἐγὼ» πρὸς τὸ «ἐγὼ» μας.
Κι' εἴπαμε ὅλοι, μ' ἕνα στόμα,
μὲ μιὰ καρδιά:
«Ὁ Θεὸς τῶν Δυνάμεων,
ὁ Θεὸς τῶν Πατέρων ἡμῶν».
Κι' ὅμως
— Δεινὴ ἐξευτέλιση τῶν κυρτωμένων ἁγνῶν ἐπιδιώξεών μας -
Δὲν εἴδαμε καμμιὰ φορὰ
οἰκτίρμονα τὸ χέρι Του
— Ἔτσι καθὼς εἶχα διαβάσει
σὲ κάτι χονδρὰ βιβλία τοῦ παπποῦ μου —
ν' ἁπλώνεται μὲ ἱλαρότητα ἀγαθὴ
ἐπάνω ἀπὸ τὴν ἀνελέητη τομὴ
τῶν κεφαλῶν μας.
Μάταια χρόνους ἀγναντέψαμε
νὰ στείλη προμηνύματα
τῶν περιβόητων «ὑετῶν» Του
σὲ μᾶς, τοὺς ἄδικους καὶ ἄνομους κριτές Του.
Μὰ τώρα πιὰ
ἀνάμεσα στοὺς κόσμους Του
κι' ἀνάμεσα στὴν ἄπειρη σοφία Του
τὴν ταπεινὴ ὑψώνουμε — ἐπίδοξη ὕπαρξή μας
καὶ βιάζουμε ὀρθόδοξα
τὰ ὁ ρ ό σ η μ α
τῆς π α ν τ ο δ υ ν α μ ί α ς Του.
ΑΝΘΡΩΠΙΝΟ ΧΕΡΙ ΚΑΡΦΩΝΕΙ ΑΠΟΨΕ ΣΤΗ ΣΕΛΗΝΗ ΤΟΥ
ΤΗΝ ΕΜΠΑΘΗ ΟΡΓΗ ΤΩΝ ΔΙΣΤΑΓΜΩΝ ΜΑΣ.
Πῶς μπορεῖ νὰ τραγουδήσουμε πιὰ
τὸ τριμμένο παληὸ τραγοῦδι,
«Ὡς ἐμεγαλύνθη τὰ ἔργα Σου, Κύριε»...

Γ. ΤΣΙΛΙΓΚΡΑΣ

ΣΕ ΦΩΤΕΙΝΟΤΕΡΟΥΣ ΚΟΣΜΟΥΣ

Πάρις Χατζηπέτρος

Γεννήθηκε τὸ 1892. Ἔφυγε ἀπὸ τὸν φυσικὸ κόσμο στὶς 4 Αὐγούστου 1969

Ἡ εἴδηση τῆς μεταστάσεως τοῦ Πάρι Χατζηπέτρου μᾶς γέμισε μ' ἀνείπωτη θλίψη, ὅλους ἐμᾶς ποὺ ἀπὸ χρόνια εἴχαμε τὴ σπάνια τύχη νὰ τὸν ἔχωμε ἀνάμεσά μας, πολύτιμο καθοδηγητή, πολύτιμο φίλο καὶ συμπαραστάτη στὸ δύσκολο ἔργο τῆς μελέτης τοῦ ἑαυτοῦ, ποὺ ἀποτελεῖ τὸν πυρῆνα τῆς Κρισναμουρτικῆς διδασκαλίας.

Νοιώσαμε μὲ συντριβή, πὼς ἡ στέρηση τῆς παρουσίας του, θ' ἀποτελεῖ, στὸ ἑξῆς, ἕνα ὀδυνηρὸ κενό, μιὰ πικρότατη δοκιμασία ποὺ ἴσως, ἂν τὸ θελήσωμε μὲ εἰλικρίνεια καὶ ζέση, μπορεῖ ἀπὸ ἄγονη θλίψη καὶ ἄγονη ἀναπόληση, νὰ μεταστραφεῖ σὲ ἐνεργὸ δύναμη γιὰ μιὰ ζωντανότερη προσέγγιση τῆς ἀπελευθερωτικῆς Ἀλήθειας

Τί σήμαινε γιὰ μᾶς ἡ παρουσία τοῦ Πάρι Χατζηπέτρου; Τὸ παράδειγμα μιᾶς θέλησης σταθερὰ προσανατολισμένης, ὁλοκληρωτικὰ προσηλωμένης στὸν ἕνα καὶ μοναδικὸ σκοπὸ τῆς ὕπαρξης καὶ στὴν πραγματοποίησή του. Μιὰν ἐπίπονη πορεία χωρὶς τὴν παραμικρὴν παρέκκλιση, μιὰ ἔνθερμη ἀφοσίωση ὁλόκληρης ζωῆς.

Ὁ Πάρις Χατζηπέτρος, ὑπῆρξε ἀπὸ τοὺς πρώτους ποὺ ἄκουσαν καὶ δέχτηκαν τὸ μήνυμα τοῦ Κρισναμοῦρτι, γιατὶ κατάλαβαν τὴν τεράστια σημασία του γιὰ τὸν Κόσμο μας — τὴ δύναμή του νὰ τὸν μεταμορφώσει ριζικά.

Ἦταν τὴν ἐποχὴ ποὺ ὁ Κρισναμοῦρτι —πρὶν ἀπὸ 42 χρόνια — ἐγκαινίαζε τὴν διδασκαλία του στὰ κάμπινγκ τοῦ Ὄμμεν τῆς Ὁλλανδίας, συγκεντρώνοντας χιλιάδες ἀκροατές, ὅλων τῶν ἐθνοτήτων: τὴ διδασκαλία ποὺ δὲν ἔπαψε, ἔκτοτε, ν' ἀκούγεται καὶ στὰ δυὸ ἡμισφαίρια τοῦ κόσμου.

Στὸ ξεκίνημά του, τότε, καὶ ὁ Πάρις Χατζηπέτρος εἶχε τὴν ἀγαθὴ τύχη νὰ ζήσει ἀπὸ κοντὰ τὸ μεγάλο αὐτὸ γεγονὸς ποὺ σφράγισε ὁλόκληρη τὴ ζωή του. Ἀπὸ τότε, περιώρισε τὰ πνευματικὰ ἐνδιαφέροντά του καὶ διωχέτευσε ὁλόκληρη τὴ δραστηριότητά του, στὸν ἕνα καὶ μοναδικὸ σκοπό, κάνοντας ἔργο τῆς ζωῆς του τὴ διάδοση τῆς διδασκαλίας τοῦ Κρισναμοῦρτι, καὶ στὸν τόπο μας. Ἡ δραστηριότητά του αὐτὴ κάλυψε τὸ χρονικὸ διάστημα 42 χρόνων μὲ ὁμιλίες, μὲ μεταφράσεις κι ἐκδόσεις ἔργων τοῦ Κρισναμοῦρτι, μὲ τὴν παρουσίαση, κατὰ καιρούς, τοῦ ἴδιου τοῦ Κρισναμοῦρτι στὸ Ἀθηναϊκὸ κοινὸ (τὴν τελευταία φορὰ ἦταν τὸ 1956 ἀπ' τὴν αἴθουσα τοῦ Παρ-

νασσοῦ) καὶ τὴν ὀργάνωση τῆς ἐδῶ παραμονῆς του.

Προικισμένος μὲ μιὰν ἔντονη προσωπικότητα καὶ μὲ τὸ σπάνιο χάρισμα τοῦ ὁμιλητῆ ὁ Πάρις Χατζηπέτρος κατόρθωνε νὰ διοχετεύει στὶς ὁμιλίες του τὴ ζέση ποὺ τὸν κατεῖχε, μεταδίνοντας καὶ στοὺς ἀκροατές του ὅλη τὴ δόνηση τῆς ψυχῆς καὶ συγκεντρώνοντας διαρκῶς γύρω του ἕνα κύκλο νέων μελετητῶν τοῦ Διδασκάλου.

Τὰ τελευταῖα χρόνια, ἡ ὑγεία του τὸν ἀνάγκασε νὰ παραιτηθεῖ, λίγο-λίγο, ἀπ᾿ ὅλες του αὐτὲς τὶς δραστηριότητες. Τὸν ἔκανε, μὲ τὸν καιρό, ν᾿ ἀποτραβηχτεῖ σὰν σὲ ἐρημητήριο, στὸ σπίτι του τῆς Ν. Σμύρνης, ὅπου δέχονταν τοὺς πιὸ στενούς του φίλους καὶ συνεργάτες καθὼς καὶ τοὺς νέους ποὺ τὸν ἐπισκέπτονταν καὶ ζητοῦσαν τὴν καθοδήγησή του.

Ἂν καὶ οἱ δυνάμεις του λιγόστευαν ἀπὸ χρόνο σὲ χρόνο δὲν ἔπαψε, ὡς τὸ τέλος, νὰ ἐλέγχει κάθε νέα μετάφραση ὁμιλιῶν τοῦ Κρισναμοῦρτι, γραμμὴ πρὸς γραμμή, καὶ νὰ προωθεῖ τὴν ἔκδοσή τους. Κι οἱ ἀσχολίες αὐτὲς ἐξακολουθοῦσαν νὰ τοῦ δίνουν τὴν πιὸ μεγάλη χαρά.

Συνέχισε, ἀκόμα, νὰ παρευρίσκεται στὶς συγκεντρώσεις τοῦ κύκλου μας, παρακολουθώντας τὶς συζητήσεις μας, σιωπηλὰ καὶ μὲ στοργή. Ἡ ἐπιβολὴ καὶ μόνης τῆς παρουσίας του ἐξακολουθοῦσε νὰ εἶναι μεγάλη. Ξυπνοῦσε ἐκείνη τὴν ἐσωτερικὴ προσοχὴ ποὺ κάνει νὰ καταπαύει μέσα μας ἡ ἐσωτερικὴ φλυαρία, ὁ μάταιος ἐσωτερικὸς θόρυβος ποὺ πάντα μᾶς ἐμποδίζει ν᾿ ἀκούσωμε τὴ Φωνὴ τῆς Σιωπῆς. Γι᾿ αὐτό, περισσότερο κι ἀπ᾿ τὰ πολύτιμα λόγια του κι ἀπ᾿ τὶς πολύτιμες καθοδηγήσεις του, ἔχομε διαφυλάξει ἐκεῖνες τὶς ἀπερίγραπτες στιγμὲς ποὺ σιωπήσαμε μαζί του...

Στὶς ἡμέρες τοῦ πένθους μας καὶ τῆς θλίψεως, ὁ Πάρις Χατζηπέτρος μᾶς ἄφησε τὸ δίδαγμα τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου του, σὰν ἕνα μήνυμα αἰσιόδοξο καὶ φωτεινό. Γιατί, ὁ τρόπος ποὺ ὁ Πάρις Χατζηπέτρος ἔφυγε ἀπ᾿ τὸ φυσικὸ κόσμο μας, χωρὶς καμμιὰν ἀντίσταση (καὶ γι᾿ αὐτό, χωρὶς ἐπιθανάτιο ἀγωνία) —ὅπως ἀνοίγαμε ἁπλὰ μιὰ πόρτα γιὰ νὰ προχωρήσωμε σ᾿ ἕναν ἄλλο χῶρο— εἶναι μιὰ μαρτυρία πὼς ἡ κατανόηση τῆς ζωῆς σημαίνει καὶ τὴν κατανόηση τοῦ θανάτου, ἢ πὼς ὁ φόβος τοῦ θανάτου εἶναι ὁ φόβος τῆς ζωῆς. Καὶ ἡ κατάπαυση τοῦ φόβου αὐτοῦ, ἡ ἐλευθέρωση ἀπ᾿ τὰ δεσμά του, εἶναι ὁ καρπὸς τῆς γνώσεως τοῦ ἑαυτοῦ (ἀρχὴ κάθε σοφίας), ὅπως ὁλόκληρη ἡ διδασκαλία τοῦ Κρισναμοῦρτι προσπαθεῖ νὰ μᾶς κάνει νὰ ἐννοήσωμε.

Ἂς στοχαστοῦμε, λοιπόν, αὐτὸ τὸ αἰσιόδοξο μήνυμα ποὺ ὁ Πάρις Χατζηπέτρος θέλησε νὰ μᾶς ἀφήσει φεύγοντας —σὰν ἕνα μήνυμα ἀγάπης— κι ἂς ἀποκριθοῦμε σ᾿ αὐτό, ὅπως θὰ τὸ εἶχε κι ὁ ἴδιος εὐχηθεῖ, μὲ πλήρη ἐγρήγορση, μὲ ζωντανὴ καὶ ἔνθερμη ἀγάπη.

ΜΕΛΙΣΣΑΝΘΗ

ΤΑ ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Σημειώσεις ΧΡΙΣΤΟΥ ΡΙΖΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ

Κωνστ. Ν. Μπάλλα: Τὸ προφητικὸν παραλήρημα τῆς Πυθίας.

Πρόκειται περὶ διατριβῆς ἐπὶ διδακτορίᾳ, ἐγκριθείσης ἀπὸ τὴν Ἰατρικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Ἡ ἐργασία τοῦ νέου ἐπιστήμονος διακρίνεται ὄχι μόνον γιὰ τὴν πρωτοτυπία τοῦ θέματος, ἀλλὰ καὶ τὴν αὐστηρὴ μεθοδικότητα καὶ τὴν πλούσια τεκμηρίωσι.

Πολλὰ ἔχουν, βέβαια, γραφῆ γιὰ τὸ μαντεῖον τῶν Δελφῶν, ἀλλὰ τὸ θέμα παραμένει ἀνεξάντλητο καὶ «ὁλοζώντανο», καθὼς λέγει καὶ ὁ συγγραφεύς. Τὸ προσὸν τῆς νέας αὐτῆς ἐργασίας συνίσταται ἀφ᾽ ἑνὸς μὲν στὴν συνολικὴ ἔρευνα τῶν ἀρχαίων κειμένων καὶ τῶν ἀρχαιολογικῶν δεδομένων, ἀφ᾽ ἑτέρου δὲ στὴν ἰδιότητα τοῦ συγγραφέως ὡς ἰατροῦ, ὥστε νὰ ἔχῃ προσωπικὴ ἀντίληψι καὶ κριτικὴ δυνατότητα τῶν διαφόρων ἕως τώρα θεωριῶν, πρᾶγμα ποὺ δὲν τὸ μποροῦσαν ἁπλοῖ φιλόλογοι, ἀσχοληθέντες μὲ τὸ θέμα.

Πολὺ κατατοπιστικὰ εἶναι τὰ προκαταρκτικὰ κεφάλαια περὶ γενέσεως καὶ ἐξελίξεως τῆς μαντικῆς, καθὼς καὶ τὰ εἰδικὰ κεφάλαια περὶ τοῦ μαντείου τῶν Δελφῶν καὶ τῆς Πυθίας.

Ἔπειτα ἀπὸ τὴν παράθεσι ὅλων τῶν δεδομένων, ὁ συγγραφεὺς ἐρευνητὴς (ἐργάσθηκε ἐπὶ τέσσαρα ἔτη μελετῶντας 81 ἔργα «πηγῶν» καὶ 154 ἔργα γενικῆς βιβλιογραφίας) διατυπώνει τὴν προσωπική του ἄποψι, ὅτι τὸ προφητικὸν παραλήρημα τῆς Πυθίας (ποὺ τοῦ ἔδιναν μορφὴ χρησμῶν οἱ «προφῆται») προεκαλεῖτο ἀφ᾽ ἑνὸς μὲν διὰ τῆς ὑποβολῆς εἰς ὑποκαπνισμοὺς διὰ σολανωδῶν (ὑοσκύαμος ὁ λευκός, μανδραγόρας, εὐθάλεια ἢ ἄτροπος κ.ἄ.) ἀφ᾽ ἑτέρου δὲ διὰ μασήσεως φύλλων τῶν ἰδίων φυτῶν. Ἴσως νὰ ἐχρησιμοποιεῖτο καὶ ὄπιον, τὸ ὁποῖον, λόγῳ τοῦ ἀνταγωνισμοῦ μορφίνης - ἀτροπίνης, θὰ καθιστοῦσε ἠπιωτέραν τὴν ἐνέργεια τῶν σολανωδῶν. Τὴν ἄποψι αὐτή, ποὺ ἔχουν διατυπώσει καὶ οἱ καθηγηταὶ Ε. Ἐμμανουὴλ καὶ Παν. Κρητικός, βασίζει ὁ συγγραφεὺς κυρίως στὴν ταυτότητα τῶν συμπτωμάτων τῆς παραληρούσης Πυθίας πρὸς ἐκεῖνα τῆς ἀτροπινικῆς δηλητηριάσεως. Τὴν ἄποψι ὅτι ἡ Πυθία εἶ-

χε ὑστερικὲς κρίσεις, ὁ συγγραφεὺς ἀποκρούει, πλὴν τῶν ἄλλων καὶ διότι ἀναφέρονται δύο περιπτώσεις προφητικοῦ παραληρήματος ποὺ κατέληξαν σὲ θάνατο τῶν Πυθιῶν, ἐνῶ ἐὰν ἐπρόκειτο περὶ ὑστερικῆς κρίσεως, ὁσονδήποτε ὀξείας, δὲν θὰ ἐπήρχετο θάνατος.

Ὁ συγγραφεὺς καταλήγει ὡς ἑξῆς: «Εἰσελθοῦσα ἀπὸ νεαρωτάτης ἡλικίας ἡ Πυθία εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ μαντείου, μὲ ψυχὴν διεμορφωμένην πλέον καταλλήλως ὑπὸ τοῦ ἱερατείου, ἐπηρεασμένη ἐκ τῶν προετοιμασιῶν τῆς χρησμοδοσίας, ἐπίστευεν, ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν φαρμακευτικῶν φυτῶν, τὰ ὁποῖα προανεφέραμεν, ὅτι κατείχετο ὑπὸ τοῦ θεοῦ καὶ παρεληρει προφέρουσα φράσεις ἀσυναρτήτους. Εἰς τοὺς ἀσυναρτήτους τούτους λόγους τῆς Πυθίας, οἱ ἱερεῖς τῶν Δελφῶν, πεπαιδευμένοι ὄντες καὶ γνῶσται τῶν ἑλληνικῶν πραγμάτων, ἔδιδαν νόημα σχετικὸν πρὸς τὸ τεθὲν ὑπὸ τοῦ πιστοῦ ἐρώτημα».

Ντίνου Ρούκη - Μπαλάνου: Κοινωνικαὶ ἐπιπτώσεις τῶν συγγενῶν ἀνωμαλιῶν τοῦ ψυχικοῦ κόσμου.

Πρόκειται περὶ ἀνακοινώσεως στὴν Ἰατροχειρουργικὴ Ἑταιρεία Ἀθηνῶν. Ὁ συγγραφεὺς ἀνησυχεῖ γιὰ τὶς ὀλέθριες ἐπιδράσεις ἀντικοινωνικῶν στοιχείων (μὲ τὸν κινηματογράφο, τὸ μυθιστόρημα καὶ τὴν ἐγκληματολογικὴ ἀφήγησι) ἰδίως πάνω σὲ ἄτομα ἐπιρρεπῆ σὲ ἐχθρότητα πρὸς τὸ κοινωνικὸν σύνολον. Γι' αὐτὸ καὶ εἰσηγεῖται, πλὴν ἄλλων γενικῆς φύσεως μέτρων, τὴν θέσπισι τῆς κυτταρικῆς χρωματοσωματοσκοπήσεως. Εἶναι ἕνα ἐπίκαιρο θέμα, ἔπειτα ἀπὸ τὴν τελευταία ἀνακάλυψι, τῆς ἀμέσου σχέσεως τῆς ἐγκληματικῆς ροπῆς ἑνὸς συγκεκριμένου ἀτόμου μὲ τὴν ἀνωμαλία στὰ χρωματοσώματά του.

Ἐξ ἄλλου, ὁ συγγραφεύς, σημαιοφόρος καὶ κῆρυξ πολλῶν προοδευτικῶν ἰδεῶν στὸν τομέα τῆς κοινωνιολογίας, προτείνει νὰ χρησιμοποιηθοῦν μερικὰ ἀπὸ τὰ φθίνονται καὶ ἄχρηστα πιά, γιὰ τὸν ἀρχικὸ σκοπό τους μοναστήρια, στὴν στέγασι σχολῶν ἐπιστημονικῶν ἐρευνῶν.

ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

Sri Aurobindo. Ἡράκλειτος Μετάφρ. Κ. Β. Στεφανίδη.

Ὁ κόσμος αἰωνίως ἔχει ἀνάγκη τῆς ἀληθείας καὶ γιὰ τοῦτο —εἶχε πῆ ὁ Νίτσε— θὰ ἔχη πάντοτε ἀνάγκη τοῦ Ἡρακλείτου.

Αὐτὸν τὸν μεγάλον καὶ πάντα ἐπίκαιρον σοφὸν τῆς Ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος, ὁ σύγχρονος μεγάλος σοφὸς καὶ ἅγιος τῆς Ἰνδίας μελετᾶ, ἑρμηνεύει καὶ παραλληλίζει μὲ τὴν Ἰνδικὴ φιλοσοφία. Τὰ πασίγνωστα καὶ πολυσήμαντα ἀποφθέγματα τοῦ Ἡρακλείτου «ἐκ πάντων ἓν καὶ ἐξ ἑνὸς τὰ πάντα», «πῦρ τὸ ἀείζωον», «τὰ πάντα οἰακίζει κεραυνός», «πόλεμος πατὴρ πάντων» κ.ἄ. βρίσκουν τὶς ἀντίστοιχες ἐκλάμψεις τῆς Ἰνδικῆς σοφίας καὶ παραδόσεως. Εἶναι μιὰ ἐξαιρετικὰ ἐνδιαφέρουσα ἐργασία, τὴν ὁποίαν ἐνισχύει ὁ κα-

τατοπιστικός πρόλογος τοῦ γνωστοῦ Γάλλου φιλολόγου Mario Meunier καὶ ἡ στρωτὴ καὶ γλαφυρὴ μεταφορὰ τοῦ ἔργου στὴν ἑλληνικὴ ἀπὸ τὸν κ. Κωνσταντῖνο Στεφανίδη, εἰδικευμένον στὴν Ἰνδικὴ φιλοσοφία. Θαυμάζει κανεὶς τὴν ἰδεατὴ γέφυρα ἑνώσεως δύο ἀρχαίων πολιτισμῶν καὶ κινήσεων σκέψεως.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Γεωργ. Καββαδία: Γερ. Δόριζας, ἀρχιεπίσκοπος Κεφαλληνίας.

Σκιαγραφία τοῦ γνωστοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ποιμένος, στοχαστικοῦ ἀνθρώπου, γοητευτικοῦ ρήτορος, φιλανθρώπου καὶ ἀνθρωπιστοῦ.

Μὲ ἁπλότητα —καὶ γι' αὐτὸ μὲ ἀποτελεσματικότητα— δίδονται στοιχεῖα βιογραφικά, κείμενα τῆς ἐποχῆς καὶ ἄλλα, ποὺ ζωντανεύουν τὴν φωτεινὴ μορφὴ τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Ὁ ἀρχιεπίσκοπος Δόριζας ἦτο ἐκεῖνος ποὺ ἐζήτησε καὶ τελικῶς ἐπέτυχε τὴν ἄρσι τοῦ ἀφορισμοῦ τοῦ Ἀνδρέα Λασκαράτου. Γι' αὐτὸν ἔγραψε ὁ Δημ. Ταγκόπουλος: «Ἐπίστευσα στὸ ράσο... Δὲν τὸ εἶδα μαῦρο, ἀποκρουστικό... Ἦτο ἀραχνοΰφαντος πέπλος, ροδόλευκος, μὲ ἐλαφρὰ χρυσᾶ στίγματα, ὁ ὁποῖος ἡπλοῦτο πάρα πάνω ἀπὸ τὰ ψηλὰ κωδωνοστάσια καὶ ἀπὸ τοὺς βαρεῖς τῶν ἐκκλησιῶν θόλους».

Θ.Γ.Πυρουνάκη: Κηρύγματα ἐλπίδας.

Ἕνα ἀκόμα εὐχάριστο ξάφνιασμα ἀπὸ τὸν καινοτόμο θρησκευτικὸν λειτουργό. Σὲ λίγες σελίδες (οὐκ ἐν τῷ πολλῷ τὸ εὖ) μιὰ σειρὰ κηρύγματα στὴ δημοτικὴ γλῶσσα. Μιὰ ζεστὴ προσέγγυσις πρὸς τὸν ἄνθρωπο.

ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ

Σοφοκλῆ Λαζάρου: Ὁδὸς Ἐλευθερίας, Στάση Θανάτου.

Τὸ ἀφήγημα αὐτό, ἐμπνευσμένο ἀπὸ τὸν ἀγῶνα τῶν Κυπρίων γιὰ τὴν ἀπόκτησι ἐλευθερίας, ἀρχίζει μὲ τὴν σύλληψι ἑνὸς νέου ὑπόπτου γιὰ ἀντιστασιακὴ δρᾶσι καὶ τελειώνει μὲ τὸν θάνατό του κατὰ τὴν διάρκεια τῶν βασανιστικῶν ἀνακρίσεων. Αὐτός, ποὺ τὸν ἐπυροβόλησε «ἔμεινε μισὴ στιγμὴ διπλωμένος ἔτσι μὲ τὸ πιστόλι στὸ χέρι, ὕστερα σηκώθηκε, τίναξε τὶς σκόνες τράβηξε γιὰ τὴν καντίνα, παράγγειλε μιὰ μπουκάλα μπύρα μὲ δυὸ ποτήρια παγωμένη καλά, γιατὶ ἔκανε ζέστη...».

Τὸ ἀφήγημα εἶναι μιὰ μαρτυρία καὶ συγχρόνως μιὰ διαμαρτυρία. Ἀλλὰ καὶ ἕνα αἴτημα εὐγενικό, ὁσονδήποτε οὐτοπικὸ καὶ ρομαντικό: Ἐλευθερία, εἰρήνη, ἀγάπη, ποὺ θὰ φέρουν οἱ νέοι, ὅταν συνωμοτήσουν κατὰ τῶν παλαιῶν, τῶν ὑπευθύνων γιὰ τοὺς πολέμους καὶ γιὰ ὅλα τὰ κακὰ —καὶ κυβερνήσουν αὐτοί, οἱ νέοι!

Ὑπάρχει μιὰ ζωντάνια στὴν ἀφήγησι, ποὺ εἶναι καὶ γλωσσικὰ ἐνδιαφέρουσα.

Σταύρου Βασαρδάνη: Στὴ χώρα τῶν Ἀργοναυτῶν καὶ τῶν Κενταύρων.

Ξεκουράζει πνευματικὰ τὸν ἀναγνώστη καὶ τὸν πλουτίζει μὲ τὴν ἱστορία, τὴν μυθολογία καὶ

ἐνδιαφέρουσες πληροφορίες γιὰ τὴν τουριστικὴ πραγματικότητα τῆς Θεσσαλίας, αὐτὴ ἡ ἐργασία, ποὺ εἶναι γραμμένη ἑλκυστικὰ καὶ συνοδεύεται ἀπὸ καλλιτεχνικὲς εἰκόνες.

Κώστα Σαρδελῆ: Αὐτὸς ὁ κύριος Φίλιππας.

Ὁ συγγραφεὺς δύο ἔργων γιὰ τὸν «ἅγιο τῶν σκλάβων» Κοσμὰ τὸν Αἰτωλό, τοῦ ἀφιερώνει καὶ σ' αὐτὴ τὴ συλλογὴ δύο διηγήματα, ποὺ ἔχουν κι' αὐτὰ ἡρωικὸ τόνο. Τὰ ἄλλα διηγήματα εἶναι ἐμπνευσμένα ἀπὸ τὸ ἑλληνικὸ χωριό, ποὺ ὅμως ἀποδίδεται πίσω ἀπὸ θολὰ καὶ ρομαντικὰ πέπλα, χωρὶς πειστικότητα. Ἰδιαίτερα «ἡ ζωὴ τοῦ δάσκαλου Τάκη Διαμαντῆ», ποὺ ἐπαναστατεῖ γιατὶ τὸ χωριὸ δὲν ἔχει γιατρὸ καὶ παπᾶ, γιὰ νὰ τιμωρηθῆ μὲ ἐξορία, χωρὶς νὰ ἀφίσταται τῆς πραγματικότητος μεγάλων περιοχῶν τῆς ὑπαίθρου, ἐξελίσσεται κατὰ τρόπον πολὺ ἐπιφανειακὸν καὶ σχεδὸν δογματικόν. Ἄλλα διηγήματα εἶναι μᾶλλον ὑδατογραφίες ἢ πινελιὲς τῆς ὑπαίθρου, στιγμιότυπα, δίχως μῦθο καὶ βαθύτερη ἐπεξεργασία.

Κλεοπάτρας Πρίφτη: Ἀντίθετα στὸν Ἥλιο.

Τὸ ἀφήγημα αὐτὸ θέλει νὰ ζωντανέψη τὸν ἀγῶνα ἑνὸς παιδιοῦ, ποὺ ἀπὸ ἔκρηξι νάρκης χάνει τὰ χέρια του, τυφλώνεται στὸ ἕνα μάτι, ἀλλά, περνώντας ἀπὸ τοὺς «δρόμους τῆς ἐλπίδας», φθάνει νὰ ξανακερδίση τὴν ζωή, μὲ τεχνητὰ μέλη καὶ νὰ γίνη ζωγράφος. Ἡ ἱστορία εἶναι συμπαθητική, ὡστόσο τὸ παιδὶ συχνὰ δὲν μιλάει σὰν παιδί. Ὑπάρχει μιὰ ἔκφρασις συναισθημάτων πεποιημένη. Πάντως, τὸ βιβλίο αὐτὸ θέλει νὰ φέρει ἕνα μήνυμα: πῶς ὁ ἄνθρωπος ὀφείλει νὰ προσαρμόζεται στὶς δυνάμεις τῆς ζωῆς καὶ νὰ ἐναρμονίζεται μὲ τὸ θεῖον, γιὰ νὰ βρῆ τὴν λύτρωσι. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸ δίδεται χωρὶς διάθεσι βαθειᾶς φιλοσοφίας ἢ καὶ ὁποιασδήποτε διδασκαλίας. Ἕνα παράδειγμα: Στὴν περίπτωσι τοῦ ἀτυχήματος τοῦ παιδιοῦ, τίθεται τὸ ἐρώτημα: «Πολὺ σκληρὴ τιμωρία, μὰ ποιὸς τὸν τιμώρησε καὶ γιατί»; Τὸ ἐρώτημα παραμένει καὶ ἄλλα «γιατί» κατόπιν παραμένουν ἐπίσης χωρὶς καμμιὰ ἀπάντησι, σὰν μιὰ ἁπλῆ ἀπορία.

ΠΟΙΗΣΙΣ

Βασ. Λιάσκα: Ζωοφόρος.

Ὁ ποιητὴς χρησιμοποιεῖ ὡς σύνθημα τῆς συλλογῆς του τὸ ρητὸν τοῦ Σαίξπηρ, ὅτι ἡ φύσις μαθαίνει στὰ ζῶα νὰ γνωρίζουν αὐτοὺς ποὺ τὰ ἀγαποῦν. Θέλει νὰ πῆ, ὅτι τὰ ζῶα ἀνταποδίδουν τὴν ἀγάπη καὶ κάθε ἄλλο αἴσθημα. Μὲ ἄλλα λόγια, δὲν ὑπάρχουν ζῶα κακὰ ἀφ' ἑαυτῶν, ἀλλὰ ὁ χαρακτηρισμὸς ἀποτελεῖ συνάρτησι τῆς ἀνθρωπίνης συμπεριφορᾶς ἀπέναντι στὰ ζῶα. Ὑπάρχει, πάνω ἀπὸ ὅλα, τὸ φαινόμενον τῆς ζωῆς, μὲ τὰ παρεπόμενα βασικὰ ἔνστικτα, ποὺ τὸ σπουδαιότερο εἶναι ἡ αὐτοσυντήρησις. Μπορεῖ, βέβαια, ὡρισμένα ζῶα νὰ διανύουν ἕνα στάδιον ἀναπτύξεως πολὺ καθυστερημένης, ἐν σχέσει μὲ ἄλλα, ὡστόσο

δλα είναι ύποχρεωμένα νά άντιμετωπίσουν τό φαινόμενον τής ζωής, νά ζήσουν. Τό φαινόμενον χωρίς τήν συμβατική κατάταξι σέ «καλά ζώα» καί σέ «κακά ή άσχημα» ή καί σέ θηρία, μάλιστα μέ μιά γενική συμπάθεια, προκειμένου περί μορφών τής Μιάς Ζωής.

Έτσι, τά θέματά του δέν περιορίζονται στά πουλιά (χελιδόνι, άηδόνι, κορυδαλλό, περιστέρι, παγώνι) ή στά ζώα (πρόβατο, βόδι, σκύλος, καμήλα, δελφίνι), πού μάς είναι συμπαθή, άλλά έπεκτείνονται στό φίδι, τόν σκορπιό, τό κοράκι, τόν λύκο, τήν κουκουβάγια, τό βατράχι καί άκόμη τό σκουλήκι... Κοντά στόν σπουργίτη, τόν γλάρο καί τόν κύκνο, τραγουδά γιά τό τζιτζίκι, τό μερμήγκι, τή μέλισσα, άλλά καί τό σαλιγκάρι, καί τήν άράχνη. Δέν παραλείπεται ή πεταλούδα καί ή πυγολαμπίδα.

Χαρακτηριστικός είναι ό τρόπος τής παρουσιάσεως τών άποκρουστικών στήν κοινή αΐσθησι πλασμάτων τής Φύσεως. Τό φίδι «μεθά άπό τό πιό άθώο γάλα». Ό σκορπιός γεύεται τήν «πικρή του μοναξιά» καί κανέναν δέν πειράζει, άν «δέν τόν πειράξουν στό πέτρινο κάστρο του». Ή σαύρα «κρυώνει στόν κακόν αίώνα μας». Ή άράχνη «κινείται μέσα στή σιωπή». Τό κοράκι «ψάχνει δλομόναχο στό μαύρο μεσημέρι». Τό σκουλήκι «χορταίνει μέ σκοτάδι». Ό λύκος ύποφέρει άπό «πείνα καί μοναξιά».

Άλλά, ό ποιητής δέν άρκείται στό μοίρασμα, έδώ τής άγάπης, έκεί τής συμπόνιας, γιά τίς μορφές τής Μιάς Ζωής. Στό ποίημά τους. Τά ζώα γύρω άπό τόν "Ηλιο» δίνει μιά είκόνα τής κοσμογονίας βαθειά φιλοσοφική. Κάποια λάμψι μάς έκανε νά χωριστούμε, «μακρίνοντας δλο καί πιό πολύ άπ' τήν άνάσα του άδερφού, τού άγκαθιού άνοίγοντας τό δρόμο». Έτσι, «έμείς πού δέν γνωρίσαμε τήν άρχή μας, τό τέλος δέν ύποπτευόμαστε, πατώντας τό διάστημα, τό χρόνο κλώθοντας — φάντασμα τών άνθρώπων»...

Γιάννη Άνδρικόπουλου: Ώδή στή Σελήνη.

Ό νέος ποιητής, πού έχει δώσει έπτά συλλογές άπό τήν πρώτη έμφάνισί του, τό 1954, έδημοσίευσε τήν έπίκαιρη ώδή του, ένώ οί άστροναύτες ξεκινούσαν γιά νά θέσουν πόδα στήν Σελήνη, τήν «ώχρή, φυματική, περιπλανώμενη άλήτισσα», τήν «μετέωρη νύμφη», τήν «άψυχη, άνέκφραστη, άσυναίσθητη», τήν «μάρτυρα τών μυστικών έρωτικών δρκων», «ούράνια αίώρα» κλ.π. κλπ.

Ό ποιητής μακραίνει πολύ τούς έγχρωμους χαρακτηρισμούς του γιά νά φθάση, πρός τό τέλος τής ώδής, σέ σκέψεις:

Κυνηγημένο πουλί ή άνθρώπινη Συνείδηση
άπό τόν καυτό άνεμο
πού καίει τίς άγονες ψυχικές έρήμους,

ἦρθε κοντανασαίνοντας ν' ἀπαγγιάση στὸν κόρφο σου.
Ἐφτοῦ πέρα, στὴν ἀκροτοπιὰ τοῦ Σύμπαντος,
ποὺ τώρα ἐπιβουλεύεται τὴ μοναξιὰ τοῦ ἀστερισμοῦ σου,
ποῦ θἄβρη τρίστρατα
νὰ ἐμπιστευθῆ τὸ περίσσευμα τῆς θλίψης της,
φωλιὰ νὰ στεγάση τὴ μετέωρη γνώση της,
λύχνο νὰ ψάξη γιὰ τὴν ψευδαίσθηση τῆς Ἀγάπης;

Θεωρεῖ μάταιη τὴν ἀναζήτησι «νέων φωνῶν» στὴν ἐρημιὰ τῆς Σελήνης (ἐνῶ, βέβαια, δὲν ἐτέθη ποτὲ τέτοιο ζήτημα. Καὶ καταλήγει:

Πουθενὰ οὔτε φιλέρημο φῶς,
οὔτε ψίθυρος στὰ γυμνὰ κλαδιά σου,
οὔτε κελάδημα νεροῦ στὰ φριγμένα σου χείλη.
Μόνο ἕνας ἦχος θ' ἀναταράζη τὴ Σεληνιακὴ Σιγή:
— Μόνο ὁ ἀνθρώπινος Στεναγμὸς
στὴ μοναξιὰ τοῦ ἀκαταμέτρητου Σύμπαντος
πολύφωνη μετάνοια
γιὰ τ' ἁμάρτημα τῆς λαιμαργίας τοῦ Νοῦ!

Ἡ ἄρνησις τοῦ ποιητοῦ εἶναι μιὰ ἔμμεση διαμαρτυρία γιὰ τὴν ἀποξένωσι τοῦ Ἀνθρώπου ἀπὸ τὰ ἀνθρώπινα...

Ρένας Γρυπαίου: Ἰάμβης ἀναβρύσματα. Ποιήματα.

Μυθικὸ πρόσωπο ἡ Ἰάμβη. Θεράπαινα τῆς Μετανείρας καὶ τοῦ Κελετοῦ στὴν Ἐλευσῖνα. Θυγάτηρ τοῦ Πανὸς καὶ τῆς Ἠχοῦς. Μὲ τὰ ἀστεῖα της λέγεται ὅτι κατώρθωσε νὰ φαιδρύνη τὴν Δήμητρα, ποὺ θρηνοῦσε γιὰ τὴν κάθοδο τῆς Περσεφόνης στὸν Ἅδη.

Τὰ ἀναβρύσματα, λοιπόν, τῆς Ἰάμβης πρέπει νὰ εἶναι πανύσματα φιλοσοφικά, μυητικὰ γιὰ τ ὁκοσμικὸ μυστήριο. Καὶ πραγματικά. Ναὶ μὲν ὑπάρχουνε στὴ συλλογὴ ὕμνοι πρὸς τὸν Πλάτωνα, τοὺς Δελφοὺς καὶ μερικὰ ἄλλα, ὑπερβολικῆς ἐπιφανειακότητος, ἐνῶ ἄλλα ἔχουν πνευματικὴν ἐμβάθυνσι, ἀλλὰ χρειάζονται ἀκόμη περαιτέρω ἐπεξεργασία· ἀλλά, ὑπάρχουνε καὶ μερικὰ ποιήματα ἐξαιρετικῆς πνοῆς καὶ μορφῆς. Ξεχωρίζει τὸ «Μόνη», ὅπου τραγουδιέται ἡ αἰωνιότητα τῆς ψυχῆς, ποὺ στροβιλίζεται σὲ καιροὺς καὶ τόπους καὶ μορφές:

Νἆναι ἡ ἴδια ποὺ ἀγνάντεψε, πάνω στὶς τραχειὲς
τοῦ Καύκασου τὶς ράχες, τὸν Σταυρωμένο
Μάρτυρα Θεό; Νἆχα τάχα αὐτὴ ποὺ ἔσυρε
τὸν πέπλο τῆς Θεᾶς ἀπ' τῆς Ἐλευσίνας
ὡς τῆς Ἀθήνας τὰ ἱερά;

Καί, καθὼς λέγει ἡ ποιήτρια, «μέσα στὸ ἀπόθεο τοῦτο ἀντάμωμα, ὅλα ἀλλάζουν, ὅλα φωτίζονται, καινούργια».

Ἐπίσης ἄξιο ἰδιαιτέρας προσοχῆς εἶναι τὸ «Κι' ἄν», ποὺ δονεῖ-

ται ἀπὸ τὴν ἀγωνία τῶν κοσμογονικῶν ἐρωτημάτων. Ἡ ποιήτρια ἀρνεῖται τὸ «Τίποτα», ἐκείνων ποὺ ἀναζητοῦν ἔξω ἀπὸ τὸν Λόγο τάχα μιὰ λευτεριά, ἐνῶ εἶναι μιὰ «σκλαβιὰ ἀλλόμορφη», ἀποκρουστική, γιὰ νὰ τονίση τὴν ἀπόλυτη καὶ αἰώνια, ἀλλὰ καὶ ὑπέροχη σχέσι τοῦ ἀνθρώπινου στοχασμοῦ μὲ τὸν θεῖο Λόγο, τὰν κοσμικό.

Ξάνθου Λυσιώτη: Ἀναδρομή

Ὁ ποιητής — τιμημένος μὲ πολλὰ βραβεῖα ἀπὸ τὴν πρώτη του ἐμφάνισι, τὸ 1937— κινεῖται μέσα στὸ φυσικὸ περιβάλλον ὄχι μόνον μὲ τὴν ἄνεσι τῆς πείρας του, ἀλλὰ καὶ μὲ μιὰ βαθειὰ αἰσθαντικότητα. Ἀνάμεσα σὲ πουλιά, δέντρα, μουσικοὺς ἤχους, ἐποχὲς τοῦ ἔτους καί, κυρίως, στὶς ἐκδηλώσεις τῆς θάλασσας, ἀναπτύσσει τοὺς συμβολισμούς του.

Ξεχωρίζουν τὸ «Ὀνειροπόλο πουλί», ποὺ κελαιδᾶ ἕνα μελωδικὸ σκοπό, αἰωρούμενο ἀνάμεσα «ποὺ ἀναθρώσκει τὸ θυμίαμα τῶν στὴ γῆ καὶ στὸν οὐρανό, τὴ γῆ γλυκῶν ἀναπάλσεων» καὶ τὸν οὐρανὸ «ποὺ ἁπλώνει μιὰ μεγαλόπρεπη ἁρμονία στὴν ψυχή». Ἐπίσης, ἡ «Φλόγα τοῦ πόνου», ποὺ εἶναι φλόγα δημιουργικὴ καὶ ὁ ποιητὴς διερωτᾶται ἂν «θὰ σβύσει μὲ ὄνειδος σὰν ἕνα ἐφήμερο πάθος ἢ θὰ μείνη ζωντανή», ὅταν θὰ ριχτῇ «μέσα στὰ κύματα τοῦ ἀγνώστου». Σὲ δύο ἄλλες περιπτώσεις, τὸ «ἄγνωστο» προβάλλεται σὰν γνωστό, σὰν «γοητευτικὴ ἀνυπαρξία», δεῖγμα τῶν φιλοσοφικῶν δοκιμασιῶν. Ἰδιαιτέρως ἀξιοπρόσεκτο εἶναι τὸ ποίημα γιὰ τὰ «Συρματοπλέγματα»:

Αὐτὰ τὰ συρματοπλέγματα
ποὺ κυκλώνουν τὶς ψυχές μας,
μαῦρα κι' ἄσπλαγχνα κι' ἀγκαθερά,
δὲν εἶναι καμωμένα γιὰ μᾶς:
Δὲν μποροῦν ποτὲ νὰ συλλάβουν
τοὺς ταραγμένους μας συλλογισμούς,
δὲν μποροῦν ποτὲ νὰ αἰχμαλωτίσουν
τ' ἄσπρα ἀγριοπερίστερα
ποὺ πετοῦν μαζὶ μὲ τοὺς ἄνεμους
πρὸς τοὺς ἡλιοφώτιστους ὁρίζοντες.
Αὐτὰ τὰ συρματοπλέγματα
εἶναι προωρισμένα νὰ σκουριάσουν
μέσα στὶς ὠδὲς τῶν στεναγμῶν μας,
εἶναι προωρισμένα νὰ λυώσουν
μέσα στὴν καφτερὴ λαύρα μιᾶς ἀγάπης παντοτεινῆς
—μιᾶς θείας ἀγάπης,
ποὺ ζῇ μέσα στὸν κάλυκα τοῦ ἁγνότατου ρόδου,
ποὺ ἀνασαίνει μέσ' τὰ ρεμβαστικὰ κύματα
τῆς ἱερῆς Μεσογείου...

ΧΡΟΝΙΚΑ

Στὴν Βόρειο Ἰρλανδία

Ἐπέστρεψε ἀπὸ τὰ βάθη τῆς ἱστορίας στὴν βόρειο Ἰρλανδία ὁ θρησκευτικὸς ἐμφύλιος πόλεμος, μὲ τὶς συγκρούσεις τοῦ Αὐγούστου, μὲ δεκάδες νεκρῶν καὶ ἑκατοντάδες τραυματιῶν... Ἐπέστρεψαν φ α ν τ ά σ μ α τ α, ποὺ θὰ ἐπίστευε κανεὶς ὅτι ἀνήκουν ὁριστικὰ στὸ παρελθόν.

Μερικὲς ξένες ἐφημερίδες ἔγραψαν ὅτι ἐπέστρεψαν «φαντάσματα πρὸ 50 ἐτῶν», ὑπαινισσόμενες ὅτι ἀνεζωπυρώθη ὁ ἀγὼν τῶν Ἰρλανδῶν, ποὺ κατέληξε, τὸν Δεκέμβριο τοῦ 1921, στὴν ἵδρυσι ἀνεξαρτήτου κράτους ἀπὸ τὴν κεντρικὴ καὶ νότιο Ἰρλανδία, ἐνῶ ἡ βόρειος παρέμεινε στὸ βρετανικὸ «Ἡνωμένον Βασίλειον», μὲ μιὰ μορφὴ αὐτοδιοικήσεως. Πράγματι, ὁ χωρισμὸς ποὺ ἔγινε τότε, κατόπιν μακρῶν ἀγώνων γιὰ τὴν ἀνεξαρτησία τῆς Ἰρλανδίας, δὲν ἦτο μόνον γεωγραφικός, ἀλλὰ καὶ θρησκευτικός. Διότι, ἐνῶ ἡ Ἰρλανδία ἀπετελεῖτο κατὰ τὰ 3)4 ἀπὸ Καθολικούς, αἱ βόρειαι κομητεῖαι τοῦ Ὤλστερ κατοικοῦντο κατὰ μεγάλην πλειονότητα, ἀπὸ διαμαρτυρομένους, ποὺ προτίμησαν νὰ μείνουν μέσα στὸ βρετανικὸ κράτος, καὶ γιὰ οἰκονομικοὺς λόγους, βέβαια, ἐπειδὴ ὑπῆρχε οὐσιαστικὴ διαφορὰ βιωτικῶν συνθηκῶν. Πράγματι, ὑπῆρξε στὰ γεγονότα τῆς Ἰρλανδίας καὶ μία ἀπόχρωσις ὁλοκληρωτικῆς ἀποσχίσεως.

Ἀλλά, ἡ ἀτένισις τῆς πραγματικότητος μᾶς ὁδηγεῖ πολὺ βαθύτερα στὸ ἱστορικὸ παρελθόν. Διότι ἡ ἔναρξις τῶν ἐφετεινῶν, τουλάχιστο, αἱματηρῶν ταραχῶν σχετίζεται μὲ τὴν πρὸ 280 ἐτῶν ρῆξι μεταξὺ Καθολικῶν καὶ Διαμαρτυρομένων. Καὶ τὰ «φαντάσματα ποὺ ἐπέστρεψαν», ἦσαν φαντάσματα τοῦ 17ου αἰῶνος!

Ἐπρόκειτο νὰ γίνη καὶ ἐφέτος ἡ «πατροπαράδοτη» παρέλασις τῶν «Μαθητευομένων Νέων» τοῦ Λόντοντερρυ, ἡ ὁποία, παρὰ τὸν γραφικό της χαρακτῆρα, ὅπως καὶ κάθετι στὴν Ἀγγλία, ἔχει καθιερωθῆ εἰς ἀνάμνησιν τῆς νίκης τῶν Προτεσταντῶν, οἱ ὁποῖοι, τὸ ἔτος 1689, κατώρθωσαν νὰ νικήσουν τὰ ὑπολείμματα τοῦ στρατοῦ τοῦ Καθολικοῦ βασιλέως τῆς Ἀγγλίας **Ἰακώβου τοῦ 2ου**, καὶ νὰ κρατήσουν τὴν πόλι ὑπὸ τὸ σκῆπτρον τοῦ Γουλιέλμου τῆς Ὀράγγης, Διαμαρτυρομένου. Ἡ παρέλασις αὐτὴ εἶχε ἕνα χαρακτῆρα

προκλήσεως. Ὡστόσο, ἡ τοπικὴ κυβέρνησις τῆς Ἰρλανδίας δὲν αἰσθανόταν ἀρκετὰ δυνατὴ νὰ ἀπαγορεύση τὴν παρέλασι. Καὶ ἄφησε τὰ πράγματα νὰ πάρουν τὸν δρόμο τους.

Αὐτὴ ἡ γιορτή, ποὺ ζωντάνευε στὶς σημερινὲς συνειδήσεις τὴν πρὸ τριῶν αἰώνων σύρραξι μεταξὺ τῶν βασιλικῶν οἴκων τῶν Στούαρτ καὶ τῆς Ὀράγγης, εἶχε στὸν πυρῆνα της αἰτήματα ἐντελῶς τρέχοντα. Ἡ ἐργατικὴ τάξις τοῦ Ντέρρυ ἀποτελεῖται, κατὰ τὸ πλεῖστον ἀπὸ Καθολικούς, ποὺ ἔφυγαν ἀπὸ τὰ νότια γιὰ νὰ γλυτώσουν ἀπὸ τὴν ἀγροτικὴ ἐξαθλίωσι. Οἱ Προτεστάντες, τώρα, μειονεκτοῦν ἀριθμητικά. Γιὰ νὰ ἐξακολουθήσουν, λοιπόν, νὰ ἐλέγχουν τὸ Ντέρρυ, ἔχουν ἀνάγκη πολιτικῶν, κοινωνικῶν καὶ οἰκονομικῶν προνομίων, ποὺ εἶναι τώρα ἀφόρητα γιὰ τοὺς Καθολικούς, οἱ ὁποῖοι ζητοῦν ἰσότητα. Ἡ παρέλασις θὰ περνοῦσε ἀπὸ τὰ παληὰ τείχη τοῦ Ντέρρυ, ποὺ «βλέπουν» πρὸς τὶς τρῶγλες τῶν Καθολικῶν ἐργατῶν. Ἡ μειονότης τῶν Προτεσταντῶν εἶχε σαφῶς τὸ συναίσθημα τῆς προκλήσεως, ἀκόμη καὶ τῆς ὕβρεως ἐναντίον τῶν Καθολικῶν, ἀλλά, ἀκριβῶς, τὸ γεγονὸς ὅτι θὰ μποροῦσαν νὰ κάμουν τὴν ἐπίδειξί τους ἀποτελοῦσε τεκμήριο τῆς ἱκανότητός των νὰ ἐπιζήσουν ὡς πολιτικὴ δύναμις— καὶ τὸ ἤθελαν αὐτό!

Ἡ παρέλασις, ποὺ θὰ διαρκοῦσε κατὰ τὸ πρόγραμμα ἕξη περίπου ὧρες, ἄρχισε στὶς 10 πρὸ μεσημβρίας τῆς Τρίτης, 12ης Αὐγούστου. Οἱ μπάντες ἔπαιζαν ἕνα αἱμοδιψὲς ἐμβατήριο ὑπὲρ τοῦ βασιλικοῦ οἴκου τῆς Ὀράγγης. Ὁμάδες γυναικῶν ἐχόρευαν. Οἱ «μαθητευόμενοι νέοι», ποὺ ἀποτελοῦν ὠργανωμένα τμήματα συντεχνιῶν, ἐτραγουδοῦσαν ἀντικαθολικὰ ἐμβατήρια τοῦ 17ου αἰῶνος... Ὅταν ἔφτασαν πάνω ἀπὸ τὶς γειτονιὲς τῶν Καθολικῶν ἐργατῶν, ὅπου ἡ ἀνεργία τοὺς μαστίζει, μερικοὶ ἀναχρονιστικοὶ ὀπαδοὶ τῆς Ὀράγγης τοὺς ἐπέταξαν περιφρονητικὰ δεκάρες... Ἤδη, ὅμως, οἱ Καθολικὲς γειτονιὲς εἶχαν προσλάβει ὄψι πολεμική. Ἀπὸ τὴ νύχτα εἶχαν στήσει ὁδοφράγματα, ἀπὸ τὸν φόβο ὅτι οἱ Προτεστάντες θὰ τοὺς ἐπετίθεντο.

Κατὰ τὶς δύο καὶ μισὴ τὸ μεσημέρι ρίχτηκε ἡ πρώτη πέτρα. Κατὰ τοὺς Καθολικούς, ἡ πέτρα ἦταν προτεστάντικη. Κατὰ τοὺς Προτεστάντες, ἡ πέτρα ἦταν ρωμαιοκαθολική... Τὸ οὐσιῶδες εἶναι ὅτι τὴν πρώτη πέτρα ἀκολούθησαν πολλὲς ἄλλες. Καὶ τὶς πέτρες ἀκολούθησαν μπουκάλια μὲ πετρέλαιο, ἐμπρησμοὶ κτιρίων, διαρπαγὴ καταστημάτων, φόνοι καὶ τραυματισμοὶ ἐπὶ ἡμέρες... Ἡ τοπικὴ ἀστυνομία κατηγορήθηκε ὅτι ὄχι μόνον ἀνέχθηκε τὶς βιαιότητες τῶν Προτεσταντῶν, ἀλλὰ ὅτι καὶ ἡ ἴδια ἔβαλε φωτιὰ σὲ μαγαζιὰ Καθολικῶν! Ὁπωσδήποτε, ὁ βρεταννικὸς στρατός, ποὺ παρενεβλήθη μεταξὺ τῶν δύο παρατάξεων, ἔγινε δεκτὸς μὲ ἐκδηλώσεις ἐνθουσιασμοῦ ἀπὸ τοὺς Καθολικούς. Γιὰ τὴν διάλυσι τῶν διαδηλωτῶν, τὶς ἑπόμενες ἡμέρες, χρειάσθηκαν δακρυγόνα ἀέρια... Τὰ ὑπόλοιπα, ἀνάγονται στὸν ἡμερήσιο τύπο.

Ὑπῆρξε καὶ ἡ φωνὴ τῆς λογικῆς. Μιὰ ἀγγλικὴ σημαία πάνω ἀπὸ ἐπιγραφή, ποὺ ἔλεγε: «Εἷς γὰρ Θεός, εἷς καὶ μεσίτης Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, ἄνθρωπος Χριστὸς Ἰησοῦς», ἀπὸ τὴν Α΄ πρὸς Τιμόθεον ἐπιστολὴν τοῦ ἀποστόλου Παύλου (2.5). Ἀλλά, ἐκεῖνες τὶς στιγμὲς φαινόταν ὅτι οἱ Θεοὶ ἦταν δύο καὶ μεσολαβητὴς ἀνάμεσα στοὺς θεοὺς καὶ τοὺς ἀνθρώπους ἕνα ἀπόσπασμα βρεταννικοῦ στρατοῦ...

Ο ΒΟΥΔΔΑΣ

Σὲ πόλι τῆς κεντρικῆς Ἰαπωνίας ἔγιναν ἀποκαλυπτήρια ἑνὸς ἀγάλματος τοῦ Βούδδα σκαλισμένου ἐπὶ βράχου, τὸ ὁποῖον ἔχει ὕψος 32 περίπου μέτρων. Μὲ τὴν εὐκαιρία αὐτή, συνεργάτης τῆς «Βραδυνῆς» ὑπὸ τὸ ὄνομα «Ἀττικὸς» ἔγραφε (24.6) μεταξὺ ἄλλων: «Ὁ Βούδδας ὑπῆρξε ἀνθρωπιστὴς εἰς μίαν ἐποχὴν κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ ἀνθρωπισμὸς ἦτο ἄγνωστος. Καὶ ἀπεκήρυσσε τὴν διαίρεσιν τῶν ἀνθρώπων εἰς τάξεις, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ σύστημα, ποὺ μέχρι σήμερον ἀκόμη, βασανίζει τὰς Ἰνδίας. Ἡ διδασκαλία μου, λέγει, δὲν κάμνει διάκρισιν μεταξὺ ὑψηλῶν καὶ χαμηλῶν, μεταξὺ πλουσίων καὶ πτωχῶν. Ὁμοιάζει μὲ τὸν οὐρανὸν ὁ ὁποῖος εἶναι στέγη δι᾽ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους». Πολλαὶ ἀπὸ τὰς ἐντολὰς τοῦ μεγάλου ἐκείνου Διδασκάλου ἐνθυμίζουν τὸν δεκάλογον τοῦ Μωϋσέως, τὴν διδασκαλίαν τοῦ Σωκράτους καὶ τὸ κήρυγμα τοῦ Θεανθρώπου. Καὶ εἶναι τοῦτο πολὺ φυσικὸν διότι παντοῦ καὶ πάντοτε ἡ Ἀλήθεια εἶναι μία δι᾽ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους».

ΚΟΙΝΟΝ ΠΑΣΧΑ

Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος διηυκρίνησε μὲ ἀνακοινωθὲν ὅτι δὲν εἶχε λάβει μέρος, οὔτε ἀμέσως οὔτε ἐμμέσως εἰς τὸ «Οἰκουμενικὸν συμπόσιον» Ἀθηνῶν ὑπὲρ κοινοῦ ἑορτασμοῦ τοῦ Πάσχα ἀπὸ ὅλους τοὺς Χριστιανούς. Τὸ ζήτημα θὰ μελετηθῇ ἁρμοδίως.

Ἐξ ἄλλου, ὁ ἱερεὺς τοῦ Ναοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος Ἀχαρνῶν αἰδ. Ἰω. Διώτης, μὲ ἐπιστολή του στὶς ἐφημερίδες, ἀντετάχθη στὴν ἰδέα τοῦ κοινοῦ ἑορτασμοῦ τοῦ Πάσχα. Τὶ μᾶς ἐνδιαφέρει; ἔγραφε. Τὶ θὰ ὠφεληθῶμεν; Τίποτε. Τοὐναντίον, ἐπαπειλοῦνται ζημίαι: Νὰ προκληθῇ νέα διαίρεσις, ὡς συνέβη μὲ τὸ θέμα τοῦ ἡμερολογίου. Νὰ κλονισθοῦν αἱ συνειδήσεις τῶν Χριστιανῶν, ὅταν ἰδοῦν ὅτι Ἱεροὶ Κανόνες τροποποιοῦνται ἢ καταργοῦνται. Καὶ «τρώγοντας ἔρχεται ἡ ὄρεξις» τῶν Οἰκουμενιστῶν, οἱ ὁποῖοι ἀποβλέπουν «εἰς ὑποταγὴν τῆς Ὀρθοδοξίας» (ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας!!)

Ὁ γνωστὸς λόγιος κ. Βασ. Σπανόπουλος ὑπεστήριξε («Βραδυνὴ» 30 Ἰουνίου) καὶ μίαν τελείως διαφορετικὴν ἄποψιν, μὲ κριτήρια τὸν τουρισμόν! «Εἶναι θεάρεστον —ἔγραφε— νὰ ἔχωμεν κοινὸν Πάσχα ὅλοι οἱ Χριστιανοὶ ἀλλὰ δυνατὸν καὶ θεάρεστον καὶ συγχρόνως συμφερώτατον διὰ τὴν τουριστικὴν οἰκονομίαν τῆς χώρας εἶναι νὰ μὴ ἔχωμεν. Ὅταν οἱ δυτικοὶ λαοί, οἱ καθολικοὶ καὶ διαμαρτυρόμενοι, ἔχουν ἑορτὰς

τοῦ Πάσχα, κάμνουν τὰς Πασχαλινάς των ἐκδρομὰς πρὸς τὴν Ἑλλάδα καὶ εὑρίσκουν εὔκολα ξενοδοχεῖα νὰ καταλύσουν, εἰς μίαν ἐποχὴν κατὰ τὴν ὁποίαν, ὁ ἐσωτερικὸς Τουρισμός μας, εὑρίσκεται σχεδὸν εἰς τὸ νεκρὸν σημεῖον. Ὅταν ὅμως ἡμεῖς οἱ ὀρθόδοξοι ἑορτάζωμεν τὸ Πάσχα, ὅλα τὰ ἑλληνικὰ ξενοδοχεῖα καταλαμβάνονται ἀπὸ τοὺς Ἕληνας Πασχαλινοὺς ἐκδρομεῖς, πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ὁποίους δὲν κατορθώνουν νὰ εὕρουν ἕνα κρεββάτι νὰ κοιμηθοῦν. Εἶναι περιττὸν νὰ ὑπενθυμίσω τί γίνεται μὲ τὴν ὁμαδικὴν ἔξοδον τοῦ πληθυσμοῦ τῶν Ἀθηνῶν, πρὸς τὴν ὕπαιθρον καὶ (κατὰ μικρότερον φυσικὰ μέτρον) τῶν ἐπαρχιακῶν πόλεων πρὸς τὰς Ἀθήνας ἐν ἡμέραις ἑορτῶν. Εἶναι ὁλοφάνερον ὅτι δὲν μᾶς συμφέρει νὰ ταλαιπωροῦμεν τοὺς ξένους Πασχαλινοὺς ἐπισκέπτας μας μὲ τὸ νὰ κάμνωμεν μαζὶ μὲ αὐτούς, τὸν ἐσωτερικὸν Τουρισμόν μας».

ΟΙ «ΔΙΣΚΟΙ»

Στὴ Νέα Ὑόρκη, μετὰ δύο ἐτῶν ἐρεύνας ἐκ μέρους τριάκοντα ἑπτὰ εἰδικῶν Ἀμερικανῶν ἐπιστημόνων, ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Φυσικοῦ Ἔντουαρντ Κόντον, ἀνεκοινώθησαν τὰ κάτωθι ἐπὶ τοῦ προβλήματος τῶν ἱπταμένων δίσκων: «Ἐκ τῆς μελέτης τῶν ἱπταμένων δίσκων κατὰ τὴν τελευταίαν εἰκοσαετίαν δὲν προέκυψε τίποτε ἱκανὸν νὰ πλουτίσῃ τὶς ἐπιστημονικές μας γνώσεις. Περαιτέρω μελέτη τῶν φαινομένων αὐτῶν δὲν δικαιολογεῖται».

Ἡ ὁμὰς Κόντον θεωρεῖ ὅτι «βάσει τῶν κτηθεισῶν πληροφοριῶν καὶ τῶν γενομένων ἐρευνῶν, ἡ πλέον ξένη πρὸς τὴν ἀλήθεια ἄποψις εἶναι ὅτι οἱ δίσκοι εἶναι ἐξωγήϊνα ἀντικείμενα ποὺ κατευθύνονται ἀπὸ πανέξυπνα ὄντα».

ΤΑ 100 ΧΡΟΝΙΑ ΤΗΣ ΘΕΟΣ. ΕΤΑΙΡΙΑΣ

Στὶς 17 Νοεμβρίου 1875 ἱδρύθη στὴ Νέα Ὑόρκη ἡ Θεοσοφικὴ Ἑταιρία, ποὺ ἔχει τώρα τὴν παγκόσμια ἕδρα της στὸ Ἄντυαρ τῆς Ἰνδίας. Καθὼς εἶναι γνωστόν, ἡ Θεοσοφικὴ Ἑταιρία ἱδρύθη ἀπὸ μιὰ ὁμάδα ἀδογμάτιστων ἐρευνητῶν τῆς Ἀλήθειας, μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὴν Ἕλενα Πετρόβνα Μπλαβάτσκυ καὶ τὸν Χένρυ Στὴλ Ὄλκοττ. Βασικό της πρόγραμμα ἦταν καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι: 1) Ὁ σχηματισμὸς πυρῆνος παγκοσμίου ἀδελφότητος στὴν ἀνθρωπότητα ἄνευ διακρίσεως φυλῆς, πίστεως, τάξεως, γένους, χρώματος. 2) Ἡ ἐνθάρρυνσις τῆς συγκριτικῆς μελέτης τῶν θρησκειῶν, τῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς ἐπιστήμης. 3) Ἡ μελέτη τῶν ἀνερμηνεύτων νόμων τῆς φύσεως καὶ τῶν λανθανουσῶν δυνάμεων τοῦ ἀνθρώπου.

Μὲ τὴν προσέγγισι τῆς ἑκατονταετηρίδος τῆς Θεοσοφικῆς Ἑταιρίας, ἀπεφασίσθη νὰ γίνῃ στὴ Νέα Ὑόρκη διεθνὴς διάσκεψις τῶν θεοσόφων. Ἡ διάσκεψις θ᾽ ἀρχίσῃ στὶς 14 Νοεμβρίου τοῦ 1975 καὶ θὰ λήξῃ στὶς 20 τοῦ ἰδίου μηνός. Ἐπελέγη ἤδη γιὰ τὴν σύγκλησι τῆς διασκέψεως τὸ ξενοδοχεῖο Στάτλερ — Χίλτον τῆς Νέας Ὑόρκης.

ΜΕΤΑΞΥ ΜΑΣ

ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΜΑΣ

Τὰ Γραφεῖα τοῦ «Ἰλισοῦ», Δραγατσανίου 6, ὄροφος 6ος, (Πλ. Κλαυθμῶνος) εἶναι ἀνοικτὰ μόνον κάθε Δευτέρα καὶ Παρασκευὴ 11 - 1.

ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ

Παρακαλοῦμεν ἀποστέλλετε μὲ ταχυδρομικὴν ἐπιταγὴν εἰς τὴν διεύθυνσιν: «Κωστῆν Μελισσαρόπουλον, Δραγατσανίου 6, Ἀθήνας, 122». Ἀποστολαὶ μὲ τραπεζιτικὰς ἐπιταγὰς ἢ ἐντολάς, μᾶς δυσκολεύουν. Νὰ ἀναγράφεται καθαρὰ τὸ ὀνοματεπώνυμον καὶ ἡ διεύθυνσις τοῦ ἀποστολέως.

ΠΑΛΑΙΑ ΤΕΥΧΗ ΚΑΙ ΤΟΜΟΙ

Τιμὴ τόμων παρελθόντων ἐτῶν δραχμαὶ 60. Τιμὴ τεύχους δρχ. 10.

Δὲν ὑπάρχουν μεμονωμένα τεύχη ὑπ' ἀριθ. 2, 3, 5, 8, 11 - 18, 23, 25 - 26, 28 - 30, 32 - 33, 40, 44, 49 - 50, 55 - 60, οὔτε τόμοι 1956 - 1959, 1962, 1968.

ΑΛΛΑΓΑΙ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΩΝ

Τεύχη ἀποσταλέντα στοὺς κατωτέρω συνδρομητάς μας, ἐπεστράφησαν ἀπὸ τὸ Ταχυδρομεῖον μὲ τὴν σημείωσιν: «μετώκησε» ἢ «ἄγνωστος». Παρακαλοῦνται ὅσοι τοὺς γνωρίζουν νὰ τοὺς εἰδοποιήσουν ἢ νὰ μᾶς δώσουν τὰς διευθύνσεις των.

ΑΘΗΝΩΝ:

Ἀθ. Ἀντωνίου, ἰατρός, Λομβάρδου 17. Γ. Δάμης, μηχανικός, Ἀκαδημίας 83. Τάκης Δελιδάκης, Ἡρακλείου 4, Πειραιεύς. Ἰ. Καλλιγέρης, Ἑλλησπόντου 11, Παπάγου. Δημ. Λεβαντῆς, Πλατ. Καρύτση 10. Σπ. Μακρῆς, ἰατρός, Ραβινὲ 22. Δαμ. Ντινίδης, Ἀλκαμένους 85. Ὄλυα Παράσχου, Πατησίων 133. Ντίνα Ρόκου, Σποράδων 31. Σπ. Σταματελᾶτος, Ἐθν. Τράπεζα, Πλ. Συντάγματος. Κ. Τσάκωνας, Φ. Νέγρη 62. Ἐλβ. Τσίκνα, Ἱεροσολύμων 19.

ΕΠΑΡΧΙΩΝ

Ἀντ. Ἀντωνιάδης, Τσιμέντα Ὄλυμπος, Βόλος. Στέφαν. Ζιάννης, Ἀντ. Νάτσου 1, Θεσσαλονίκη. Ριχ. Κοτζαμάνογλου, Ἀλ. Διάκου 44, Ρόδος. Νικ. Λιβανός, Ἀμερικῆς 51, Ρόδος. Ἠλ. Μικρούτσικου, Κορίνθου 174, Πάτραι. Βασ. Μπαντέκας, Ἕβρου 3, Ἀλεξανδρούπολις.

ΚΥΠΡΟΣ

Τεύχη «Ἰλισοῦ», τόμοι καὶ βιβλία, στὸ Βιβλιοπωλεῖον Ἀντωνίου Στυλιανοῦ, Λεμεσός.

ΣΕ ΚΟΣΜΟΥΣ ΦΩΤΕΙΝΟΤΕΡΟΥΣ

Ἐγκατέλειψαν τὸν γήϊνον βίον:

Πάρις Χατζηπέτρος, Ἀθῆναι

Σ. Ρῖζος, Ν. Σινασός, Ἱστιαίας

ΕΙΣ ΜΝΗΜΗΝ Π. ΧΑΤΖΗΠΕΤΡΟΥ

Ὁ κ. Ἰω. Χαρῖτος κατέθεσε δρχ. 300 ὑπὲρ τῆς Θεοσοφικῆς Ἑταιρίας ἐν Ἑλλάδι.

Ἐπίσης ὁ κ. Κωστῆς Μελισσαρόπουλος κατέθεσε δρχ. 300 ὑπὲρ τῆς Θεοσοφικῆς Ἑταιρίας ἐν Ἑλλάδι.

ΜΙΑ ΠΑΡΑΛΕΙΨΙΣ

Εἰς τὸ προηγούμενον τεῦχος (σελ. 252) ἐδημοσιεύσαμεν χαιρετισμὸν ἀπὸ τὸν ΑΔΩΝΙ Λευκωσίας τοῦ κ. Ἀχιλ. Ζαβαλλῆ πρὸς «ἐκδρομεῖς ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα». Παρελείψαμεν ὅμως νὰ ἀναφέρωμεν ὅτι τὴν ὡραίαν αὐτὴν ἐκδρομήν, ἡ ὁποία ἄφησεν ἀνεξιτήλους ἐντυπώσεις εἰς τοὺς μετασχόντας, διωργάνωσεν ὁ «Ἀρχαιόφιλος Ὅμιλος Ἐκδρομῶν», ὁ ὁποῖος γνωρίζει τόσον καλὰ νὰ διωργανώνῃ ἐκδρομὰς αἱ ὁποῖαι συνδυάζουν πάντοτε τὸ τερπνὸν μετὰ τοῦ ὠφελίμου, τὴν ψυχαγωγίαν πρὸς τὴν πνευματικότητα. Τὸν ἀκούραστον Πρόεδρόν του καὶ ἀγαπητὸν

φίλον κ. Νικ. Λεβίδην ὁλοψύχως συγχαίρομεν διὰ τὸ πολύτιμον ἔργον τοῦ 'Αρχαιοφίλου.

ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΕΛΑΒΕ Ο «ΙΛΙΣΟΣ»

(Μὲ τὴ σειρὰ λήψεως)

Κύπρος Χρυσάνθης: 'Αέτιος 'Αμιδηνός, Λευκωσία 1969.

Κύπρος Χρυσάνθης: Δελφικὲς 'Αμφικτιονίες (μονόπρακτο), Λευκωσία 1969.

Ἑκατονταετηρὶς Στοᾶς «Μέλης», 'Αθῆναι 1969.

Γεώργιος Δεστούνης: Κεφαλληνιακά, 'Αθῆναι 1968.

Γιάννης 'Ανδρικόπουλος: Ὕμνοι στὴ Θάλασσα, (Ποίημα), Αἴγιον

Γιάννης 'Ανδρικόπουλος: Ὠδὴ στὴ Σελήνη, (Ποίημα), Αἴγιον 1969.

Χρ. Βουνᾶς: Οἱ περίφημες Κεφαλονίτικες θαλασσινὲς Ρίμνες, 'Αθήνα 1969.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

Ἔκδοσις Παιδαγωγικῶν 'Ακαδημιῶν: «Ὁ Παιδαγωγός», Λευκωσία 1969.

Κρίκος (222 'Ιούν. 69), Λονδῖνον.

Πνευματικὴ Κύπρος (105 'Ιούνιος, 106 - 7 'Ιούλ. - Αὔγ. 69).

Ἠπειρωτικὴ Ἑστία (203 - 4 Μάρτ. - 'Απρ., 205 - 6 Μάϊος - 'Ιούν. 1969).

Κρητικὴ Ἑστία (187 'Οκτ., 188 Νοέμ. 68).

Σμύρνα (12 'Ιούλ. - Αὔγ. 69).

Ὁ Κόσμος τῆς Ψυχῆς (220 'Ιούλ. - Αὔγ. 69).

Σάλπισμα (Αὔγουσ. 69), Θεσ)νίκη.

Ἡ Χαραυγὴ τῆς 'Αληθείας (20 'Ιούν., 21 'Ιουλ. 22 Αὔγ. 69).

Ὁ Φυσιολάτρης (249 'Ιουλ., 250 Αὔγ., 251 Σεπτ. 69).

Περιοδικὸ Ἑλληνίδων Βορ. Ἑλλάδος (103 'Ιουλ. - Αὔγ. 69).

Φιλολογικὴ Φωνὴ (1 Ἄνοιξ. - Καλοκ. 69), Αἴγιον.

Τὸ Ἑλληνικὸν Φῶς (29 - 30 Μάϊος - 'Ιούν. 69).

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Γ. Σταμ., Θεσ/νίκην: Μᾶς συνιστᾶτε νὰ ἐκδώσωμεν καὶ ἄλλον τόμον 'Επιλογῆς, τῆς Β' τριετίας 1959 - 1961, «ἀφοῦ μάλιστα ὁ τόμος 1959 ἔχει ἐξαντληθῆ», προσθέτομεν δὲ καὶ ἡμεῖς ὅτι καὶ ἀπὸ τοὺς τόμους 1960 καὶ 1961 ἐλάχιστα ἀντίτυπα ἀπομένουν .Τὸ ἔχομεν μελετήσει καὶ ἐλπίζομεν κατὰ τὸ προσεχὲς ἔτος νὰ τὸ πραγματοποιήσωμεν. 'Ορθότατα γράφετε ὅτι καὶ ὅσοι ἔχουν τοὺς τόμους 1956, 1957, 1958 μὲ πολλὴ χαρὰ ἀποκτοῦν τὴν «'Επιλογὴν Τριετίας», διότι ἔτσι ἔχουν συγκεντρωμένα εἰς ἕνα κομψὸν καὶ εὔχρηστον τόμον τὰ σημαντικώτερα ἄρθρα τῶν τριῶν πρώτων ἐτῶν. Τοῦτο αὐτὸ ἐλπίζομεν νὰ γίνῃ καὶ διὰ τὴν Β' τριετίαν.

Δ. Κυριακ., 'Ενταῦθα: Ἔχομεν καὶ ἄλλοτε γράψει (ὅρα ἀλληλογραφίαν τεύχους 'Ιανουαρίου) ὅτι τὰ βιβλία «Μῆτις» καὶ «'Ιησοῦς» ἔχουν ἐξαντληθῆ, καθὼς καὶ ἡ α' σειρὰ τῶν «Στοχασμῶν» τοῦ Κρισναμοῦρτι.

Ν. Μπιτζ., 'Ενταῦθα: Τὸ ἴδιον συμβαίνει καὶ μὲ τὰ βιβλία «'Αρχαῖα Μυστήρια καὶ Τεκτονισμὸς» καὶ «Ἡ κεκρυμμένη ζωὴ ἐν τῷ Τεκτονισμῷ», καθὼς καὶ μὲ τὸ βιβλίον «'Απόκρυφος ἐξέλιξις τῆς 'Ανθρωπότητος». Ἔχουν πρὸ μακροῦ ἐξαντληθῆ καὶ δὲν εἶναι εὔκολη ἡ ἐπανατύπωσίς των, διότι πρόκειται περὶ ἀκριβῶν βιβλίων. Λόγῳ θανάτου τοῦ συγγραφέως δὲν ἐξεδόθη Β' τόμος «Τὸ Σημειωματάριο ἑνὸς Μύστου».

Β. Γιαν., Καλαμάτα: Οἱ ἐξηντλημένοι τόμοι καὶ τεύχη «'Ιλισοῦ» ἀναγράφονται ἑκάστοτε εἰς τὴν στήλην «Μεταξύ μας». 'Ορθῶς παρετηρήσατε ὅτι «ποικίλουν», διότι συμβαίνει νὰ ἀνευρίσκωμεν ἐξηντλημένα τεύχη.

Κ. Παπ., Πειραιᾶ: Τὸ βιβλίο «Στὰ πόδια τοῦ Διδασκάλου» κυκλοφορεῖ σὲ Β' ἔκδοση (1966) καὶ τιμᾶται δρχ. 15, ὅπως ἀναγράφεται στὴ β' σελίδα τοῦ ἐξωφύλλου τοῦ «'Ιλισοῦ». Δὲν ἔχει ἐπιβάρυνση γιὰ ταχυδρομικά, ὅπως καὶ τὰ ἄλλα ὅλα βιβλία μας δὲν ἔχουν.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΕΥΧΟΥΣ

Ἡ συνδρομὴ τοῦ «ΙΛΙΣΟΥ»

διὰ τὸ 1969

εἶναι δρχ. 60 (ἐξωτερικοῦ 75)

ΕΓΓΡΑΨΑΤΕ ΝΕΟΥΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΑΣ

Ὅλοι οἱ συνδρομηταὶ ἔχουν δικαίωμα νὰ ἀγοράζουν τὸν Εἰδικὸ Τόμο χρυσόδετο Ἐπιλογῆς ἐτῶν 1956 — 1957 — 1958 μὲ δρχ. 70 ἀντὶ δρχ. 90.

ΒΙΒΛΙΑ ΚΩΣΤΗ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΥ

Ἀποκρυφισμὸς καὶ Μυστικισμὸς	ἄδ. 25 δεμ. 40
Μελετήματα	ἄδ. 40 δεμ. 60
Εἰσαγωγὴ στὴ Θεοσοφία . . .	ἄδ. 50 δεμ. 70
Τὰ Βήματα τῆς Φιλοσοφίας . .	ἄδ. 50 δεμ. 70

Τύποις: ΕΠΤΑΛΟΦΟΣ Ε.Π.Ε. ☎ 631.675—926.963

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΜΒΡΕΛΛΟΠΟΙΪΑ
ΣΗΜΑ ΚΑΤΑΤΕΘΕΝ
Βραβεία Ἐκθέσεων
ΛΟΝΔΙΝΟΥ - ΒΟΛΩΝΙΑΣ - ΝΙΚΑΙΑΣ
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΜΒΡΕΛΛΟΠΟΙΪΑ
ΣΗΜΑ ΚΑΤΑΤΕΘΕΝ
„ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΜΒΡΕΛΛΟΠΟΙΪΑ"
ΟΜΒΡΕΛΛΕΣ
• ΜΠΑΣΤΟΥΝΙΑ
• ΕΙΔΗ ΕΞΟΧΗΣ
Πρατήριον χονδρικῆς-λιανικῆς
Αἰόλου 70
ΑΙΟΛΟΥ 70 • ΤΗΛ. 312.322 • ΑΘΗΝΑΙ
ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑΣ 25 • ΤΗΛ. 831.768 • ΑΘΗΝΑΙ
ΑΝΔΡΟΜΑΧΗΣ 289 • ΤΗΛ. 968.467 • ΚΑΛΛΙΘΕΑ